ISSN 1302-6938 36

GÜNEY

36

nisan · mayıs · haziran '06
nîsan · gûlan · hêzîran '06
4 ytl · 3 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ

HALKIN SANATÇISI, HALKIN SAVAŞÇISI
YILMAZ GÜNEY'İ ÖLDÜREMEYECEKLER!

Yılmaz Güney bizimdir!

Yılmaz Güney:
"Duvar'ın çekimi bir savaştı!"

Dil üzerine tartışmanın
ilk belgeleri

İKİ PROPAGANDA FİLMİ:

MÜNCHEN

KURTLAR VADİSİ IRAK

sizi de bekliyoruz...

Tiyatro çalışması, folklor, saz-gitar, film kursları,

şiir dinletisi, film gösterileri, okuma günleri... yapıyoruz.

Bu etkinlikleri daha da çeşitlendirmek,

kültür alanında kolektif bir üretimde bulunmak için...

Sizi de çalışmalarımıza bekliyoruz! ✓

GÜNEY
KÜLTÜR MERKEZİ

Doğan Araslı Cad.
Burhan Pasajı No: 74, Kat: 4
(Öz Esenyurt Sürücü Kursu üstü)
Esenyurt/ İstanbul
Tel: (0212) 620 67 57

"Sovyet iktidarı, en büyük yazarlar, sanatçılar ve bestekârların katılımıyla, halkı fikren, siyasi ve kültürel olarak eğitmek, edebiyat ve sanatı geliştirmek ve en iyi edebiyat, resim, heykel ve müzik yapıtlarını yaygınlaştırmak için kapsamlı bir program hazırladı. Yeni, proleter bir kültür yaratma sorunu, geçmişin kültür mirasını özümleme göreviyle kopmaz bağ içindeydi. Lenin, kapitalizmin miras bıraktığı tüm kültürü, bilim, teknik ve sanatı, tüm bilgiyi benimseyip, sosyalizmi proleter kültürün kapitalist toplumun zorba egemenliği altında insanlığın yarattığı bilgi birikiminin yasaya uygun gelişmesi olacağı şekilde inşa etmek gerektiğine dikkat çekti. Görev, insanlığın yarattığı tüm bilgiyi ve tüm sanat ve edebiyat zenginliklerini benimsedikten sonra geçmişin kültür mirasından en değerli şeyleri alarak yeni komünist toplumu inşa etmekti."

K İ T A P Ç I L A R D A !

GÜNEYKİTAPLIĞI**SANAT**
Mahmut Şevket Paşa Mah. İmranlı Sok. No: 8 · Şişli - İstanbul (Okmeydanı)
Tel./Fax: (0212) 256 16 32 · www.guneydergisi.com · e-mail: mail@guneydergisi.com

merhaba

Yeni sayımızla merbaba demenin sevincini yaşıyoruz.

Sizlerle dergimiz üzerinden birçok düşünceyi paylaşmak bizim için önemli... Bunun için her yeni sayı dağıtıma girdiğinde seviniyoruz. Bir ürün ortaya çıkarıyoruz. Yazarlarımızla, çizerlerimizle, okurlarımızla çıkarıyoruz. Kolektif bir iş yapıyoruz. Paylaşıyoruz. Düşünceyi, emeği paylaşıyoruz. Ve geleceği de paylaşmayı düşlüyoruz. Özgür, yeni, sömürüsüz bir dünyayı, emeğin dünyasını da yaratalım, paylaşalım istiyoruz. Bunun için mücadele ediyoruz. Mücadeleyi paylaşıyoruz. Ve emekçileri bu ortaklığı büyütmeye; mücadeleyi paylaşmaya, bu mücadelenin bir parçası olan Güney'i sahiplenmeye çağırıyoruz... Buna her zamankinden daha çok ihtiyacımız var çünkü...

• • •

Bu sayımızda da daha çok siz okurlarımızdan gelen ürünlere yer vermek istedik. Sayfalarımız elverdiği ölçüde bunu yerine getirmeye çalıştık. Sayfalarımız elverdiği ölçüde diyoruz, çünkü sayfa sayımız belli ve daha fazla sayfa eklememiz maddi koşullardan ötürü olanaksız...

Ancak mevcut sayfa sayısı çerçevesinde nasıl daha fazla ürün yayınlayabilirizin derdindeyiz.. Bu yüzden örneğin, fotoğrafa daha az yer verdik bu sayımızda. Tüm çabamıza karşın elimizde bizim değerlendirmemize göre yayınlanabilir, yayınlanması gereken bir çok ürün var. Ürünü yayınlanmayan dostlarımız kızıp alınmasınlar. Hele yazmamazlık hiç yapmasınlar. Bu sayıda olmazsa gelecek sayıda ürününün yer alacağından yola çıkmalı her yazar, çizer, şair dostumuz. Elbette dergiyi maddi olarak da güçlendirmek gibi bir görev de önümüzde. Bunun yollarından birisi -maddi katkı sağlama yanında- derginin daha geniş çevrelere dağıtımı. Bunu da telep ettik okurlarımızdan... Derginin tanıtımını yapın, yeni aboneler bulun...

• • •

Maddi zorluklar yanında devletin saldırılarıyla da karşılaşıyoruz. İç sayfalarımızda da okuyacağınız üzere mahkeme işlerimiz sürüyor. Bu yolla da susturulmak isteniyoruz. Bu saldırılara karşı da okurlarımızdan beklentimiz dayanışma... Çok mu şey istiyoruz? Bizce hayır...

Hem bu güzel ortaklık için birşeyler yapmaya değer...

Öyle değil mi?

Yeni sayıda buluşmak üzere, hoşçakalın...

GÜNEY

GÜNEY
ÜÇ AYLIK SÜRELİ KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ

ÇAĞRI Basın Yayın Ltd. Şti. Adına Sahibi:
Aziz Özer

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
İlyas Emir

Yönetim Yeri ve Adresi:
Mahmut Şevket Paşa Mah., İmranlı Sok. No: 8
Şişli - İstanbul (Okmeydanı)

Tel./Fax: (0212) 256 16 32
www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yaygın Süreli

Dizgi & Grafik: ÇAĞRI Grafik
Baskı: Uğur Matbaacılık (0212) 501 81 09
Dağıtım: Doğan Dağıtım A.Ş.

Banka Hesap Numaraları:
Türkiye İş Bankası Galatasaray-İstanbul Şubesi
Hesap No: 1022 0 738654

Döviz Hesap No:
Garanti Bankası Galatasaray-İstanbul Şubesi
Hesap No: 9006021-1 / EURO (068023875)

• • •

Almanya Temsilciliği

Frohlinder Str. 60
44577 Castrop-Rauxel
Tel. : 02305 / 54 28 45
Fax : 02305 / 54 28 45
Cep: 0170 / 18 28 867

Alleestr. 32
42853 Remscheid
Tel. : 02191 / 404 01
Fax : 02191 / 69 46 44 9
Cep: 0170 / 551 78 87

Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

Abone koşulları:
Yurtiçi abonelik bedeli yıllık 20 YTL'dir.
Almanya: Yıllık (4 sayı) 16 EURO
Almanya dışı: 20 EURO

Aboneliğin başlatılması için;
yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, ödenmenin yapıldığına dair makbuzun dergimize fakslanması gerekmektedir.

İlan Koşulları:
Ön ve arka kapak içleri (Renkli)
Tam sayfa: 2.000 YTL
1/2 sayfa: 1.000 YTL

İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa ve siyah beyaz)
1/2 sayfa: 500 YTL
1/4 sayfa: 250 YTL
Yayınevi ve kitapçılara % 30 indirim yapılır.

Güney dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

içindekiler

	3	merhaba	GÜNEY
	5	sizlerden güney'e	
haber	6	Güney Kültür Merkezi'nde dinleti ve söyleşi	
sizlerden güney'e	7	"Öğretmenim çorabım yok!"	MÜNİRE BATKIN
haber	8	Mizah öyküsüne ciddi dava...	
	8	Basına ve kamuoyuna...	GÜNEY
güncel	10	O bizimdir, öyle de kalacak!	UFUK GELSİN
şiir	12	Sinamos	HAYDAR DOĞAN
okur mektubu	13	Yılmaz Güney bizimdir!	HAYDAR DOĞAN
güncel	13	"Duvar"ın çekimi bir savaştı!	YILMAZ GÜNEY
	16	Karikatür krizi ve kimi sahtekârlıklar	DERYA GÜMÜŞ
	18	8 Mart'ı selamlarken	YUSUF KÜPELİ
şiir	19	Gidiyor	MAZLUM VESEK
	20	"Gerçek" e kaç var!	HASAN ERKUL
şiir	21	kalan – III	BERDAR DOĞAN
deneme	22	Zenginlerimiz utansın	UFUK ERIŞIK
öykü	24	Kuş gribi	A. KADİR KONUK
şiir	24	İadeli taahhütlü	DAİMİ DOĞAN
	25	Düşlerine iyi çalış	KAMİL AKDOĞAN
öykü	26	Üsküdara gideriken	NEVZAT GÜNGÖR
şiir	26	Elele	GÜNEY YILMAZ
öykü	28	Kaç dili var sevişmenin	DEMET SERT
şiir	28	Agir ezbûm	İLHAMİ ÖZER
	29	Kanlı yarım	LOKMAN ÖĞÜLMÜŞ
deneme	30	Örf ve adete lanet	ALİ BARIŞ KURT
şiir	31	İçindeki yolculukta insanı bulana saygılarımla	A. KARABAĞ
deneme	32	Vakit durdu	ŞAFAK NAZLICAN
şiir	32	Aç ve maviydi hava	LEVENT UĞUR
öykü	33	Çoban günlüğü	HÜSEYİN SAKLAMAZ
şiir	35	Severim	DENİZ UYGUR
öykü	36	Yaz sıcağı	MEHMET DİNÇ
şiir	37	Olmaca	ALİŞAN KARAHAN
resim	38	El Greco	GÜLTEN ÖRNEK
tanıtım	40	Goblen: Kralların sanatı ve Galina Lupusor	HADİ AYTEKİN
öykü	42	Korku	HÜSEYİN BUL
şiir	44	Bunları bilmelisiniz çocuklar	AKMAN GEDİK
tartışma	46	Anadilimiz Türkçe, Kürtçe ve sosyalistler	TURGAY USANMAZ
	51	Güney uyduruk Türkçenin yayıcısı olmamalı	MEHMET EMİN BAYAR
tiyatro	52	Köktendincilik ve milliyetçilik kıskacında...	ZEHRA İPŞİROĞLU
şiir	53	Bilemem	H. TUĞRUL ATASOY
	54	İnsana insan gerek	ZEYNEL ÇOK
	55	Kent	SERHAT ÖZCAN
sinema	56	İki propaganda filmi	SEMA YILDIRIM
	68	Sinema Notları	ANUŞ PAZARCIYAN
karikatür	74		MERAY ÜLGEN

sizlerden güney'e

Sayın İlyas Emir; Sayın hemşehrim;
Değerli ağabey

Mevlana aklıma gelmiyor değil doğrusu; "Yalnız susayan suyu aramaz, su da susayanı arar."

Sizin susayanı arayıp aramadığınızı bilmiyorum ama ben susayanlardanım; hem de öyle bir susama ki...

Bir yerlerden bulmuşum ya da öğrenmişim Güney'i. Bir aralar elmek attığımı anımsar gibiyim; ama belleğim yanıltabilir: Bilmem ki üç ay, bilmem altı ay bir güz önce...

Sonra Güney geldi Bafra'ya, beni buldu. Açtım üç sayıdan sonuncusunun sayfalarını. "Hüseyin oğlu"... Allah Allah, ben de Hüseyin oğluyum... "Hekimhan doğumlu" Allah Allah, ben de Hekimhanlıyım. "1946" Ben yirmi yıl sonra gelmişim dünyaya. İddianame benim de adıma düzenlenebilirdi; burada da ortaklık var...

Bir sıcaklık kapladı içimi. Hemşehrici değilim; hatta öyle zamanlar olur ki kaçtım onlardan.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeniyim; Cüzüngüttenim; Polatlı mahallesi. Bilmem ki memleketle ilginiz ne derecede; oysa hiç de önemli değil memleket muhabbetleri... Kim bilir!...

Edebiyatla uğraşıyorum; şiiri geride bıraktım; öykü zaman zaman; asıl işim romancılık. Ama bilmem ki bunlar sizi ilgilendirir mi?

Şimdiye kadar ürünlerimi yolladığım dergilerin yüzde doksanı ürünlerimi ciddiye almadı; yayınlamaya çalıştığım iki roman dosyamın biri dört diğeri iki yıldır yayınevi yayınevi dolaştı durdu. Kapağını bile açmadı yayınevlerinin editörleri. Nereden mi biliyorum? Şuradan: Dosyalarımın okunmadığını hissedince bazı sayfalarının bazı yerlerine yapıştırıcı damlattım. Açılırsa eğer ayrılırdı yapışkan sayfalar. Bazı yayınevleri inat mı inat: Göndermez dosyalarımı. Israrla isterim. Kaybetmiştir bazıları. Kimlerden mi söz ediyorum: Sel, Can, Everest, Gendaş, Doğan... Bazıları daha baştan adam yerine koymaz beni: Çalışmalarımı incelemek, uygun görülürse yayınlanmak üzere kabul eder misiniz, yollu yazıma yanıt bile vermezler: Çınar, Metis, İş Bank, Kült. Yay, Yapı Kredi, Dünya... (Bunlar ilk aklıma gelenler.)

Bir de bazı yazarlar var: Efendim, taşrada olmak kurtlar sofrasından yer kapmayı engelliyor, Halep oradaysa arşın burada, yazdıklarımı bir görüverin, uygun görürseniz bir yayınevine önerirsiniz, elimden tutuverin bir zamanlar sizin elinizden tutulduğu gibi... Hayır! Yüzde doksan dokuz onda dokuzu yanıt vermedi.

Sevgili ağabeyim,

Roman çalışmalarımı yayınlamak istiyorum, evet ama bunun nasıl yapılacağını bilmiyorum. Belki piyasada dolaşan zibidilerden bana yer kalmıyor: (Böyle yazmamam gerektiğini biliyorum; ama kendimi tutamadığımı söyleyip affınıza sığınıyorum.) Çalışmalarımın edebi yapısı konusunda söz söylemek bana düşmez. Buna zaman karar verecektir.

Ne mi yazıyorum?

"Gece" adlı çalışmamda güneydoğuda bir geceyi anlatmaya çalıştım. Hassas konular üzerinde durduğumu sanıyorum ki öğretmenlikten bile edebilir?

"Irmak" 1980 öncesi bir kasabayı anlatıyor. Burası, Malatya çevresindeki bir kasabadır, gençlik bunalımındaki öğrencisi, devrimci öğretmeni, petrolcüsü, savcısı, kaymakamı, postacısı, sarhoşu ile...

Ağabey,

Basın yayın dünyasına çok uzak biriyim. Bunları yayınlamam olası mı? Nasıl yayınlarım bunları? Para verip bir matbaada yayınlamak olası. Matbaa, satış fişi gibi basar bunları, verir bana; ben alıp nereme, pardon, ne yapacağım onları?... Birikmiş üç beş kuruşum vardır kıyıda köşede; ama dağıtım, belki reklam...

Çok mu aptalca düşünüyorum?

Sevgili İlyas Emir ağabey,

(İncelediğim kadarıyla) Güney dergisinin editörü olmak kolay değil; bana yanıt verebilir misiniz, yoksa kuyuya attığım mektuplardan biri olarak anılarımda bir süreliğine kalacak mı bu yazdıklarım?

En içten sevgi ve saygılarımla...

Melih Yılmaz, *Bafra, 14.12.2005*

Öncelikle site emekçilerine buradan sonsuz sevgilerimi sunarım. Derginin başında Babam ve Oğlum adlı film için Tamer Yiğit adlı arkadaş tarafından yapılan değerlendirmeyi okudum. Öncelikle yetersiz bir kritik diye düşünüyorum. Öncelikle filmde can alıcı sahneler var, evet, ama ben Deniz'in gözünden sol dünyanın anlatılmasını güzel buldum, fakat Sadık (Fikret Kuşkan) nezdinde anlatılan solculuğu beğendiğimi söyleyemem. Yalnız bunlar genel olarak filmin önemini ve güzelliğini azaltmaz tabi ki de. Çağan Irmak iyi bir yönetmen, her şeyden önce anlatmak istediğini tam olarak anlatmış. Zaten 12 Eylül döneminin bir filmi değil bu, ya da bir devrimci ile devlerin hesaplaşması anlatılmıyor filmde. Öncelikle cunta dönemi filme kurgu hazırlanmak suretiyle nesne kılınmış. Çünkü filmin ilk başında Fikret Kuşkan'ın gece hamile eşini neden hastaneye götüremediğini çoğu kimse anlamadı ve devamında bir kaç sahne daha vardı. Mesela arkadaşı Fikret Kuşkan'a "geriye dönüp baktığında keşke şunu yapmasaydım" dediğin oldu mu diye soruyor. Yalnız Fikret Kuşkan devrimciliği bunun için kendisini seven kızdan ve ailesinden ayrılmış olma gerçekliği ve eşini de dolaylı da olsa darbeden dolayı kayıp etmesine ve ek olarak işkence tezgahından geçmiş olmasına rağmen arkadaşının sorusuna muğlak bir yanıt veriyor. Genel olarak ben de filmi çok beğendim. Örneğin filmin sonlarına

GKM'de Cahit Berkay ile dinleti ve söyleşi

Güney Kültür Merkezi (GKM) 2006'nın ilk altı aylık programını çıkardı ve bu doğrultuda sanat ve edebiyatın birçok alanında etkinlikler düzenledi, düzenliyor.

Şiir dinletileri ve söyleşiler, tiyatro gösterimleri, müzik dinletileri ve söyleşiler, film gösterimleri, seminer ve tartışma toplantıları bunlardan bazıları. Bunların yanında resim, tiyatro, bağlama/saz, gitar, halk oyunları, davul/bateri alanlarında kurs çalışmaları sürüyor. Sinema kursu ve sinema atölyesi çalışması ise henüz hazırlık aşamasında bulunuyor.

Geçen aylarda şair Hasan Erkul ile şiir söyleşisi ve şiir dinletisi, GKM'nin tiyatrosu Tiyatro Güney değişik oyunları, felsefe üzerine seminer, 8 Mart etkinliği gibi pek çok etkinlik yapıldı.

19 Şubat'ta yapılan etkinliklerden bir diğeri de müzik üzerineydi.

Ortadirek Tiyatrosu'nun kurucusu, genel sanat yönetmeni olan ve aynı zamanda Güney Kültür Merkezi'nin de genel sanat yönetmenliğini yapan Osman GENÇ'in yönettiği söyleşi ve müzik dinletisi 19 Şubat'ta yapıldı. Moğollar'dan Cahit Berkay'ın davetli olduğu bu söyleşi ve müzik dinletisinde müzik pazarının durumu, kapitalist sömürünün müzik üzerindeki etkisi, müziğin içerikte toplumsallığının önemi, biçim/estetik ve içerikte müziğin içinde bulunduğu popülist durumun değerlendirmesi, Moğollar'ın ve Cahit Berkay'ın sanata ve özel olarak müzik tarzına ilişkin pek çok konuda güzel bir söyleşi yapıldı. Cahit Berkay'ın bağlamasıyla sunduğu dinleti de büyük beğeni topladı.

Bu söyleşi ve dinletide Osman Genç de doğaçlamaya dayalı bir şiir okudu. Başka şiir okuyan ise şair ve tiyatrocu Yılmazcan Şare idi. Şare, dinleyenleri etkileyen ve Irak'ta emperyalist işgali konu edinen bir şiirini de okudu.

doğru Deniz'i dedesine bırakacak olan Sadık'ın tekrar mücadeleye döneceği gibi bir izlenim yaratılmış filmde. Fakat Fikret Kuşkan'ın işkence nedeni ile rahatsızlığının ortaya çıkması ve bunun ölümle sonuçlanması filmi beklenmedik bir sona bağlamış. Bu da filmin cazibeliğini arttırmış. Çünkü filmde baştan sona ilgi diri kalabiliyor. Buna ek olarak oyuncu kadrosu itibariyle çok iyi bir film. Çetin Tekindor ve Hümeyra filmi götürmüş. Çağan Irmak iyi bir yönetmen. Yalnız devrimci yaşamı ve olguyu filme konu ederken, onu hangi sınıfsal gerçeklik ile ilişkilendireceği hususunda eksiklikleri var, ya da bir bakış açısı eksikliği var. Ama Çağan Irmak bir yönetmen ne de olsa profesyonel bir devrimci veya siyasetçi değil. Bu gayet normal, çemberimde gül oyadan veya Çağan Irmak'ın diğer yaptıklarından bence güzel bir film. Mutlak izlenmesini ben de tavsiye ederim. Lakin Cannes Film Festivalinde ödül alacak kadar bir film mi, orası tartışılır. Çünkü Cannes Film Festivalinde ödül alan Yılmaz Güney'i Yılmaz Güney yapan yol filminin kurgusu kadar onun devrimci kişiliği ve mücadelesi ve yine egemenlerin mutlak otoritesi ile uzlaşmaz inatçılığı ve sanatçı kişiliğidir...

Ali Kemal

ORTADİREK TİYATROSU

Bu mektupla Güney okurlarına tiyatromuz hakkında bilgi vermek istiyoruz.

Türkiye'de, tiyatral çalışmaların ve ortamların, özgün projelerin hazırlandığı, yoğun olarak tiyatronun (organizasyonların) ağırlıklı olarak yapıldığı 1990 yılında İstanbul'da kurulan Ortadirek Tiyatrosu TV'lerden tanınan yüzler ve idari kadrosuyla Avcılar'da halkla iç içe bir mekânda yer almaktadır.

Genel sanat yönetmenliğini Osman GENÇ'in yaptığı tiyatromuz, bugüne kadar Türkiye'de yapılan birçok özgün projelerin imza sahibi olmakla beraber eğitim, tanıtım, yayın, matbaacılık ve menajerlik hizmetleri, turizm, organizasyon sanayi ve ticaret limitet şirketi olarak da hizmet vermektedir.

VİZYONUMUZ:

Tiyatro'nun sanatsal ifadelerin sürekli sergilendiği, sanatseverlerin sanat adına hikâyelerini yansıtan duruşu ve ileri sanat görüşlerin birikimlerinin derlendiği bilgi deposunu halkla paylaşmak ve aktarmaktır.

MİSYONUMUZ:

Tiyatromuzu; gelecek aktarım ve paylaşımların içinde bulunacağı gelecek kuşaklara kalmasını sağlamak, yoğun programların varlığını ve gücünü belli edecek güzel duyguların aktarımında en etkili kurum olarak kalıcılığı sağlamak.

Bugüne değin "Tiyatro İzlemeyen Çocuk Kalmasın" adlı projenin ilk sahibi olarak adından bolca söz ettiren ve binlerce organizasyon yapan, tiyatro oyunu sergileyen kadromuz, farklı birbirinin aynı olmayan projeleri uygu-

"Öğretmenim, çorabım yok!"

MÜNİRE BATKIN

Doğruları bilsek de, doğru düşünmeye, doğru davranmaya çalışsak da uygulamak her zaman o kadar kolay olmadı.

Öğretmenlik yaptığım küçük taşra ilçesinde ikinci sınıf öğrencilerini okuttuğum yıl sonbahar yaklaşmış, beklenmedik bir zamanda şiddetli soğuklar başlamıştı. O soğuğa rağmen naylon ayakkabılarının içinde çıplak ayaklarıyla gelen öğrencim dikkatimi çekti. Mehmet:

- Oğlum hava çok soğudu, çorapsız okula gelme, hasta olursun.

- Tamam öğretmenim.

Ertesi gün Mehmet'i yine çorapsız gördüm.

- Oğlum hava çok soğudu, okula bir daha çorapsız gelme!

- Tamam öğretmenim.

Sandım ki kısa bir süre öncesine kadar havalar güzeldi, çocuk üşüdüğünün farkına varmıyor.

Üçüncü gün Mehmet'i yine çıplak ayaklarıyla görünce dayanamadım ve:

- Oğlum sana okula bir daha çorapsız gelme demedim mi? Diye bağırdım.

Mehmet bağırmama alışık olmadığından korkmuş, şaşkın gözlerle bakarak:

- Öğretmenim, çorabım yok, dedi.

Bağırdığım için çok utandım. O gün üç çift çorap aldım. Ertesi gün kimsecikler görmeden çantasına koyduk.

Birileri evlerinde gereksiz stoklar yapmasaydı; birileri kirlenen çoraplarını yıkamak yerine tembellik edip çöpe atmasaydı kim bilir Mehmet okula çorapsız gelmek zorunda kalmayacaktı.

Mehmet'in ailevi durumunu merak edip evlerine gitmeye karar verdim. Haber vermeden gitmek hoş değildi ama haber verecek olsam da hem zahmete hem yoksulluklarına rağmen masrafa girmeye kalkacaklardı. Haber vermeden bir öğle tatilinde Mehmet'le birlikte evlerine gittik. Haber vermeden rahatsız ettiğim için özür diledim.

Yoksulluğun o boyutunu hiç görmemiştim. Kış bulunduğumuz, bir tarafında camı olmayan minderle naylonla kapatılmış odada geçiriliyordu. En küçük, kundaktaki kardeş çok kötü öksürüyordu.

Anne öğle yemeği hazırlamıştı. Evdeki herkesin neden aşırı zayıf olduğunu daha iyi anlamıştım. İyi beslenmeleri gerektiği halde yemekte sadece pirinç pilavı ve çay vardı. Yaşlar geldi gözüme yerleşti.

Oturduk, yemeye başladık. Pirinçler tane tane boğazıma dizildi. Yutkundukça yutkundum.

Ağlamamak için zorladım kendimi.

Önce pencerelerini taktırdım, sonra çocukların direk tüketebilecekleri gıdalar almaya çalışarak onlara iyi bir alışveriş yaptım.

Daha çok yoksula, daha çok çocuğa yardım edebilmek için çırpındığım o günlerde bir arkadaşım:

"Yeter artık! Lütfen Türkiye'de bir öğretmen maaşıyla yapabileceğin yardımın sınırının farkına var." dedi.

Haklıydı belki. O kadar çok yoksul vardı ki; çok uğraşsam kaçına ulaşabilirdim. Bir öğretmen maaşıyla kaçına yardım edebilirdim. Ama iki elma yerine bir elma yesem de ben aynı ben olacaktım.

lamasıyla da medyada tanınan tiyatrolar arasındadır.

Her organizasyonda farklı konu başlıklarını hikâyeleştirmekle kalmayıp ayrıcalıklı olarak tiyatro seyircisinin de oldukça fazla beğenisini her geçen gün kazanmaktadır. Buna mukabil olarak her işinde sık sık sanat çağrışımları yapan sloganlarıyla büyük beğeni kazanmakta ve bünyesine özellikle gençleri, genç oyuncuları katmaktadır. 1990'dan bugüne değin birçok gencin sanatla buluşması, tiyatro eğitim ve öğrenimleri, sahnelenmek üzere oynanan oyunlar ve tiyatro kursları düzenleyen ODT, çağdaş yaşamı destekleyen her projenin desteğini kendi adına vermektedir. Bu nedenle en ücra köşelere bile tiyatro ve organizasyon götürürken en fazla sanat yükselişinin anketlerini yaparak geriye dönerler ve incelemesini tamamlar. Üniversitelerimizle iş birliğine girerek, öğrencilerin ülkeye kazanımı olan sanat projelerini değerlendirir ve uygulamaya çalışır.

Osman GENÇ bir TODER üyesidir. Bugüne değin birçok TV dizileri içerisinde oynamış ve sinema filmlerinde rol almıştır. Yazdığı ve yönettiği birçok tiyatro oyunu bulunmaktadır.

Ortadirek Tiyatrosu; tiyatro, diksiyon, pantomim kurslarıyla çalışmasını sürdürüyor...

Daha geniş bilgi edinmek isteyenler
***0212 – 509 80 09** numaralı telefondan veya*
www.ortadirek.tiyatrosu.com
internet adresinden bilgi edinebilirler.

Ortadirek Tiyatrosu

DERGİMİZE AÇILAN YENİ BİR DAVA DAHA GÖRÜLDÜ: YARGILANAN ASLINDA DEVLETİN "LAİKLİĞİ" VE "DEMOKRASİSİ"...

Mizah öyküsüne ciddi dava!

Dergimizin Sorumlu Yazı İşleri Müdürü İlyas Emir ile dergimizin yazarlarından A. Kadir Konuk hakkında 8 Mart 2006 Çarşamba günü İstanbul Cumhuriyet Savcılığı Basın Bürosu tarafından açılan davanın İstanbul Sultanahmet'te bulunan 2. Asliye Mahkemesi'nde duruşması yapıldı. İstanbul Cumhuriyet Savcısı İsmail Onaran tarafından düzenlenen iddianamede; yazar A. Kadir Konuk tarafından yazılan ve Güney Dergisi'nde 2004 yılında yayınlanan "İkra" isimli öyküde "Allah'a, dinlere ve bu dinlerin peygamberlerine, kutsal kitaplara yayın yoluyla hakaret edildiği" iddia edilerek, 175. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istenmişti.

Dergimizin Yazı İşleri Müdürü İlyas Emir duruşmadan önce açılan bu davaya ilişkin olarak basına yaptığı yazılı açıklamada, "AB üyeliği için yapılan tüm hukuki düzenlemelere, düşünce özgürlüğü konusunda söylenen bütün sözlere, yapılan tüm açılımlara rağmen dergimizde yayınlanan bir mizah öyküsü hakkında dava açılması Türkiye'de söylenenlerin göstermelik olduğunun açık bir kanıtıdır. Türkiye'de basın özgürlüğü, düşünce özgürlüğü bu kadardır. Aslında Türkiye'de bir mizah öyküsüne dava açılması mizahın ta kendisidir" dedi.

Yapılan duruşmada İlyas Emir yayınlanan yazının bir mizah yazısı olduğunu, düşünce özgürlüğünü ifade eden ve suç unsuru bulunmayan bir yazıdır diyerek suçlamanın ve davanın kaldırılmasını istedi.

İlyas Emir adına avukatı da suçlama konusu yapılan 175. maddenin yürürlükten kaldırılmış olduğuna dikkat çeken yazılı itirazını duruşmada da tekrarladı.

Bunun üzerine hâkim Sevim Efendiler duruşmadaki Cumhuriyet Savcısı'na diyeceğini sordu ve savcı 5237 sayılı yasanın 216/3 ve 218. maddeleri uyarınca ağır hapis cezası ile cezalandırılmış, bu ceza 6,5 milyar TL para cezasına çevrilmiş ve dergimize de 7 gün kapatma cezası verilmişti.

Kültür, sanat ve edebiyat cephesinin devrimci-demokratik sesi olan dergimiz **GÜNEY** KÜLTÜR - SANAT - EDEBİYAT DERGİSİ'nin 2004 yılında çıkan 28. sayısında yazarımız A. Kadir KONUK'un "İkra" adlı bir öyküsüne yer verdiğimizden dolayı (Bu öykü, yazarın Almanya'da Mezopotamya Yayınları'ndan çıkan **"Milorad"** adlı öykü kitabında yayınlanmıştı.) şimdi Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz İlyas EMİR hakkında bir ceza davası daha açıldı.

Bu dava ile ilgili ilk duruşma, **8 Mart 2006 Çarşamba günü Saat 10.00'da Sultanahmet Adliyesi 2. Asliye Ceza Mahkemesi**'nde görülecektir.

Tüm basını davayı izlemeye ve kamuoyunu duyarlılığa davet ediyor, aynı zamanda aydınları, demokrat, ilerici devrimci kişi kurum ve kuruluşları duruşmaya katılarak dergimiz ve Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz İlyas EMİR'le dayanışmada bulunmaya çağırıyoruz.

7 Mart 2006

GÜNEY KÜLTÜR- SANAT- EDEBİYAT DERGİSİ

BASINA VE KAMUOYUNA

GÜNEY DERGİSİ'NE SALDIRILAR SÜRÜYOR

Tüm aydın, demokrat, ilerici, devrimci ve sosyalist kişi kurum ve kuruluşların kitap, dergi ve gazetelerin muhalif sesini kısmaya çalışan hakim sınıflar; ezilen ve sömürülenleri uysal köleler haline getirmek için askeri, politik, ideolojik ve kültürel olarak saldırılarını "düşünce özgürlüğü", "demokratik haklar" vb. palavralar eşliğinde pervasız bir şekilde sürdürüyor.

Egemenler tarafından, dergimizde; devrimci tutsakları F Tipi hücrelere doldurarak teslim alma amaçlı en kanlı saldırılarından biri olan ve yüzlercesini yaralayıp, 32'sinin de katledildiği 19 Aralık katliamını protesto eden yazılar ve katliamın nasıl yapıldığını anlatan devrimci tutsakların mektuplarına yer verdiğimiz için dergimizin sahibi Aziz Özer ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü İlyas Emir hakkında İstanbul 4 Nolu DGM'de ceza davası açılmıştı.

Kamuoyuna o zaman duyurduğumuz bu davanın sonunda dergimizin sahibi A. Özer beraat etmiş, Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz İlyas Emir ise 3 yıl

ca dosyadaki dava konusu yazının bilirkişi tarafından incelenmesini talep etti. Adli Komisyonca belirlenen bilirkişi tarafından incelenip görüşünün alınmasına karar verilerek duruşma 4 Mayıs 2006 saat 11.00'e ertelendi.

Yazının ve konunun dava ediliş gerekçesi/biçimi ilginçtir. Kaldırılan bir maddeden (175. madde) dolayı hala dava açılabilmektedir. Demokratik ve laik olduğunu söyleyen bir devlette, normalinde olmaması gereken önemli başka bir şey olmaktadır. Laik olduğunu söyleyen bir devlet adına Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosu iddianamesinde "...sözlerine yer verilerek Allah'a, Din'lere ve Bu Dinlerin Peygamberlerine, Kutsal Kitaplara Yayın Yoluyla Hakaret edildiği kanaatine varılmıştır." diyerek adeta dini esaslara dayanan bir devletin hukuk işleyişi olan şeriat kanunlarını çağrıştıran suçlamayı dile getirmiş bulunmaktadır.

Acaba laik olduğunu iddia eden devlet adına bir gün bir savcı; ateistlere veya evrim teorisinin bilimselliğini savunanlara karşı açıktan (mizahsız!) hakaret ve küfür edenlere karşı da dava açar mı?

Şimdiye kadar onca açıktan hakaret ve küfüre rağmen neden bu yönde herhangi bir dava açılmadığı ilginç değil mi?

GÜNEY dergisine açılan davalar ve verilen cezalar

• GÜNEY'in 15. sayısında (Ocak-Şubat-Mart 2001), sayfa 14'te ve devamında yayınlanan **"Susma Sustukça Sıra Sana Gelecek";** yine aynı sayının 15-16-17. sayfalarında yayınlanan **"Bizi Diri Diri Yaktılar";** sayfa 18-19-20. sayfalarında yayınlanan **"Sessiz mi Kalacaksınız?"**; sayfa 20-22'de yayınlanan **"Mutlaka Kazanacağız! Bu Nasıl Pervasızlıktır?"** başlıklı yazılara TCK'nın 169. maddesi, 5680 sayılı Basın Yasası Ek 2/1. maddesi temelinde açılan davada İstanbul 4 No'lu DGM Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz İlyas Emir'e 3 yıl 9 ay ağır hapis cezası verdi. Bu ceza 6.477.634.800 TL. ağır para cezasına çevrildi ve dergimize yedi gün süreyle kapatma verildi. Ağustos 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4963 sayılı yasaya göre yapılan başvurumuz sonucu dava ortadan kaldırıldı. Bu düzenleme ile Türk Ceza Yasası'nın 169. maddesi değiştirildi. Ve basın davalarında bu maddenin uygulanması sona erdi.

• 5680 sayılı yasanın 10. maddesini ihlal suçuyla (adres değişikliğini bildirmeme) Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesinde dergimizin sahibi Aziz Özer ile Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz İlyas Emir hakkında dava açıldı. Bu dava beraatle sonuçlandı.

• Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesinde Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz İlyas Emir hakkında GÜNEY'in 15. sayısında (Ocak-Şubat-Mart 2001), sayfa 14'te ve devamında yayınlanan **"Susma Sustukça Sıra Sana Gelecek";** başlıklı yazı nedeniyle açılan davada ceza verildi. İlk karar Yargıtay'da bozuldu. Bu davada dergimize 711.750.000 TL.'sı ağır para cezası verildi. Ceza Yargıtay tarafından onandı.

• GÜNEY'in 28. sayısında (Nisan-Mayıs-Haziran 2004), 74-77. sayfaları arasında yayınlanan A. Kadir Konuk'un yazdığı "İkra" başlıklı mizah öyküsü nedeniyle dava açıldı. Dergimizin TCK'nın 175. maddesinden yargılanmaktadır. Mahkeme sürmektedir.

Tüm okurlarımız ve dostlarımız davetlidir:

Tartışma:

"KURTLAR VADİSİ KÜLTÜRÜ"

PROGRAM:

SUNUM

TARTIŞMA

KÜLTÜREL BÖLÜM

TARİH : 28 MAYIS 2006 PAZAR

SAAT : 18:00

YER : TÜRKÜCAN KAFE

(Reşatbey Mah. Seyhan Oteli Arkası - Seyhan/ADANA)

(Ücretsizdir)

HALKIN SANATÇISI, HALKIN SAVAŞÇISI YILMAZ GÜNEY'İ ÖLDÜREMEYECEKSİNİZ!

O bizimdir, öyle de kalacak!

UFUK GELSİN

Tesadüf müdür nedir; Yılmaz Güney'le ilgili, onu doğum yıldönümünde anmak için bundan iki sene önce bir yazı yazmıştım. 1 Nisan'04 tarihi Yılmaz'ın 67. doğum yıldönümüydü, şimdi 69. doğum yıldönümü. Sözkonusu yazıda şunları yazmıştım:

"O'nu bizden aldılar ama O, gerek sanat alanında -sinemada-, gerekse de siyasi alanda geride bıraktığı eserlerle, düşüncelerle ezilenlerin beyninde, gönlünde yaşamaya devam ediyor. Türk hakim sınıfları Yılmaz Güney'in devrimci sanatının emekçi yığınlar arasında yarattığı olumlu etkiyi yıkmak için ne kadar çaba harcamışsa da, başarıya ulaşamamıştır, ulaşamayacak da!" (Sayı 28, sayfa 14)

Bu tespiti ne ilk kez ben yapmıştım, ne de son kez yapmış olacaktım. Burjuvazinin çanak yalayıcıları, köşe mi köşe yazarlarının devrimcilere, komünistlere saldırıları sürdükçe, halkın gözünden onları düşürmeye, kötülemeye ve sonuçta yoketme hedeflerine varmaya çalıştıkça da böylesi tespitleri yinelemek ve saldırılara karşı mücadelemiz de sürecek.

Düşmanın saldırılarına karşı mücadele ve Yılmaz'ı devrimci temelde anmak demek, onun bıraktığı devrimci mirasa sahip çıkmaktır. Yılmaz'ın kendisi geride bırakılması gereken miras hakkında şunları savunur:

"Arkadaşlarım,

Şerefli bir miras bırakmanın birinci koşulu, ezilenlerin yanında bilinçli bir biçimde saf tutmak ve kendimizi, ezen sınıfların gerici ideoloji ve kültürel etkilenmelerinden, düşünce biçimlerinden, alışkanlıklarından kurtarmak için sabırlı çaba sarfetmektir.

Safımız, her türlü sahteliği, grupçuluğu aşarak, başta işçi sınıfı olmak üzere, ezilen, sömürülen bütün emekçi kitlelerin birliği doğrultusunda, devrimci proletaryanın mücadele safları olmalıdır.

Bu safı içtenlikle ve inanarak seçmişsek, bu saflara karşı olan bütün gerici güçlere ve bu güçlerin ideolojik, siyasi, kültürel ve toplumsal etkilerine karşı, bilimsel sosyalizmin ilkeleri temelinde savaşmalıyız.

Bu görev, kendimizi ve çevremizi değiştirmeyi emreder. Bu görev, devrimci fedakârlığı, bilgi edinmeyi, yiğitliği ve alçakgönüllü olmayı emreder. Bu görev, devrim saflarını seçmiş insanların, eleştiri, özeleştiri temelinde birliğini emreder. Bu görev, devrim yolunu seçmiş insanların kardeşliğini, kitlelerle birleşmesini emreder." (Yılmaz Güney, Siyasal Yazılar, sayfa 10-11, Güney Yayınları)

Yılmaz Güney bunları 1977'de doğumgünü vesilesiyle Kayseri Cezaevi'nde yaptığı konuşmada söylemektedir ve bugün için de güncel ve geçerlidir söyledikleri.

Burjuva kalemşorların Yılmaz'a saldırılarına, aslında Yılmaz'ın kendisi cevap vermektedir. O, ezilenlerin, proletaryanın safını bilinçli olarak seçmiştir. O, kendisini ve çevresini (dünyayı) değiştirme görevine sahip biri olarak görmektedir ve bunun için çalışmıştır. O, bu mücadelede başarıya ulaşmak için, öğrenmeyi, fedakârlığı, alçakgönüllü olmayı; O, devrimci mücadelede devrimcilerin hatalarını görme, özeleştiri yaparak aşmayı; O, tekkecilik-grupçuluk karşısında devrimcilerin birliğini; O, devrimcilerin kitlelerle birleşmesini... savunmuş, bunun için mücadele etmiştir.

Burjuva kalemşorların Yılmaz Güney'e saldırıları, gerçekte onun bu devrimci, komünist kişiliğinedir. O'nun işçileri, emekçileri bu bozuk, sömürü sistemine karşı bilinçlendirme çabasınadır. Onlar Yılmaz Güney'i kötüleyerek işçilerin, emekçilerin sisteme karşı mücadeleye eğilim göstermelerini engellemeye çalışmaktadırlar.

Onlar işçilere, emekçilere düşman, onlar devrimcilere, komünistlere düşman... Bu nedenle de her imkânı Yılmaz'ı kötülemek, onun sahip olduğu değerleri aşağılamak için kullanıyorlar. Ama çabaları boşuna! Yılmaz'ın devrimci sanatını, onun komünist düşüncelerini ezilenlerin elinden alma hedeflerine ulaşamayacaklardır. Yılmaz'ın devrimci, komünist niteliğini öldüremeyeceklerdir. O bizimdir. Biz işçilerin, emekçilerin, ezilen halkların sanatçısı, savaşçısıdır o. Öyle de kalacak!

ERTUĞRUL ÖZKÖK NEYİN PEŞİNDE?

Güncel basını takip edenler okumuştur; Yılmaz'a saldırıda bu sefer öne çıkan Hürriyet gazetesi baş kalemşorlarından Ertuğrul Özkök.

26 Şubat'ta Milliyet gazetesi *"Yılmaz Güney belgeseli çekecek"* başlıklı bir haber yayınladı. Sözkonusu olan İngiliz Daily Telegraph gazetesinin Fatih Akın ile yaptığı bir söyleşi ve haberin haberi... Yani doğrudan Fatih Akın ile yapılan bir söyleşi sözkonusu değil. Bu

haberde Fatih Akın'ın Yılmaz hakkında *"O kahramandı. Biz hepimiz bir şekilde onun çocuklarıyız."* tespiti ile, Yılmaz Güney'in oğlu Yılmaz'ın Fatih Akın'a anlattığı söylenen *"babasının kendisine Mao'nun konuşmalarını ezberlettiğini, Mao'nun sözlerini yanlış hatırladığında ise kulağını çektiğini söyledi."* biçimindeki Milliyet gazetesi muhabirinin anlatımıyla aktarılan bilgi de yer aldı.

Haberin doğru olduğundan yola çıkılsa bile, sözkonusu olanın esasta Yılmaz Güney ile ilgili bir belgeselin yapılmasıdır. Belirleyici olan da budur. Fatih Akın'ın *"O kahramandı. Biz hepimiz bir şekilde onun çocuklarıyız"* demesi, Akın'ın kendisini ilgilendirir. Oğlu Yılmaz'ın "kulağını çekmesi" de Yılmaz'ın oğlunu, onun babasıyla ilişkisini ilgilendirir. Ki, oğul Yılmaz yaptığı basın açıklamasında babasının kendisini hiç dövmediğini açıkladı, haberi yalanladı.

Ertuğrul Özkök'ü rahatsız eden esas şeyin, Fatih Akın gibi tanınmış, iyi bir yönetmenin Yılmaz Güney belgeseli yapma çabası olduğu açıktır. Özkök, açıkça "ya bırak o komünistin belgeselini niye yapıyorsun" diyemediği için de burjuva sahtekârlığını, karalama yolunu seçiyor ve sözüm ona Fatih Akın'ın savunucusu kesiliyor. *"Fatih Akın sinema yönetmenliğinde, Yılmaz Güney ile karşılaştırılamayacak kadar önemli ve başarılı bir sanatçı." (Hürriyet, 28 Şubat)* tespitini yapıyor. Büyük bir sahtekârlık! Ama E. Özkök'e yakışıyor!

Özkök bu sahtekârlığını "kulak çekme" bağlamında da göstermektedir. Ona göre *"Eğer oğlu 'kulağımı çekerdi' diyorsa, bilin ki Yılmaz Güney onu dövüyormuş."* *(aynı yerden)*

Bu tespitinin ise Yılmaz'ı anlatan "gerçekçi bir cümle" olduğunu vurgulayarak şu sonuca varıyor:

"Şimdi hepinize sormak istiyorum. Mao'nun, Enver Hoca'nın, Lenin'in veya Stalin'in, bugün artık hiçbir anlamı kalmamış zırvalarını öğrenmeyi reddeden çocuğunu döven birisi, kahraman olmayı hak ediyor mu? Bence etmiyor..." (aynı yerden)

Bütün oyun, sahtekârlık komünist önderlerin söy-

"Babam, benim için bir kahramandı, beni hiç dövmedi, bana bir fiske bile vurmadı. Babam devrimci biriydi. İdealleri, ütopyaları vardı. Ülkesinin ve dünyanın tüm çocuklarının yaşayacağı daha güzel bir dünya olduğuna inanırdı. Bu inançları umutla ve sevgiyle bir masal anlatır gibi bana anlatırdı."

– Oğul Yılmaz Güney–

Sinamos

HAYDAR DOĞAN

Babaannemce Sinamos'da
Yine öldü Yılmaz Güney
Bilmez ki Fransa'da
Bir mezarda.
Geçen hafta yine varmış
Komşunun evinde bakmış
Çekmiş silahını kötü adam
Vurmuş bizim Yılmaz Güney'i.
Varmış eve
Oturmuş Sinamos'un önüne
Öğrenmiş hangi kanalda ne var
Bi de ne görsün?
Hala yaşıyor Yılmaz Güney.

BİZİM SİNAMOS İYİ SİNAMOS
ÖLDÜRMEZ YILMAZ GÜNEY'İ.

Haziran 1996, Düsseldorf

lediklerinin geçersiz kaldığını söyleyerek komünizmin, sosyalizmin artık geçersiz olduğunu söylemek için. Yılmaz'ın "kahraman" olmadığı, oğlunu "dövmesi" vb. noktalar sadece bu yalanları, sahtekârlığı kitlelerin beynine gerçekmiş gibi yerleştirmenin birer aracıdır.

Bir kez daha vurgulamak gerekirse, Özkök ve onun gibi burjuva kalemşorları rahatsız eden şey Yılmaz Güney'in "kahraman" olup olmaması değildir. Yılmaz'ın devrimci, komünist biri olmasıdır onları rahatsız eden. Özkök, filmlerde halkın gözünde "kahraman" olan Yılmaz'ı "öldürmeye" çalışarak onun dünya görüşüne saldırmaktadır.

Burjuva kalemşorları komünizmin, komünist düşüncelerin artık geçersiz olduğunu söylerken bile gerçekte komünizmden, komünist görüşlerden korktukları gerçeğini ortaya koyuyorlar. Yılmaz'a saldırılarının perde arkasından da komünizmden, komünist görüşlerin yaygınlaşmasından duydukları korkuları var.

Fatih Akın'ın Yılmaz Güney belgeseli yapması -belgeselin iyi ya da kötülüğünden bağımsız-, Yılmaz'ın "yaşatılması"nın bir parçası olacak. Özkök gibileri tabii ki Yılmaz'ı yaşatacak herşeye karşıdır. Rahatsızlıkları ve saldırıları bundandır... Çabaları da boşunadır.

Yılmaz Güney ezilenlerin beyinlerinde, gönüllerinde yerini almıştır. Halkın, ezilenlerin gönüllerinde, beyinlerinde yaşamayı O, yaşarken kendisi sağlamıştır.

***

Özkök'ün Yılmaz Güney hakkındaki tavrı karşısında Fatoş Güney ve oğul Yılmaz Güney de tavır takınma durumunda kaldılar. Basın toplantısı yaparak Özkök hakkında dava açtıklarını da kamuoyuna bildirdiler. Ayrıca Derya Sazak'ın Fatoş Güney ile yaptığı söyleşi de 6 Mart tarihli Milliyet gazetesinde yayınlandı.

Sözkonusu tavırlarında Fatoş Güney'in Yılmaz hakkında takındığı tavırları, Özkök gibi kalemşorların saldırıları karşısında kimi gerçeklerin ortaya konduğu tavırlar olarak değerlendiriyorum. 1 Mart'ta yapılan basın toplantısında Fatoş Güney şunları söyledi:

"Yılmaz Güney 10 yıl boyunca yasaklanarak Türkiye sinema tarihinden silinmek istenmiştir. 104 adet filminin negatifi yakılarak yok edilmiştir. Düşüncelerinden ötürü yargılandığı 100 yıllık ceza nedeniyle yurtdışına çıkmak zorunda kalmıştır. Birtakım çevrelerin kara kalemleri onu vatan haini ilan etmiş, 22 yıl boyunca susmamışlar, kin ve nefretlerini her fırsatta kusmuşlardır. Karalamalar, insafsız yalanlar, suçlamalar; yapanların yüzkarasıdır ve her zaman geri tepmiştir." (1 Mart'taki basın toplantısı açıklamasından)

Fatoş Güney bu gerçekleri ortaya koyarken, oğul Yılmaz Güney ise şunları anlattı:

"Ben 6-7 yaşlarında İmralı Kapalı Cezaevi'nde bir hafta babamla kaldım. Bu benim için çok önemliydi. Babam, benim için bir kahramandı, beni hiç dövmedi, bana bir fiske bile vurmadı. Babam devrimci biriydi. İdealleri, ütopyaları vardı. Ülkesinin ve dünyanın tüm çocuklarının yaşayacağı daha güzel bir dünya olduğuna inanırdı. Bu inançları umutla ve sevgiyle bir masal anlatır gibi bana anlatırdı." (aynı yerden)

Oğul Yılmaz baba Yılmaz'ı böyle hatırlıyor, böyle değerlendiriyor. Evet O'nun tüm dünyanın çocuklarının, tüm insanlığın insanca yaşayacağı, baskısız, sınıfsız, sömürüsüz bir dünya ideali vardı, onun için mücadele etti.

O, aramızda olmasa da, O'nun mücadelesi işçilerin, emekçilerin, ezilen halkların kurtuluş mücadelesinde sürüyor, sürecek de...

Taa ki, sömürü sistemi tarihin çöplüğüne atılana, baskısız, sınıfsız, sömürüsüz bir dünya yaratılana dek!

Burjuvazinin çanak yalayıcıları, kalemşorları da sömürü sisteminin tarihin çöplüğüne atılmasıyla sonlarını göreceklerdir.

Ulumaları korkularındandır!

Korkunun ama ecele faydası yok!...

30 Mart 2006

OKUR MEKTUBU

Ertuğrul Özkök'ün Yılmaz Güney'e yönelik saldırısının ardından birçok okurumuz saldırıya tepki gösterdi. Aşağıda yayınladığımız Haydar Doğan adlı okurumuzun gönderdiği mektup bunun bir örneği... Mektupta yazılanlar halkın gönlünde yer etmiş Yılmaz Güney sevgisinin yokedilemeyeceğinin açık bir kanıtıdır. Tüm Yılmaz Güney düşmanları bunu böyle bilmelidir. – GÜNEY

Yılmaz Güney bizimdir!

HAYDAR DOĞAN

Hürriyet Gazetesi Başağası Ertuğrul ÖZKÖK'ün Yılmaz Güney düşmanlığına karşı sizlerin gereken cevabı vereceğinden eminim. Holding yazarı Özkök'ün, devrimci sanatçılara karşı tavrını protesto ediyorum. Çanak yalayıcısı bir köşeci olduğunu bilmeyen yoktur.

Yılmaz Güney'in sadece sanatçılığı değildir Özkök'ü böyle düşmanlaştıran, devrimci sanatçı kişiliğidir Güney'in. Özkök, devrim ve devrimci düşmanıdır. Bugün Yılmaz Güney'dir düşmanı, yarın başka bir devrimci sanatçıdır. Onun tek sorunu, halkın sorunlarını dile getiren bütün sanatçılardır.

Yazmayacaksın, çizmeyeceksin. Bu ülkede herşeyin toz-pembe manzarasını çizeceksin onun için. Bunu yapan büyük sanatçı, büyük insandır.

Fakat, Yılmaz Güney, ne senin ne de senin gibilerinin saldırılarıyla biter. Halklar, kendi sanatçısına, ölümünün üzerinden yıllar geçmesine rağmen hâlâ sahip çıkıyorlar. Merak ediyorum, kim sana sahip çıkacak???

Bu tip saldırılar olacaktır. Emperyalizmin kendi kültürünü dayattığı günümüzde, devrim ve devrimci sanatçılar sürekli hedef olmuşlardır. Onların tek korkuları, halkın kendi kültürünü koruması, geleneklerini dejenere olmadan devam ettirmesidir. Dünyanın kabul ettiği bir yönetmen, senarist, yazar Yılmaz Güney'i, Özkök gibi, kendi halkına düşman bir kişiliğin kabul etmemesi aslında sevindiricidir.

Çünkü, O bizim sanatçımızdır. Özkök ve onun gibilerinin değil.

Wuppertal-Almanya

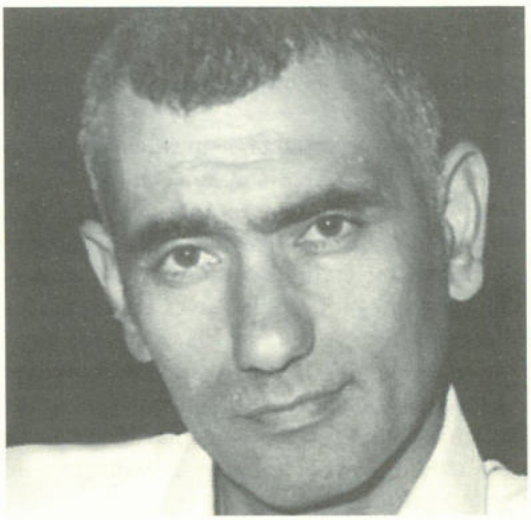

"Duvar"ın çekimi bir savaştı

YILMAZ GÜNEY

Arkadaşlar, öncelikle bugün bu toplantıyı düzenleyen ve bize bu fırsatı yaratan Strasbourg üniversite başkanı Braun'a ve buraya gelip bizi dinlemek zahmetinde bulunan arkadaşlara ve özellikle Fransız ve diğer uluslardan arkadaşlara, halkımızla gösterdikleri dayanışmadan ötürü teşekkür ederiz.

Hocam Server Tanilli, Türk sinemasıyla ilgili bir panorama çizdi ve bu panoramanın içindeki yerime değindi. Benim bunlara esas olarak ekleyebileceğim şeyler ancak özel sorunlar olabilir. Sadece şunu söylemek istiyorum: Aklımın erdiği ilk günden bu yana, yani sanata ilgi duyduğum ilk günden bu yana, sanatın halkların kurtuluşu, demokrasi mücadelesi ve insanlığın genel kurtuluşu için bir silah olduğuna inanıyorum. Ancak sanat hayatımın belli dönemlerinde, siyasal bilincimin yetmemesinden ötürü kendi hayatımda, sanatsal anlamda ve ideolojik anlamda bazı hatalar yaptım. Ancak bizim için, yani bizim

ülkelerin sinemacıları için tek okul hayatın kendisidir. Hayatın içerisindeki yanılgılardan dersler çıkartarak el yordamıyla kendi doğru yolumuzu bulmaya çalıştık.

Hem benim hayatımda, hem sinemamızın hayatında önemli bir yerdir bugün vardığımız nokta. Umut ve Duvar, bu iki film arasında Yol, Düşman, Sürü benim özel sinemamda ancak Türkiye'nin yetiştirdiği bir yığın genç sinemacıyla birlikte ele aldığımız zaman, Umut'la Duvar arasındaki bütün filimlerim Türkiye'deki sosyal ve siyasal hayatın, sansürün elverdiği oranda yansımalarını içerirler.

Konuşmayı daha canlı tutabilmek için arkadaşların yönelteceği soruları cevaplayarak, konuşmamıza canlılık katmaya, konuşmalarımızı derinleştirmeye çalışacağım.

Soru: Soracağımız sorular sinemayla mı ilgili olacak, yoksa istediğimiz soruyu sorabilir miyiz?

Yılmaz Güney: Hayatın hiçbir anı ve buna bağlı olarak sanat, siyasal, sosyal hayattan kopuk değildir. Ancak, ben, bazı nedenler dolayısıyla, özellikle şu ricada bulunacağım: Siyasi polemiklere yol açabilecek, farklı görüş ayrılıklarını derinleştirecek sorulara girilmemesini özellikle rica edeceğim. Ancak sanatla siyaset arasındaki ilişki konusunda sorulacak şeyler olursa onlara cevap veririm.

Bir sinemacı, her şeyden önce, yetiştiği toplumun sosyal, siyasal koşullarıyla birlikte ele alınmalıdır. Sanat, özellikle de sinema sanatı, yoğun bir özgürlüğe ihtiyaç duyar. Bu anlamda hiçbir zaman burjuva demokrasisini bile tanımamış olan Türkiye'de, çizerinden şairine, şairinden yazarına ve sinemacısına kadar bütün sanatçılar siyasal iktidarın baskısı altında kalmışlardır. Onların yaptıklarını ancak sansürle mücadele, özgürlükleri kazanma adına verilen mücadeleyle birlikte ele aldığımız zaman, bunu diğer sinemacıların sinemalarıyla benzerlik ya da benzemezlik noktalarını açığa çıkartabiliriz.

Bizim sinemamıza baktığımız zaman, sinemamızın, sansürün olanaklarından yararlanarak bir çeşit uzlaşmalar yoluyla halkçı bir çizgi izlediği görülüyor. Türkiye'de sinema, hiçbir zaman doğrudan doğruya işçilerin sosyal ve siyasal hayatını anlatamamıştır. Halkın içinde bulunduğu açılara bütün yönleriyle ışık tutamamıştır. Ezilen Kürt ulusunun adını filmlerinde bile edememiştir.

Türk sinemasını Balkan sinemalarıyla kıyasladığımız zaman, örneğin bir Romen sinemasını, Macar sinemasını, hatta Yunan sinemasını, Bulgar sinemasını, kimi yönleriyle bizim sinemamızdan üstün olarak değerlendirmemiz gerekiyor. Çünkü bu ülkelerin gelişim süreci içerisinde, ülkeler en azından belli bir özgürlük, yaratıcı özgürlük içerisinde çalıştılar. Öte yandan, Kuzey Afrika sinemasını ele aldığımız zaman, bizim sinemamıza benzer tablolar görüyoruz. Örneğin bir Mısır'da, Yusuf Şahin kendi ülkesinin, kendi halkının acılarını filmlerken, aynı zamanda, Mısır gericiliğinin silahlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Yine Latin Amerika ülkelerinin sinemacılarını ele aldığımız zaman, bu sinemacıların da kendi ülkelerinin sosyal gerçekliğine yaklaştıkları zaman, aynı zamanda kendi ülkelerinin faşist diktatörlüklerinin baskılarıyla karşı karşıya kaldıklarını ve ülkelerini terketmek zorunda kaldıklarını görüyoruz.

Özetle şunu söylemek isterim: Sosyal ve siyasal konuları birbirine benzeyen ülkelerin sinemaları birbirine benzerler. Çünkü sanatçı, sinemasını ya da sanatını hayatın bizzat kendisinden alır. Bu nedenle kaynağı birbirine benzeyen sinemalar, dil itibariyle belli farklılıklar gösterse de, geneli açısından birbirine benzerler.

Bugün Türkiye cezaevlerinde 170 000'in üzerinde insan yatıyor ve bu insanların en acılı kesimi siyasilerdir. Kimi askeri cezaevlerinde, kimi sivil cezaevlerinde, kimi kaplan kafesleri içindedir. Ben film yapmaya sıvandığım zaman, bu durumları anlatmayı düşündüm. Ancak, özellikle seyirci Batı seyircisi olduğu için, o hayat kesinlikle inanılmaz gelecekti, bir; ikincisi, çok özel bir konuyu anlattığımız sanılacaktı. Duvar'ın bugün karşılaştığı durum, bu kadar özel bir durum olmamakla birlikte, özel bir durum olarak niteleniyor. Deniliyor ki, çok ciddi gazetelerden biri, Le Monde veya Le Matin zannediyorum, Yol Türkiye gerçeğini anlatıyordu, ancak Duvar, Türkiye gerçeğini anlatmıyor diyor. Yani bunun özel bir sorun olduğu konusunda kuşkusu var.

Çocukları seçerken şu noktadan hareket ettim: Çocuklarına böyle davranan bir toplum, çocuklarına böylesine acı çektiren bir toplum, uluslararası planda tartışma konusu yapıldığı zaman, bu, Türkiye'nin şu gün içinde yaşadığı gerçekliğe kadar gidecektir. Ve bugün, uluslararası planda Türkiye, Türkiye'deki anti demokratik uygulamalar, insanlık dışı uygulamalar tartışılıyor. Bu film, esas itibariyle hedefine ulaşmıştır. Burada yapılması gereken şey, bütün arkadaşların, hangi görüşten olursa olsun, bu filmin yarattığı siyasi sonuçları demokrasi kavgasının bir parçası ve bir aracı haline getirmeleridir.

Duvar'ı yaparken, önüme şöyle bir hedef koydum: Bu filme giden herkesi iki saat esir alacağım dedim; rehin alacağım dedim. İki saat onları düşündürtmeyeceğim dedim. Önüme koyduğum hedef buydu. Bir kısmı filmi çok şiddetli bulacaktı, belki kendi kendisine şu soruyu sorarlar diye dü-

şündüm: Eğer biz bu filme iki saat tahammül edemiyorsak, bu hayatı yıllarca yaşayan insanlar bu hayata nasıl tahammül ediyor?

Sürü ve Yol, kendi ülkemin toprağına ayaklarını basan, ülkemin insanlarını sınırlı özgürlük koşullarında bile olsa, onları yüzleriyle, sosyal yaşantılarıyla anlatan birer filmdi. Bu anlamda, hayatın içine sinmiş şiir, ister bilincinde olalım, ister olmayalım perdeye yansıyordu. O hayat, bir yanıyla dil, bir yanıyla şiir dolu, bir yanıyla acılı, fakat insanı etkilerken tokat vurarak, Duvar'da olduğu gibi sunmuyordu. Ancak dışardaki hayat çok zordu, fakat cezaevindeki hayat daha zor ve katıdır. Bu nedenle Duvar'daki hayatın katılığı bütün şiddetiyle çarptı. İkisi arasındaki belirli farklardan biri bu.

Bir sanatçı ya da bütün sanatçılar, hiçbir zaman hayatı, hayatın sorunlarını anlatamazlar. Buna hiç kimsenin gücü yetmez. Özel olarak tek tek sanatçılar, çeşitli eserleriyle, hayatın çeşitli kesimlerini yansıtarak bir bütünlük sağlamaya çalışırlar. Bu anlamda, benim Umut'la başlayan serüvenim ve bugüne kadar yaptığım bütün filmlerim, birbirleriyle derin ilişkileri olan ve birbirlerini tamamlayan filmlerdir. Bana sorarsanız, sanatçı olarak ben, Duvar'da kendi sanatımın geliştiği bir noktayı görüyorum. Ancak, eğer Yol'la kıyaslanırsa, Yol'a göre ölçü verilirse, bunun yanlış olduğunu söylerim.

Şu bir gerçektir ki, kendi ülkesinin dışında bütün sanatçılar, o filme kendi ülkesinin damgasını vurmakta güçlük çekerler. Ancak bunu başarma görevi de onların önünde durur. Bu anlamda, çeşitli zorluklarla karşılaştığımı söylemeliyim. Ancak film çıktığına göre bu zorluklar aşılmış demektir.

Biz, ülkemizde demokrasi ve devrim kavgası verirken önümüze belli hedefler koyduk. Önümüze koyduğumuz hedeflerden biri, feodal kalıntıların kaldırılması, feodal kalıntıların tasfiyesidir. Feodal ekonominin kalıntıları var olduğu müddetçe, feodal ahlak sürecektir. Ancak feodal ekonomi tam olarak yok edilse bile onun üst yapısı, onun ahlaki yapısı çok daha uzun süre devam eder.

Bizim soruna devrimci tarzda bakmamız ile Mustafa Kemal'in sorunlara darbeci, tepeden inmeci bir biçimde bakması arasında kökten fark vardır. Biz, devrimlerin aşağıdan yukarıya doğru olacağına inanırız. Devrimle reform iki ayrı şeydir. Bu anlamda kitlelere şalvarı çıkartmak ya da fesi çıkarttırıp şapka giydirmek değil, onun sosyal ve ekonomik hayatındaki değişikliklerle şalvarı çıkartıp, fesi çıkartıp şapkayı giymesini öneririz, bu bir.

Özellikle Yol'da, bir yanıyla devlet baskısının görüntülerini gösterirken, bir yanıyla da Kürdistan'da halkın içinde bulunduğu ortaçağ karanlığının yansımalarını gösterdik. Ortaçağ karanlığı, bizim düşmanlarımızdan biridir ve biz bunu aşmak üzere önümüze koyduk.

Arkadaşlar, bugün, Duvar'ın çekimiyle ilgili çeşitli spekülasyonlar ayyuka yükseldi, bu konu bayağı tartışılıyor. Duvar'ın çekiminde temel noktaları anlatmadan, orada kullandığım yöntemi açıklamam zordur.

Fransız ekip, film hazırlıklarını yapan, yani film için gerekli bazı çalışmaları yürüten prodüksiyon ekibi, kameraman yardımcısı ve bir de Türkiyeli kameraman profesyoneldi. Diğerleri ilk defa bir filmde çalışıyorlardı.

Asistanlarım ilk defa sinema yaptılar, ilk defa film çalışmasına katıldılar. İki oyuncunun dışında, Tuncel Kurtiz ve Ayşe Emel Mesçi'nin dışında, diğer bütün oyuncularım ilk defa sinema yaptılar. Profesyonel oyuncularla çalışma tarzıyla, amatör oyuncularla çalışma tarzı birbirlerinden farklıdır. Bu nedenle ben, oyuncularımı yönetirken, onları "oynatmak" değil, yaşatmak istedim. Yani onların rol yapmalarını değil, onların bizzat filmde, yaşadıkları hayatı yaşamalarını sağladım. Bu anlamda kimi zaman sert davrandığım olmuştur. Çünkü bu filmin çekimi, sıradan bir filmin çekimi değildi; bu bir savaştı. Bu film bizim için ölüm kalım kavgasıydı; ya başaracaktık ya da o duvarın altında ezilecektik. Bu nedenle filmin içerisinde çekim sırasında olan bazı şeyler bugün abartılıyor. Tek bir şey söyleyeyim: Bütün çalışmanın içerisinden kopartılıp alınmış bir küçük parça birçokları için yargı vermeye yetiyor. Yani çocuğa üç tane böyle vurmak, işkence yapıldığı biçiminde yorumlanıyor. Onun dışında hiçbir çocuğa vurulmamıştır. Onun dışında hiç kimseye baskı kullanılmamıştır.

Bir noktayı açıklarsam herhalde yararlı olur. Türkiye dışişleri bakanı, benim sadist olduğumu, çocuklara işkence ettiğimi ve örneklerken de çocuklara televizyonda gördüğünüz çocuğa vurmamı ve çocuğun ağlamasını sağlamak için de gizlice "anası ölmüş, ondan haberi var mı?" dememi, vahşet ve sadistliğimin örneği olarak gösteriyor.

Bu hükümet, 500 insanı idam etmek için zaman kolluyor. Bugüne kadar 50'ye yakın insanı astılar. 300'e yakın insan işkencede öldürüldü. Binlerce insanı yaraladı. Halk baskı altında. Bütün bunları yapan bir hükümetin sözcüsü, benim çocuklara bir tokat vurmamdan, vahşi olduğumu ve sadist olduğumu söylüyor...

1983 Haziran'nında, Strasbourg kentinde sinema üzerine düzenlenen bir açık oturumda yapılan konuşmanın banttan çözümlenen bir bölümü.
(Siyasal Yazılar – III, Mayıs Yayınları)

Karikatür krizi ve kimi sahtekârlıklar

DERYA GÜMÜŞ

Geçtiğimiz aylarda dünyada bir karikatür krizi yaşandı. Krizin nedeni Hz. Muhammed'in karikatürünün çizilmesi ve çizilen karikatürlerin Danimarka gazetelerinde yayınlanması. Karikatürlere tepki gösteren İslamcı kesimler çeşitli ülkelerde Avrupa ülkelerinin, özellikle de Danimarka'nın büyükelçiliklerine saldırdılar. Çeşitli İslam ülkelerinde -bu arada elbette Türkiye'de de- protestocular Danimarka'nın özür dilemesi talebini dile getirdiler. Ancak Danimarka Başbakanı bu talebi, "basın özgürlüğü" adına reddetti.

Karikatür krizinin kabaca görüntüsü bu... Ancak karikatür krizinin gerek zamanlaması, gerekse konuyla ilgili takınılan tavırlar irdelendiğinde karikatür krizinin arka planında başka şeylerin olduğunu görüyoruz. Yine karikatür krizi birtakım sahtekârlıkları da ortaya koydu, koyuyor.

• • • •

Karikatür krizi ABD'nin -ve onun Ortadoğu'daki müttefiki İsrail'in İran'a yönelik bir saldırı hazırlığının içinde oldukları dönemde gündeme geldi. ABD ve müttefikleri İran molla rejiminin Ortadoğu'da ideolojik bir merkez olmasından kaygı duymakta; bu rejimi yıkmak, yerine kendi kabullenebilecekleri bir yönetimi getirmek istemektedirler. Hesap budur. Bunun için İran'ın vurulması gereklidir. Irak örneğinde olduğu gibi önce saldırının temel taşları döşenmek istenmektedir. "İran nükleer silah üretiyor" düşüncesi ile dünya kamuoyu İran'a yönelik bir saldırıya hazırlanmaktadır. Dünyanın en büyük nükleer gücüne sahip ABD'nin böyle bir gerekçe üzerinden hareket etmesi ne büyük bir sahtekârlıktır!

Tam da bu dönemde gündeme düşen "peygamber karikatürleri" krizini ABD ve müttefikleri İran'a yönelik saldırı hazırlığı çerçevesinde kullanmaya çalıştılar.

Karikatürlerde İslam terörizmle eşitlenmekteydi. Karikatürlerin yayınlanmasından sonra İslam ülkelerinden yükselen, yakıp yıkma temelindeki tepkiler batılılarca "İslamcı terörizme" kanıt olarak ileri sürüldü. Dünyanın birçok bölgesinde, özellikle de Ortadoğu'da halklara yönelik saldırılarda bulunan ve yaptıklarıyla "terörist" sıfatını fazlasıyla hakeden terörist ABD ile İsrail'in 'İslamcı terörizm' lafzıyla kamuoyu oluşturması ne büyük bir sahtekârlıktır!

Saldırı planları ve hazırlıkları karşısında İran karikatür krizini kendi açısından kullanmaya çalıştı. İran'ın da bu tür bir propagandadan çıkarı vardı:

Nâzım Hikmet komünisttir!

Hürriyet gazetesinin 26 Mart tarihli nüshasında "Köyün adı komüniste çıkar diye ağaçtaki Nâzım plakası söküldü" başlıklı bir haber yayınlandı. Haber, Bursa Merkeze bağlı Seçköy isimli köy ile ilgiliydi. Köyün muhtarı, Nâzım Hikmet Vakfı'nın dağıttığı ve üzerinde ise "Nâzım Hikmet bu ağacın altında yatıyor" yazısı yazılı olan "plaka"yı istemiş, 22 Şubat'ta yapılan bir törenle bir çınar ağacına çakılmıştır. Muhtar, Nâzım'ın cezaevi arkadaşlarından ressam İbrahim Balaban'ın yeğeniymiş. Amcasının arkadaşının adını köyünde yaşatmak istemiş muhtar. Ama hevesi kursağında kalmış... Köy halkı ikiye bölünmüş... Kimileri ağacın altında define aranma ihtimalini ortadan kaldırıp, çınar ağacını korumak isterken; çoğunluğu "Adımız komüniste çıkar. Biz komünist miyiz?" diyerek plakanın ağaçtan indirilmesini istemiş. Sonuçta plaka sökülmüş.

Burjuvazinin Nâzım'ı karalama, onun sadece şairlik yanını alıp siyasi kimliğinden koparma türünden çabalarına rağmen, Nâzım Hikmet halkın gözünde komünisttir! Onu hatırlatan bir plakaya bile izin vermeyecek derecede ve "kendileri komünist olarak damgalanacak" diye korkuyor halk...

Komünistlere düşmanlık da kimi zaman gerçekleri olduğu gibi göstermektedir: Nâzım Hikmet komünisttir!

Evet, sözkonusu köylüler komünizme, komünistliğe karşıdırlar. Ama Nâzım onların gözünde de komünisttir! Köylüler komünistlerin gerçekte onların da insanca yaşamaları için mücadele eden insanlar olduğunu; komünizmin ise baskısız, sömürüsüz, sınıfsız... özgürlüğün egemen olduğu bir toplum olduğunun bilincine vardıklarında, o zaman işte, çınar ağaçlarına kendileri komünistlerin isimlerini çakacaklardır.

Kendisine yönelik bir saldırı olması durumunda İran, İslamcı kesimlerin/ülkelerin desteğini arkasına alabilecek; sembolik olarak "Müslüman dünyanın temsilcisi" konumunu pekiştirecek, ideolojik merkez rolünü pratikte daha çok ortaya koyabilecekti. Saldırı olmasa bile böyle bir propaganda yine İranlı molla rejiminin işine gelecekti. Çünkü bu kez de durumu "kendi güçlülüklerine" kanıt olarak gösterebileceklerdi. Bu plan çerçevesinde onlar, ortaya çıkan karikatür krizini tepe tepe kullandılar.

İran molla rejimi halk düşmanı bir rejimdir. Bu rejim kendisini koyu bir inanç bezirgânlığı üzerinden yaşatmaktadırlar. Gerici faşist rejimi ayakta tutabilmek, bölgede ve dünya üzerinde İslamın merkezi olma rolüne soyunmak ve 1,3 milyar insanı peşine takmak için Fars gericiliği dini bir silah olarak kullanmaktadır. Karikatür krizinde de görüldüğü gibi onlar, bunun bir parçası olarak "dini değerlere saygı", "inanç özgürlüğü" gibi safsatalara başvurmakta, kitleleri kendi "haklılıklarına" inandırmaya çalışmaktadırlar. İslamcı-gerici kesimlerin "din ve vicdan özgürlüğü" savunusu sahtekârlıktır. Onlar saldırı kendilerine yöneldiğinde "din ve vicdan özgürlüğünü" hatırladılar. Oysa "din ve vicdan özgürlüğü"nden dem vuran İslamcı-gerici kesimler başka din ve inanç grubundakilere rahatlıkla saldırabilmektedirler. Sadece bu kesimlerin Yahudi düşmanlığı bile başlıbaşına bunun açık bir kanıtıdır.

Karikatür krizi Avrupalı emperyalist güçler açısından pek de istenilen bir kriz olmadı. Çünkü onların İran'la araları iyiydi ve İran'a yönelik bir ABD saldırısı dengeleri altüst edebilirdi. Ancak buna rağmen onlar da krizde birşeyler söylemeliydiler. Söylediler de: Onlara göre basın "özgürdü", ona "karışılamazdı"! Basının/medyanın emperyalist sistemin sürdürülmesinde önemli bir işlev yüklendiği, bu anlamda tarafsız değil, "sahibinin sesi" olduğu; bunun için beslendiği ve sistemin önemli bir gücü olarak efendilerine hizmet ettiği bilindiğinde "özgür basın"dan bahsetmek batılıların, özellikle Avrupalı emperyalistlerin sahkekârlıklarından birisidir.

••••

Barbar bir dünyada yaşıyoruz. Sahtekârlık diz boyu... Karikatür krizinde de açık bir şekilde görüldüğü gibi "düşünce özgürlüğü", "basın özgürlüğü", "inanç özgürlüğü" vb. argümanlarla emekçiler birbirlerine karşı kışkırtılması işin bir yanı...

Diğer yandan karikatür krizi objektif olarak yığınların gerçek taleplerinden uzaklaştırılmalarının bir aracı olarak kullanıldı, kullanılıyor. Çeşitli ulus ve milliyetlerden emekçiler arasında din temelinde varolan bölünmüşlüğün derinleşmesine hizmet eden karikatür krizi ile de günümüz dünyasının en temel çelişkisi olan ezen-ezilen çelişkisi gözlerden gizlenmek istendi. Oysa emekçilerin çözmesi gereken en temel sorun bu çelişkiyi çözmek; sermayenin saltanatını yıkmak emeğin dünyasını kurmaktır. Bunun için ama işçilerin-emekçilerin sermayenin kendi çıkarları temelinde belirlediği çerçeveyi parçalaması, kendi bağımsız mücadelesini yürütmesi gereklidir.

Bu bağıntıda da aydınlara, yazarlara, çizerlere düşen görev bilinçlerinin çeşitli yol ve yöntemlerle tutsak edilmesine karşı tutarlı mücadeledir. ✐

"O'nun hikâyesi"

"O"'nun hikâyesi" bir film ismi değil; zaten derdim de bir filmden filan bahsetmek değil... "O"nun sakıncalı hali üzerinde durmak istiyorum da başlığı onun için öyle attım. Evet,

"O" bir sakıncalı! "O" bir "bölücü"! Neler yapmıyor ki "O"? O-hooooo; "O" çok marifetli... Örneğin, "O", "ayrılıkçı milliyetçiliği körüklüyor!"... "Mart Sendromu" diye bas bas bağıran ve sanki birtakım provokasyonlara zemin hazırlamaya çalışanlara göre "iç barış"ı dinamitleyen "O"! İçişleri Bakanlığına ve Emniyet güçlerine göre "O"; son aylarda "iç huzuru bozmak isteyenlerin" dayanaklarından birisi... "O" "milli birlik ve bütünlüğümüze darbe vurmak isteyenlerin"; "anarşik ortama zemin hazırlamak isteyenlerin kışkırtmasının vesilesi"... Yani kıssadan hisse "O", sakıncalı ve "O" yasaklanmalı...

Ve "O" da yasaklandı! Hem de demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü... gibi kavramların çokça telaffuz edildiği bir dönemde yasaklandı "O"; tıpkı diğerleri gibi...

"O" alfabede bir harf... Ancak "O" da, tıpkı "X" gibi, "W" gibi, "Q" gibi artık sakıncalı harf kategorisine alındı. Bilindiği üzere geçen yıllarda "W" problem olur, "Newroz" sözcüğü yazılırken "W"'nin "V" ile yazılması dayatılırdı. Bu yıl aynı kelimeyle ilgili olarak dayatmaya bir yenisi eklendi: "O" yerini "U"ya bırakmalı, Newroz "Nevruz" olmalıydı.

•••

Bu gidişle alfabede sakıncasız harf kalmazsa şaşırmayın... Öyle ya, harflere, isimlere, kültürlere... düşman olan, dün "Q, X, W"'yi yasaklayan, bugün "Newroz"u "O" ile yazmayı yasaklayan devlet yarın başka harfleri de yasaklayabilir; "O"nun hikâyesine başka hikâyeler eklenebilir.

Bu çuuuuuuuk demukratik devletten her şey beklenebilir... (Hayır, yazım hatası yuk... "O" yasak ya, dava filan açılmasın diye "O"ların yerine "U" kullanayım dedim! Tedbiri elden bırakmamak lazım değil mi ya!) ✐

GECİKMİŞ BİR 8 MART YAZISI

Uluslararası Kadınlar Günü 8 Mart'ı Selamlarken

YUSUF KÜPELİ

- ***"Masa üstünde testi/ Amcam yengemi kesti..."*** Kadın odaklı sorun, hem cinsler arası mücadeleyle ve hem de aynı zamanda sosyal sınıf ayrışması ve sınıf mücadeleleriyle bağlantılıdır. Diğer yandan kadınlar da egemen ataerkil/ pederşahi kültürün değişik ölçülerde etkisinde kalarak kendi kendilerine karşı olabilmektedirler. Aynı zamanda sınıf ayrışması nedeniyle alabildiğine farklı toplumsal sorunlara sahip olmaktadırlar. Kısacası, tek bir biçimiyle kolayca görülebilecek bir kadın sorunundan sözetmeye veya kadın odaklı toplumsal tek bir sorun üzerine rahatça konuşabilmeye olanak yoktur...

- ***"Tatlı" erkekler sonunda "tuzlu" kadınların defterini dürdüler.*** Uzlaşmaz toplumsal çelişkilerin, sınıf çelişkilerinin doğduğu toplumlarda, veya diğer adıyla medeniyetlerde kadın, bir yandan tamamen aşağılanmış kimliğiyle "şeytandır", "cadıdır", "aldatıcıdır", "haindir", "tehlikelidir", "fahişedir". Diğer yüceltilerek idealize edilmiş kimliğiyle ise O, "kutsanmış bakiredir", "anadır", "sadakatin sembolüdür"... Artık kadın ya *Ishtar Tapınağı*'nda fahişedir ve bu durumunu teşhir edecek biçimde dolaşmak zorundadır. Ya da kocasının kölesi olduğunu belgeleyen kılığıyla, gözleri dışında her yanlarını örten türbanla, peçeyle dolaşan anadır. Her iki durumda da köledir O; birincisinde anonim köle, ikincisinde ise kişiye ait köle konumundadır... (...) *Vedic Hinduizm*'de kız çocukları istenmeyen mal gibidirler, ve yine kadının alabildiğine aşağılandığı Yahudilikte olduğu gibi drahoma verilerek (erkeğe para ve mal verilerek) evlendirilirler. Eşlerinin onlar üzerinde yakarak öldürmeye dek uzanan her türlü hakları vardır. Birleşmiş Milletler verilerine göre, her yıl, kararlaştırılandan eksik drahoma getiren 25 bin gelin yakılarak öldürülmektedir... (...) *İbni'ül Erzak*'a göre ise aynı lokal hükümdarın dört karısı ve 360 güzel cariyesi vardır... (...) Mervan'ın zengin haremini ağız sulandıran imrendirici bir üslupla öne çıkartan Ahmed bin Mervan ile İbni'ül Erzak için... (...) Başbaşa kaldıkları zaman *Şehrazat* hükümdara, *"eşşek ile boğanın öyküsünü"* dinleyip dinlemek istemediğini sorar. Hükümdar meraklanır ve *Şehrazat* anlatmaya başlar. Sonunda, en heyecanlı yerinde masalı yarım bırakır...

- ***Dünya emekçi kadınlar günü veya "Uluslararası Kadınlar Günü" üzerine kısa notlar*** (...) Tekstil fabrikalarında çalışan bu kadınlar, "parçabaşı işçisi" olarak adlandırılmaktaydılar. New York tekstil fabrikalarında alabildiğine ağır koşullarda çalışan sözkonusu kadınlar, 8 Mart 1857 günü, alabildiğine düşük ücretlerini ve insanlık dışı işyeri koşullarını protesto etmek amacıyla bir gösteri yürüyüşü örgütlediler. Polis göstericilere saldırdı ve onları kabaca dağıttı... Ardından, 8 Mart 1908'de, New York'ta, "ekmek ve gül" sloganıyla 15 bini aşkın işçi kadın protesto yürüyüşü yaptı. Yürüyüşçüler, daha kısa iş saatleri, daha iyi ücretler, seçme ve seçilme hakkı ve çocuk işçi kullanılmasına son verilmesi taleplerini öne çıkartacaklardır. Kullandıkları "ekmek ve gül" sloganının "ekmek" kısmı ekonomik güvenliği, "gül" parçası ise daha yüksek yaşam kalitesini sembolize etmekteydi... Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da 1910 yılında toplanan Sosyalist Enternasyonal (II. Enternasyonal) partileri, kadın haklarının uluslararası planda öne çıkartıldığı, uluslararası karakter taşıyan bir "Kadın Günü" oluşturma kararı alacaklardır. Tarihte ilk kez parlamentoya seçilmiş üç Finli kadının da aralarında bulunduğu 17 ülkeden 100 kadın önerisiyle bu karar ortaya çıkacaktı. Alman Komünist Partisi önderi Clara Zetkin (1857- 1933), bu kararın alınmasında ve kadın hakları ile ilgili diğer mücadelelerde önemli bir rol oynayacaktı... Kısa süre sonra 8 Mart günü kutlanmaya başlanan ve Birleşmiş Milletler tarafından da 1975 yılından beri resmen kabul edilen Uluslararası Kadın Günü'nün 19 Mart 1911'de ilk kez kutlanmasının üzerinden daha bir hafta bile geçmeden büyük bir trajedi yaşanmıştır... Aralarında Uluslararası Kadın Günü'nün mimarlarından Clara Zetkin ve Aleksandra Mikhaylovna Kollontay (1872- 1952) olduğu halde Rus kadınları, 1917 yılı Şubat ayının son günü "ekmek ve barış" şiarıyla başkent Petrograt'ta sokağa dökülmüşlerdir...

- ***Faşist yönetimlerde ve günümüzde kadının***

durumu üzerine kısa notlar ...

Faşist ideolojiler/ düşünce sistemleri kadını -herşeyden önce asker olmaya elverişli- sağlıklı çocuklar doğuran bir kuluçka makinesi ve evinin kadını olarak görürler. Değişik eksiklikleri, sakatlıkları nedeniyle 100 bin Alman çocuğu Naziler tarafından büyük bir soğukkanlılıkla öldürüleceklerdi- bunlar başka halklardan değil, "ari" kabul edilen Alman çocuklarıdır. "Ari" ırkı korumak gibi sahte bir gerekçeyle gerçekleştirilen sözkonusu cinayetlerin... (...) Ravensbrück toplama kampında öldürülen kadınlar, faşist rejimin kadınlara yönelik karanlık cinayetlerinin somut göstergelerinden... (...) Mussolini'nin 26 Mart 1927'de kadınlara yönelik hitabında sarfedilen sözler, faşist ideolojinin kadın görüşünü yansıtması, bu ideolojide kadınların nasıl bir kuluçka makinesi gibi görüldüklerini açıkça sergilemesi açısından ilginçtir... Birleşmiş Milletler verilerine göre, yeryüzündeki 1,3 milyar kadın tam anlamıyla derin bir yoksulluk içerisindedir. Son 50 yıl içerisinde... (...) Sadece ABD'de 100 bin kadın fuhuş suçları nedeniyle tutukludur ve aynı ülkede 500 bin ile 1,2 milyon kadar çocuğun fuhuşa sürüklendiği bilinmektedir... Birleşmiş Milletler bünyesindeki Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2005 yılı verilerine göre...

- Türkiye Cumhuriyeti'nde Kadınların durumu ve bunu nedenleriyle ilgili çok kısa not

(...) Bu iç karartıcı durumun başlıca nedeni, medeni yasada yapılan geçmişe göre mükemmel değişikliklere ve kadınlara verilen tüm haklara karşın, pratikte feodal ekonomik ilişkilerin tasviye edilememesidir. Gerçek bir toprak reformu yapılarak Türkiye nüfusunun o yıllarda ezici çoğunluğunu oluşturan köylülüğün özgürleştirilememesi en önde gelen nedendir. Feodal ataerkil kültürün toplumsal bünyede kanser gibi yayılan yıkıcı etkileri, mevcut durumu istismar ederek kolay kazanç sağlamaya çalışan din sömürücüsü politikacıların kötülüklerde paha biçilemez işleriyle sürekli beslenmiştir. Din tüccarı politikacılar, mevcut ekonomik toplumsal ilişkiler nedeniyle kendisini sürekli yeniden üretme olanağı bulan baskıcı ataerkil kültürün toplumda daha da egemen olmasına yardımcı olmuşlardır. İktidar koltuğuna da oturan bu politikacılar, önceden gelen hataların üzerine sayısız renkli tüyler dikmişlerdir... (...) Emperyalist güçlerin her türlü toplumsal gerilikle bağlaşıklık arayan politikaları, özellikle ünlü "Yeşil Kuşak" politikası, ağırlıklı olarak 12 Eylül 1980 sonrasında sözkonusu karanlık gidişi hızlandırmıştır. Ve şüphesiz bu tersine toplumsal gelişmenin bedelini en ağır biçimde ödeyenlerin başında da, sıkmabaşlarından memnun ve mevcut köleliklerini savunmayı "demokrasi mücadelesi" sanan kızlar ve kadınlar gelmektedir...

11 Mart 2006

Gidiyor

MAZLUM VESEK

Kazım Koyuncu'ya...

Gidiyor, ah, gidiyor
Gidiyor, denizin çocuğu
rüzgarın yoldaşı...
Kederi kahreden türküler
bırakarak ardında
Coşkulu sesler bir de
Karadeniz'in karartısında

Gidiyor, ah, gidiyor
Belki notası tamamlanmamış
bir şarkıyla
Ya da uzak çocukluk günlerinde
Yağmurda yakılmış bir şiirin
öfkesiz, mahzun mısralarıyla

Gidiyor, ah, gidiyor
Yüreğinde limanlı şehirlerde geçen
bir ömrün hatıraları
O limanlardaki insanlar...
"Çekin uşaklar, çekin" sesleri
Bir de terk edilmiş kasabaların
tahta iskeleleri

Gidiyor, ah, gidiyor
Ağlatarak, suyla, rüzgarla, sisle
Dans eden ezgileri
Ağlatarak, denizin dalgasını
rüzgarın ıslığını...

Gidiyor, ah, gidiyor

26.06.2005 İdil

'Gerçek'e kaç var!

HASAN ERKUL

Bütün sınıfsal bölünmelerine ve farklı dünya görüşlerine karşın insanlık tarihsel ve zorunlu olarak 'gerçek'in peşindedir. Tarihsel ve zorunlu olanın; 'her şimdi'de aynı sonucu vereceğini sanmak, vermeyince küskünleşmek, kızmak, 'gerçek dışı'lığın peşine takılmak, giderek adamsendeci bir tutuma saplanmak vs... insanlık hallerimizin olumsuz örneklerinden bazılarını oluşturur. Bunlardan daha berbatıysa düşünce tarzımızın 'kötü şimdi' algılamalarımız tarafından ele geçirilmesidir. İşte, o vakit, gerçekçiliğin boynu bükük kalır. Bir de umut ve kanatlı hayallerimiz teslim olmuşsa vay halimize!

Gerçek dedikleri kuş misali!

12 Eylül askeri darbesinin ardından gerçekçilik, sadece sanat ve edebiyat alanında değil, felsefe alanında da 'vay!' dedirtecek bir yolculuğa çıktı. Türkiye'de 'gerçek'in peşinde olanlar için bu, çok zorlu ve ağır bir süreç olacaktı. Dünyada ise ABD'nin, kapitalizmin kabul edilir jandarması haline geldiği tek kutuplu bir küreselleşmeye yelken açılmıştı. Takıp takıştırsa da, elde kılıç saldırsa da; gerçekçiliğin yeni düşmanı neoliberalizmdi. Özgürlük / demokrasi / insan hakları maskesi altında sosyal adalet, sosyalist birikim ve kazanımlar her yerde, her düzeyde ve her fırsatta tasfiye edilmeliydi. Bu yüzden birçok yol / yöntem / araç ve gereçle 'gerçek' tekrar ve tekrar emperyalizm lehine kurulmalıydı. Bu da yetmezdi. Ulusal, sınıfsal, bireysel, cinsel düzeylerde aydınlanmaya göre kurulmuş bilinçler, kozmopolit kitle kültürü sayesinde yıkılabilir, yok edilebilir ya da evcilleştirilmiş bir sınırda tutulsa da; gerçeği arayan, gerçeğin peşine düşmüş ve emeğe gerçeği yeniden kurabilen, özünde almaşık bir gerçekçiliğin oluşması neoliberalizm tarafından mutlaka önlenmeliydi. Zor, yanılsama, korkunun içselleştirilmesi; halkları "düzene soktuğu" kadar muhalif unsur ve yapıları, ideolojileri, siyaseti, sanat-edebiyatı... bütün bunlarla ilişkilenen bireyleri de hizaya geçirmeliydi. Zaten dünya çapında işçi sınıfı nicel olarak büyürken, diğer yönden daha katmanlaşıyor ve işsizleşen kesimleriyle birlikte dağılan özellikler arz ediyordu. İşin garibi, işçi sınıfının bu durumunu, neoliberalizm devrimcilerden önce yakalamıştı. Artık proletarya müfrezelerinin kazanılması, derlenip toparlanması için dışarıdan bilinç taşımanın yanına yeni hallerin eklenmesi gibi karışık ve zorunlu bir süreçten geçiliyordu. Ayrıca burjuva demokratik devrimlerin 1900'ün başına sarkan etkisi tamamen bitmişti. Dolayısıyla emperyalist kapitalizmin her yeni üstelemesinde karşı-devrim hem içe, hem dışa doğru daha sertleşiyordu.

Oranlamakta yarar var: Marx ve Engels'in de Avrupa'nın jandarması dediği Çarlık Rusya'sında, 1917 Ekim Devrimi'ne varan süreçte Stalin on kereden fazla hapse konulup sürgüne gönderilmesine rağmen, sonuncusu hariç, her defasında firar edip RSDİP'in mücadelesine katılmıştır. Bu durum Rosa Luxemburg'lar katledilene kadar birçok militan ve kadro bakımından benzerlik göstermiştir. Sertleşmenin düzeyini tanımlamada Rosa Luxemburg'ların öldürülmesi 'milad'dır diyebiliriz.

Günümüzde ABD başta olmak üzere birçok devlet ve Türkiye'de de karşı-devrim işbaşındadır. 'Mademki militansın, ne yapsak yeridir' diyen karşı-devrim, üstüne çok söz ettiğimiz burjuva demokratik eğilimlere bile sığmayan hukuksuz zoru sınırsızca uygulamaktadır. Karşı-devrim, insanlığı sersemlettiği oranda hükmünü sürdüreceğini çok iyi biliyor. Onlarca yıllara giden tecrit hapislikleri ve sayısız açık infazların uluslar arası kamuoyu için bile nerdeyse vaka-i adiye sayılır olması, sersemlemenin dozunu gösteriyor. Sonuçta 'doz aşımı'nın adı Irak işgali oldu!... Türkiye'de 12 Eylül askeri darbesiyle "taçlanan"... ve Irak'ın işgaline varan karşı-devrim süreci 'gerçek'in ta kendisidir. Bu durumu anlamak için felsefe çalışmalarına gömülmezken, bu durumu aşmak için 'felsefe de neymiş!' dememeliyiz.

Öte yandan yığınların kendiliğinden gelme eylemleri, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de geçen yüzyıllara göre karşı-devrim tarafından daha özenle incelenmekte, izlenmekte, önlem alınmakta ve koşullar elverdiğince 'denetlenmekte'dir. Zaten politik bir merkez tarafından tarihsel, hukuksal, siyasal, ekonomik ve toplumsal gerçeklerin sürekli açıklanması, bilinir ve anlaşılır bir ileti haline getirilmesi ve bu sayede yığınların 'öz' deneyimi ile tutum belirlemesi, dönüşüm ve sıçrama sağlaması; zamanla egemenlerin gerçekleri düşük düzeyde ele almamıza olur verdiği yetersiz ve bükülebilir bir hal almıştır. Kuşkusuz kitlelerin öz deneyimini hedefleyen bu yöntemin araçları zenginleştirilerek daha işlevsel kılınabilir. Bu noktada 'ortodox'inin yetersizliği', günümüz koşulları için geçerlidir. Bu yetersizliği aşmak içinse 1900'lerin ortasından bu yana tarihten öğrenmesini bilmeliyiz.

'Gerçek'e beş var

Kitlelerin öz siyasi deneyimi, kitlelerden kitlelere,

kitle kültürü; bütün bu tanımlar aslında insanlığın 'gerçek'le nasıl ilişkileneceğini ve hangi alanda kimin için, ne kadar gerçekçi olacağıyla sınırlı anlatımlar olmayıp aynı zamanda yakın tarihteki belli kesitlere ve geçişlere de işaret etmektedir.

Gerçekçilik; çağlar içinden süzülen ve dönem dönem özdekçilik karşıtı gibi kullanılsa bile özünde sosyalist bir hal olduğundan ve ayrıca sosyalizmin inşasındaki 'gerçek'leri gösterdiği gibi, sanat ve edebiyat alanlarıyla sınırlanarak ele alınamıyor. Politik pratikteki sınıfsal tavır alıştan, bireyin benliğiyle özne oluşu arasındaki gel-gitlerine; tarihsel bilinçten, kozmopolit kitle kültürünün etkilerine; ideolojilerden, çeşitli düzeylerdeki baskıların oluşturduğu travmaya ve kırılmalara; karşı-devrimin başarılarından (özelde yenilişlerimizden), devrimin büyük atılımlarına kadar... burada saydıklarımızdan daha geniş alanlarda 'gerçek'i tek tek keşfedip, gerçekçiliği yeniden tarihsel ve gündelik hayatta güçlü bir akım haline getirme; insanlığı, siyaseti, sanatı, edebiyatı ve bireyi zorluyor zaten.

'Gerçek'e beş kala

Yakın tarihimize bakınca genelde darbeciliğe özelde 12 Eylül 1980 askeri darbesine karşı Türkiye'de yüzleşme, sorgulama ve adaleti yeniden sağlama yeterince gelişmediğinden ya da geliştirilemediğinden dolayı 'gerçekçilik'in ortalama bir akım halinde sürmesinin bile zaafa uğradığını görürüz. Bu durum toplumun manevi dünyasındaki oportünizmle karşılıklı birbirini beslemiş ve bu yoldan yürüyen karşı-devrim, halkın düşünme tarzını daraltmış, kör noktalarını çoğaltmış ve kötü yönde derinden etkilemiştir. Halkın 'gerçek'le kurduğu ilişki parçalı, dağınık ve önemli oranda sanaldır. Halkın gerçeği böyle olunca, gerçekçilik bir akım olarak sanatta, edebiyatta, siyasette vs. kolayca ve yaratıcı savunucularıyla buluşamıyor. Köy Enstitüleri döneminden başlayarak yol alan, güçlenen ve içinde '68 ve '78'in de yer aldığı zincirin şimdiki gerçeği kan kaybetme ve arayıştır. Arayış ise bir yönüyle neoliberalizmin göz kırpmalarına kulak verirken, diğer yanıyla çıkarsamalarla ilgilidir.

Ücretli emek / sermaye çelişmesi derinlemesine işlerken doğal sonuçları sınıflar mücadelesinde emekçilerin iradesi olarak açığa çıkamıyorsa ve 12 Eylül darbesinden bu yana 25 yılı aşkın bir süre geçmesine karşın düştüğümüz yerden sıçrayıp ayağa kalkamıyorsak, bu yalnızca işçi sınıfının kabahati ve bilinç sorunuymuş gibi ele alınamaz. İşçi sınıfının tarihsel rolünü küçümsemeyi hiç gerektirmez.

Yenilgiden öğrenmek, yenilgiye karşı tavrın ABC'sini oluşturuyor. Yenilgiden sonra güç toplamak, kaybettiğimiz yerden ayağa kalkmaya zorlar kimi zaman. Nitekim '78'li sanatçı ve edebiyatçıların ürünleri kendi durumlarını anlatma üzerinden gelişmiştir. Nevzat Çelik'in 'Beni Buralarda Arama Anne' deyişi gelecekteki yüzleşmeye, Cumartesi İnsanları'na ve vicdan hareketi yaratmanın önemine gönderme yapıyordu...

Peki, 12 Eylül '80 askeri darbesinin üzerinden 25 yılı aşkın bir süre geçmesine karşın güçlü bir yüzleşme ve vicdan hareketine sahip miyiz? Ya da böyle hareketlerin ağır yenilgi yıllarından sonra sınıflar mücadelesindeki rolü konusunda yeterli bir kanaatimiz var mı? Kuşkusuz sorular çoğaltılabilir.

İHD içinden çıkan Cumartesi İnsanları, Susurluk kazasından sonra gelişen "aydınlık için bir dakika karanlık", beş yılı aşkın bir süredir çabalayan '78'liler... aslında bunların kendilerine ait özgünlüklerini bir kenara bırakacak olursak, içerik olarak yüzleşme ve vicdan hareketleridir.

Yüzleşme; kendinden başlayan, kendinden ötekine ulaşan, ötekini kendiyle, toplumu korkularıyla karşılaştıran ve insanlığın vicdanına seslenen bir eylemse, adalet için vicdanlara seslenmesini bilmeliyiz. Gerçeğe ulaşmadan adaleti kimse sağlayamıyor. Bu yüzden sanatçı ve edebiyatçıların yalnızca kendi hallerini anlatmaları, kendi hallerine sığınmaları bizlere yetmemeli.

Vicdanları 'gerçek'le; gerçekleri 'gerçekçilik'le buluşturma zamanıdır.

kalan -III-

BERDAR DOĞAN

ali fuat ve tuğrul için

biz bir avuç ateştik
ankara'nın ayazında
esmer ve serttik
işkenceyle bilenirdi
körpe tenlerimiz

ne çok
ne çok şeyi yitirdik de
ne kazandık
hiç bilemedik

şimdi burada
bu zamanda
kendisine kalan
hangimiz

Mart 05

Zenginlerimiz utansın

UTKU ERIŞIK

İlk sosyal uyanış

Ankara'da askerdim. Bir gün bölük yemekhanesinde bulaşığa verdiler beni. Bir yandan yemek kaplarını yıkarken, bir yandan kazanlardaki yemeği döktürdüler çöpe. Ana kucağı değilmiş gerçekten dedikleri gibi, asker ocağıymış. Ben, anamın kucağında hiç yemek dökmedim çöpe. Tabakta bir pirinç tanesi kalırsa, o çok küsermiş sonra bana. Bırakmadım hiç.

"Sabah, öğle, akşam karavanalarından artan yemeklerin döküldüğü toprak, kalın ve besili solucanların hazla kıvrıldığı zifirden bir bulamaç halindeydi. Yalınayak çocuklarla ihtiyar kocakarılar, paslı teneke kutuları ağız ağıza dolu, uzaklaşırlarken, erkek köpekler sıhhatten gerilmiş karınlarını güneşe devirip uyuklarlar, sarkık memeli dişiler de, peşlerinde tonton enikleriyle dolaşırlardı." diye başlıyordu ya öykü, bu 'baş'ı unutmadım hiç.

Açlığın yaptırmayacağı hiçbir şey yokmuş; öyle dediler bana hep. Hırsızıyla, orospusuyla, katiliyle, namussuzuyla herkesi hep böyle anlattılar bana. Açlıkmış ey oğul, çilesiyle, derdiyle, sevinciyle bir bütünmüş de bu beden; açlıkmış ayıran herkesi herkesten...

1932'de Beyrut'ta ters çevrilmiş bir gaz sandığı üstünde görmüşler onu. Öyle oturup düşünürmüş. Baba sürgün, anne sürgün, kardeş sürgün... Elde avuçta yokluğun zenginliği... Bir matbaaya vermiş babası onu. "Bu kâğıt kesme makinesidir, bu da kolu. Senin işin, bu kolu çevirmek..." demişler. Yoksulluk, "Tamam!" demiş. Açlık, "Akşama kadar mı?" diye sormuş, yanıt alamamış. Cılız bedeni, "Nasıl dayanırım?" demiş; ama dayanmak zorunda olduğunu hemen anlamış.

O günlerde bir kız gelir geçer olmuş matbaanın önünden. Ya da hep geçiyormuş da, o dikkat etmemiş. Hemen yanıbaşlarındaki çikolata fabrikasında çalışan bir Rum kızıymış Eleni...

"Bütün matbaanın gençleri bu kızın çevresinde pervane gibi dönerlerdi. Bense, üstüm başım bilhassa ayakkabılarım çok kötü olduğu için uzaklarda durur, sokulamazdım. Benimle alay eder korkusuyla hep kaçardım."

1932'de Beyrut'ta ters çevrilmiş bir gaz sandığı üstünde görmüşler onu. Öyle oturup düşünürmüş.

Sonra Eleni gelmiş yanına. O, kızı Türkçe bilmez sanırken, kız ona "Adın ne senin?" diye soruvermiş. Bir de nereli olduğunu merak etmişmiş... Bunların hepsi kadar güzel, çikolata uzatıp vermiş...

"O günden sonra o kıza âşık oldum iyice. İşime dört elle sarıldım. Ve her gün saçlarımı taramaya başladım. Sonra buluşmalar başladı, deniz kıyılarına iniyorduk. Ve bir gün ona ayağımdaki eski pantolondan utandığımı söyledim. 'Sen ne utanıyorsun, zenginlerimiz utansın. Aldırma böyle şeylere, boşver.' dedi. İşte bende ilk sosyal uyanış, galiba bu Rum kızı ile başladı."

Ekmek kavgası

Nâzım Hikmet, Bursa Cezaevi'ne geldiğinde onu karşılayanlar arasında, tahliyesine üç yıl kalan bir mahkûm da vardır. O mahkûm, Nâzım'ın bavulunu taşıyan elleriyle, "Sen" diye bir şiir yazacak ve "Promete'nin çığlıklarını / kaba kıyım tütün gibi piposuna dolduran adam, / sen benim mavi gözlü arkadaşım, / kabil değil unutmam seni. / 26 Eylül 1943 / seni yapayalnız bırakıp hapishanede / bir üçüncü mevki kompartımanda pupa yelken / koşacağım memlekete." dizelerinin yazılı olduğu kâğıt parçasını koyacaktır cezaevinden çıkarken, 'mavi gözlü arkadaş'ının cebine. On gün sonra aynı Nâzım, "Dışarıda kuşlar ötüyor. / Dağlar kırmızı ve çıplaktırlar. / Kavakların kılçıkları sarımtırak yaprakların altında kaldı. / Deminden beri kocaman bir leylek / sabırlı ve hamarat, / önümüzdeki viranelikten çer çöp topluyor yuvası için." diyerek başka bir şiir yazacaktır.

Bunu neden mi söyledim?

Sabırlı ve hamarat kocaman bir leyleğin yuvası için çer çöp toplaması...

Yalınayak çocukların ve ihtiyar kocakarıların, ellerindeki paslı tenekelerle bir alayın çöplüğünde yiyecek aramaları... Aynı çöplükte, tonton eniklerini yanına alıp dolaşan memesi sarkmış dişi köpekler ile sıhhatten gerilmiş karınlarını güneşin altına devirip uyuklayan erkek köpekler...

"Gün geldi, alay, memleketin güvenliğini daha iyi sağlayabileceği, daha önemli bir mevkiye kalktı, yerini bir 'oto bölüğü' aldı... Mutfakta karavana kaynıyordu. Lakin alay zamanındaki bolluk nerede..."

Gün gelir, oto bölüğü de kalkar ortadan. Mutfakta yemek pişmemeye başlar. Küçük tencerelerde nöbetçi erler için pişen birkaç kişilik yemekten başka yemek pişmeyince, çöplüğe birkaç parça kemik, biraz da ekmek içinden başka bir şey dökülmez olur.

Kış, tüm acımasızlığını göstermek üzeredir. Kocakarılar, yalınayak çocuklar ve köpek sürüleri gene gelmektedir çöplüğe; ama daha umutsuz, daha umarsız...

"Erkek köpekler daha sinirli, daha kavgacı olmuş-

lardı. Kancıkların peşlerindeki enikler de palazlanmışlardı, lakin zayıftılar. Bazen ufacık bir ayak dolaşıklığı yüzünden erkek köpeklerden biri gazaba geliyor, anayı enikleri birbirine karıştırıveriyordu."

Açlıkmış ey oğul, çilesiyle, derdiyle, sevinciyle bir bütünmüş de bu beden; açlıkmış ayıran herkesi herkesten...

'Ekmek Kavgası' adlı bu öykü, tam burada adına yakışır bir sahneyi sunar tüm şiddetiyle... Köpeklerle insanlar arasında bir kemik parçası yüzünden başlayan 'ekmek kavgası'...

"Dumanı tüten yağlı bir kemik parçasını teneke kutusuna sokmaya uğraşan kocakarının yanına sinirli bir erkek köpek usullacık sokuluyor, usta bir pençe vuruşuyla kemiği düşürüyor, kocakarının dönene kadar, ağzında kemik parçasıyla fırlıyor, kocakarıysa, dişsiz ağzıyla karanlık karanlık uluyordu: Allah kahretsin, e mi! İki gözün kör olsun, e mi!"

Bahara doğru manzara daha da farklılaşır. Kötüye gitmiştir her şey... Artık bir köpekle dalaşmayı göze almaya değecek kemik parçası da kalmamıştır. İki 'kocakarı' yan yana oturup eski 'güzel' günleri yâd ederler. "Bu askercikleri de ne demeye alıp götürürler sanki burdan?" demeden duramazlar. "Bet bereket vardı... Yiyeceğin sözü mü olurdu? O canım fasulyeler, nohutlar, börülceler... Ya pirinç pilavları?" derler... Bütün bu 'yokluklarının' faturasını kime çıkarırlar? Bir zamanlar bu ülkede, her şeyin faturasının çıkarıldığı Moskoflara!..

"Harp varmış harp! Moskof gene kafa kaldırmış diyorlar!"

"Allah sen gösterme yarabbi!" der öteki. Aklından, Balkan Harbi'nin araba tekerlekli topları geçer; ölmüş askerler, buğday çuvalları, yüklü bir arabanın tekerleği altında kafası ezilmiş bir çocuk cesedi geçer...

"Bundan geri koyma yarabbi!"

Açlık korkusu sarmıştır iki bedeni de... Savaş olmasın da, askerler gitmesin. Askerler gitmesin de, mutfakta kazanlar dolusu yemekler pişsin. Köpeklerle ekmek kavgasına tutuşmaya razıdır ikisi de... O eski mutlu(!) günleri çok uzaktadır artık.

Bugün, "Allah sen gösterme yarabbi!" der 'öteki'. Aklından, Irak Harbi'nin tankları geçer; ölmüş askerleri veya kafasına buğday çuvalı geçirilmiş esir askerleri, bir panzerin tekerleğinin altında kafası ezilmiş bir çocuk cesedi geçer.

"Bundan geri koyma yarabbi!"

Daha kötüsü de olabilirdi ey okur... Ama yine de açlık korkusu sardı Türkiye'yi. Açlar mezarlığına döndü bankamatiklerin önü... Kıştı, soğuktu her yer; üşüdü, dondu, öldü aç köpeklerle birlikte aç insanlar... Oysa aklıma meydanlarda "Bu ülkede açlar mezarlığı yok!" diye bağırışları geliyor tonton amcaların. Tabakta bir pirinç tanesi kalırsa, o çok küsermiş sonra bana. Bırakmadım hiç.

Hiç bulamayanlar düşündürüle düşündürüle terbiye edildim ben. Terbiye edilmiş bir et parçası oldum sonra, kasaplaşmış düzenin gözünde...

Kim girdi içeri?

4 Haziran 1970 günlü Bulgar basın-yayın organları öldüğünü duyururlar, 1932'de Beyrut'ta ters çevrilmiş bir gaz sandığı üstünde oturan delikanlının. Bulgaristan'a da ölüm sürgününe göndermiştir onu bu yaşam...

5 Haziran günü Kapıkule'den Türkiye'ye girer cenazesi. Babaeski'ye uzun bir araç konvoyuyla ilerleyen cenaze arabasına bir işçi yaklaşır ve bir çiçek demeti uzatır. Demetin üstünde şunlar yazmaktadır:

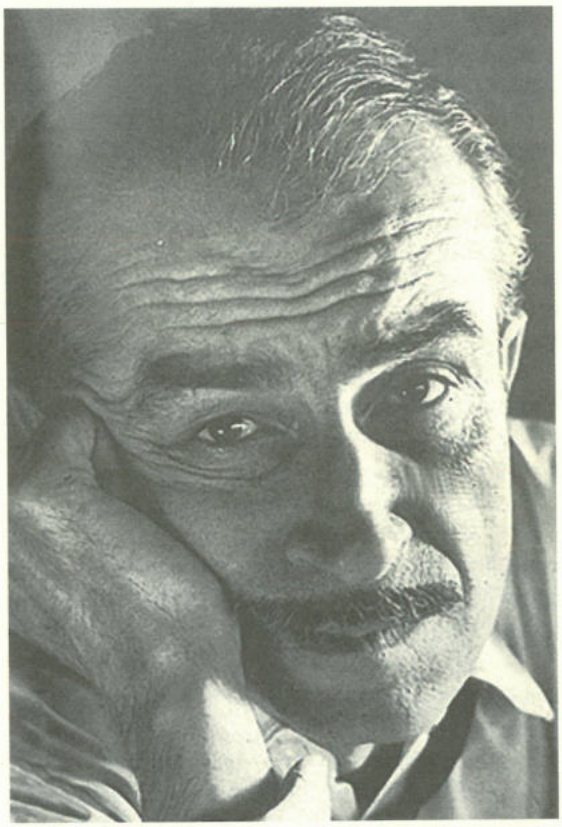

"Biz işçiler, hatıran önünde saygıyla eğiliriz."

Onun ölümüne ağıt yakanlardan biri de Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır ki, Babaeski'deki işçiyi haklı çıkarır:

"Seslendi bez dokuyan, basma dokuyana / Duydunuz mu arkadaşlar, / Kim çıktı dışarı / Orhan Kemal." diyerek başladığı şiirini, "Seslendi ulu çınarın kökü uluca kavağın köküne / Duydunuz mu kardaşlar, / Kim girdi içeri / Orhan Kemal." diyerek bitirir.

İçeri girmiştir Orhan Kemal, "Allah'ın açlıkla terbiye etmeye çalıştığı" kardaşlarımızın yanına... Kitaplarıyla ölümsüzleştirdiği, ölümü aç karınlarına saplanan bir bıçakmış gibi karşılayanların yanına...

Ekmek kavgası sürüyor...

Kuş Gribi

A. KADİR KONUK

"Uzanıp dört nala uzak Asya'dan" dayandı sınırlara kuş gribi.

"Büyük bir olasılıkla Amerika'nın İran'a karşı başlattığı biyolojik savaşın ürünü olabilir" dedi bir aklı evvel.

"Kuş gribi kuş gibi kalmak yerine tavukları da kuş sınıfının içine katarak, ülkemizin sınırları içinde CIA ajanı gibi çalışmakta" dedi bir yetkili.

Kuş gribi vatan hainliğine devam etmekte hâlâ!

Böyle yazdı gazeteler sekiz sütun üstüne koskoca puntolarla.

Öyle diyordu bir zamanlar Nâzım Hikmet. "Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ!"

"Kuş gribiyle komünistlerin bir işbirliğinin olup olmadığını araştırıyoruz", dedi hazret!

"Kuş gribine karşı her ne kadar ilacımız yoksa da camilerde hutbe okutturulacak, ölenlerin ruhlarının ötede eziyet çekmelerinin önüne geçilecektir", dedi Başbakan.

"Mekke'de ölen hemşirelerin, yerel inançlar gereği mezarlarına taş konulamayacağından, kuş gribi şehidi sayılma olasılıkları sıfırla özdeştir", dedi saygın bir profesör.

Herkes bir şeyler söyledi ama inciyi deniz yüzü görmemiş, Horasan'ın Camii Kebir, yani en büyük cami mahallesinde yaşayan vatandaş, evinin kapısına dayanıp, "Bu evde ajan tavuklar varmış" dediklerinde söyledi. Dedi ki:

"İki karım var, alın onları çöpe atın! Ama yalvarırım, tavuklarıma dokunmayın! Onlar benim her şeyim.!"

Vesselam!

Kadın dediğin ne? İki vır vır bir dırdır. Elini sallasan ellisi, belini sallasan güllüsü kapının önünde duruyor. (Canından bezmiş biri de benim telefonumu çaldırsa...) Şu dar zamanda tavuk bulmak o kadar kolay mı? Hem kadınlar yumurtlamıyorlar bile.

Tavuklar, o asil hayvanlar yumurtladıkları zaman gıdaklıyorlar. Yani ki, bir ürün yaratıyor, sonra da bunun reklamını yapıyorlar. Tavukça'da bu, "Gıt gıt gıdak, yumurtam sıcak, inanmazsan gel de bak" şeklinde söyleniyor.

Tavuk asil bir hayvandır. Bu nedenle; "Etimi yiyin, götümü yiyin, götümden çıkanı yiyin" gibi altın bir söz üretmişlerdir. Kadınlar böyle bir şey söyleyebilirler mi? Öldürürüm onları be!

Peki bir yumurta bile yaratamadıkları halde bu kadınlar niye gıdaklıyorlar?

Tavuklarının yerine iki karısını çöpe atmaya razı olan vatandaş bu konuda düşüncelerini şöyle dile getirdi:

"İmama uydum, biri yetmiyormuş gibi gittim bir daha evlendim. Ben caminin yanında oturuyorum, him himeyiz yani. (Temel temele demek istiyor.) Bizim imam hem uzakta oturuyor, hem de her sabah benden erken geliyordu camiye. Bunu nasıl becerdiğini sordum, güldü. Biliyor musun, dedi, benim iki karım var. Sabah erkenden kalkıyorlar, biri aptes suyumu hazırlıyor, biri kahvaltımı. Biri beni giydiriyor, öteki saçımı sakalımı tarıyor. Biri ayakkabılarımı ayağıma takarken, öteki yolcu ediyor. Ol nedenle ben senden erken geliyorum camiye."

Büyük caminin imamı bunu söylediği günlerde "İmamın dediğini de, yaptığını yapma" sözü bizim Horasan'a gelmemişti daha. Kentin göbeğindeki elektrikli değirmenin oluklarından da sıcak su akmaya devam ediyordu. İçim kabardı, gittim bir daha evlendim.

Ne oldu peki?

İadeli taahhütlü

DAİMİ DOĞAN

Geçmiş, burka altından bakan göz
şimdi, kayıp şehir zamanında batık
ne yana dönsem ayna
aynalarda yansımam sen
sen, geçmiş ve ben
çağdaş bir masalın sığıntıları gibiyiz.
Ve gerçek,
anılarımızın artıkları toplamıdır biraz.

Gelecek, verilmiş söz
umut, yürek mangalında köz
umutsuz yaşanmaz bilirim
dipsiz bir kuyuya atılmış taşın
beklenen yankısıdır biraz.
Ve her yaşam
geleceğe atılmış
iadeli taahhütlü cevaptır biraz.

Bir gece birinin yanına girsem, öteki suratını astı. Biri saçımdaki akları, öteki karaları yoldu, saç bırakmadılar tepemde. Ben nasıl ikisini birden yatağıma alayım? Bu yaştan sonra adımızı bir de "grup seksi yapıyor"a mı çıkaraydım yani? Gözünü seveyim tavukların. Horoz kime giderse gitsin, ötekilerden biri bile sorun çıkarıp, suratını asmıyor. Hem bizim ilk karı yumurtadan kesileli çok oluyor. Boşuna gıdaklayıp duruyor gece gündüz. Tavuk öter mi, ötmez, ama bu ötüyor. Beynimi yiyor, gittin genç karı getirdin üstüme diyor, ötede ateşlerde yanasın diyor. Horoza böyle bir söz söyleyen bir tek tavuk var mı?

Tavuklar ne versen yiyor efendi. Bir şey bulamazlarsa kendi boklarıyla idare ediyorlar. Ol nedenle yumurtaların sarısı altın gibi oluyor. Ama kadın kısmı öyle mi? Getir, getir, getir... Ulan ben Vartan Paşa'nın oğlu muyum? Horasan'ın tüm çeşmeleri bile kudret yetiremez buna.

Tavuklar öyle mi? Kimin kapısını çaldılar bu güne kadar? Kimden bir lokma yiyecek istediler. Varsa var yoksa yok. Ama karı kısmı öyle değil. Bizim bir horoz kadar hükmümüz yok onların yanında. Kadınlar nezle olsa bile kimse gelip ilgilenmiyor onlarla, kuşlar grip olunca bir hükümet ayağa kalkıyor, gel de anla bu naneyi.

Bizim genç karı bıldır Asya gribine yakalandı da az daha öldürüyordum dayaktan, kimden aldın, o Asyalıyı nereden buldun diye.

Almayın, kulunuz köleniz olayım, ellemeyin tavuklarımı. İki karım var, aha şurada bel bel bakıyorlar, alın onları götürün, çöpe mi atarsınız, diri diri mi yakarsınız, üzerlerine kireç mi dökersiniz, beni ilgilendirmez.

Ellemeyin ulan tavukları!

Dokunmayın ulan yakarım!"

Dan!

"Tavuklarının görevliler tarafından alınmasına karşı çıkan vatandaş iki görevliyi tavuk gibi boğazladıktan sonra kümesteki tek horozu koltuğunun altına alarak dağa çıktı."

Böyle yazdı gazeteler haberi. Eskiden eşkıyalar başka adlarla anılırlardı, kuş gribinden sonra bir de Horozlu eşkıya bela oldu devletin başına.

Bu eşkıyanın bölücü örgütlerle işbirliği içinde olması kuvvetle muhtemeldir.

"Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ!"

Ne alakaları varsa, tavuklar da!

İstanbul'da yaşayan Kuşçu Muhittin; grip olmak gibi aşağılık bir hastalık kuşlara yakışmaz, verem olsalar, kanser olsalar neyse, dedi.

Horasanlı bağırdı öteden:

"Bu karılar beni verem ettiler, verem, atın ikisini de çöplüğe, tavuklarıma dokunmayın efendiler."

Ve sayın başbakan, devlet ricali, omuzu kalabalık erkan-ı harp, televizyon kameralarının önünde, memleketimizin nadide tavuklarını mideye indirirken, hep birlikte, "Horozumu kaçırdılar. Damdan dama uçurdular, suyuna da pilav pişirdiler" türküsünü söylediler.

Hitama ulaşıldığında bir general, "Ulusumuz damarlarındaki asil kanla bu sorunu da çözmüştür" diye noktaladı.

Böyle vaki oldu ol hikayat!

Günahı da vebali de anlatanın boynuna!

Düşlerine iyi çalış

KAMİL AKDOĞAN

Mektubun uzak geldiği zaman
Yakın bir düş hazırla kendine!
Son savaştan kalma yenilgileri koy
Son anlaşmayı kaydet içine!

Yorulursa yollar kavuşma mevsiminde
Bir daha dene, iki defa düşle!
Fırtınanın önünden kaçır
tedirgin günlerini
İlk sakin koyda demirle!

En güzel giyitin olsun üzerinde
En sıcak gülüşlerini eksik etme
düşünden
Zaafları kahkaha atan güçsüzler gibi,
Belli etme çelişkilerini

Rüzgârın şiddetini yalnız sen belirlersin
İstemezsen düşler bile kıpırdamaz
yerinden
Ayrılık her dilde aynı kolay sözcükle
yazılır
Kavuşmak emek ister

Bir kez alışırsan tembelliğe
Düşlerinin rengi uzaklaşır önce
Sonra umut terk eder yarınlarını
O halde iyi çalış düşlere

Üsküdar'a gideriken

NEVZAT GÜNGÖR

Yaprağıngölgesi'ne

Aradan tam on yıl geçtikten sonra nihayet İstanbul'dayım. Üstelikte çokça hayalini kurduğum gibi Ortaköy'deki o çay bahçesinde oturmuş, etrafı seyrediyordum. Bahar güneşinin okşayışları yüzümde, sımsıkı kucaklamıştım denizi... Ardından Boğaz Köprüsü'ne çevirmiştim bakışlarımı. Tam o esnada garson çayımı bırakmıştı masaya. Eğilmiştim bardağın üzerine. "Ohhh be mis gibi çay kokusu" demiştim.

Masaların hepsi doluydu. Arkadaş grupları, sevgililer, benim gibi birbaşına oturanlar, bakışları denizde sessizliklerini büyütürken sigara içenler, sohbet edenler, kahkaha atanlar, gazetelerini okuyanlar, çaylarını yudumlayanlar... Herşey ama herşey tam da düşündüğüm gibiydi.

Çayımdan ilk yudumu aldıktan sonra yakmıştım sigaramı. Bakışlarım saatimdeydi. On yıldır görmediğim çocukluk arkadaşımla buluşma anı gelip çatmak üzereydi. O kadar özlemiştim ki O'nu... Özlem heyecan olmuş doludizgin akıyordu damarlarımdan... Sabırsızlık. Bakışlarımı çaybahçesinin girişine çevirmiştim. Her an gelebilirdi. Bu arada yüreğimdeki kavga da şiddetlenmişti. Acaba çocukluk arkadaşımı çaybahçesinin girişinde karşılayarak çevredekilere aldırmayıp sımsıkı kucaklayarak öpse miydim, yoksa bulunduğum masaya gelmesini mi bekleseydim? Kavga bir türlü sonuçlanmayınca heyecanım büsbütün artmıştı. Azıcık korkuyordum da. Böyle heyecanlı olduğum zamanlar acayip bir şekilde sakarlaşır, olmadık sakarlıklar yaparak gülünç duruma düşerdim.

Ben öyle kendimle uğraşıp dururken, birden çok tuhaf bir şey olmuş, iki gardiyan özel cezaevi yemek dağıtım arabasıyla çaybahçesinden içeri girmişlerdi. Gardiyanlardan biri "yemek" diye bağırınca, çaybahçesinde bulunanlar nereden çıkardıklarını bilmediğim karavanalarını bırakmışlardı masalarının üzerine. Hoppalla ne oluyordu böyle. Gardiyanlar bütün masalara yemek dağıttıktan sonra, benim bulunduğum masaya gelmişlerdi. "Yemek" demişti birisi. Ben şaşkın şaşkın bakmayı sürdürünce "ne o yemek almama protestosu mu yapıyorsun" diye sormuş, öbürüsü de "bu yaptığın suçtur, disiplin cezası alacaksın" diye eklemişti. Onları cevaplamak istemiştim istemesine de, ağzımı açıp tek kelime edemiyordum. Gardiyanların Ortaköy'deki bu çay bahçesinde bu şekilde yemek dağıtmaları saçmaydı ve bu saçmalığa tanık olmak dehşetli şaşırtmıştı beni... Sessizliğim uzun sürünce, söylene söylene çekip gitmişlerdi.

Garsonlar, çayevinin diğer çalışanları, müşteriler önlerindeki karavanaya kaşık sallarlarken, yemek yemeyi bitirmiş olan iki orta yaşlı kadın ellerinde tesbihlerle voltalıyorlardı. Hemen yandaki masada bulunan yaşlı çift de oturdukları yerden kalkıp, sigaralarını yakarak katılmışlardı voltaya. Tam o sırada başka bir gardiyan çaybahçesinin girişinden kafasını uzatıp, "Damla Sevgi, görüş" diye bağırmıştı. Küçük kız çocuğu, "arkadaşlar bir isteğiniz var mı?" diye sorunca, anne ve babası olması gereken kadın ve erkek "yok Damla arkadaş, selam söyle" demişlerdi.

Tanık olduğum bunca saçmalığın yarattığı nefessizlikten kurtulmak için bakışlarımı denize çevirmiş-

Elele

GÜNEY YILMAZ

şimdi bir uçurumdayız elele...
özgürlük kokan dikenlerle sarılmışız.
sokaklarda tankla gezinti özgürlüğü...
kovan saçma özgürlüğü...
öldürme özgürlüğü...
işkence özgürlüğü...
dilimizde türkümüz yok
çakıl taşlarına basa basa gidiyoruz.
şimdi bir çukura vardık elele...

sessiz kalabilmek erdemdir...
onlar bağıra bağıra söylesinler
adımızı
isimsiz bir taşla gömülmekte var elbet
sabırlı emekle örülen pamukla
kim bilir daha bir kurşun bile atmadan
ilk ölen olabilirsin
ses eklemek erdemdir bir sese...

ne diyeyim sana... söyle kardeşim
aynalara baktın

tim. O da ne? Denizin ortasında duvarlar yükseliyordu ve duvarların üzerinde tel örgüler vardı. Bu kadarı da fazlaydı yahu... Bu gördüklerimin mutlaka bir açıklaması olmalıydı... Açıklama?... Ben... On yıl cezaevinde kalmış ve tahliye olmuştum. Evet, tahliye olmuştum... Tahliye?... Yoksa... Yoksa tahliye olma... Hayır, hayır tahliye olmuştum. Kesin! Kesin mi? Peki o zaman neden tahliye olduğum ana ilişkin hiç bir şey hatırlamıyordum? İnsan hiç tahliyesine dair olan anları unutabilir miydi? Sakın rüya görüyor olmayaydım? Rüya!? Kahrolsun. Tabii ya, hâlâ cezaevindeydim... ve... ve rüya görüyordum.

Rüya olduğunu daha rüya devam ederken anlayınca, tutup masayı duvara doğru fırlatmış, yan masadaki karavanları bütün gücümle yere çalmıştım. Çay bahçesindekilerin şaşkın şaşkın bana baktıklarını görünce "ne bakıyorsunuz? bitiriyorum bu saçma rüyayı" diye bağırmıştım.

Hep böyle oluyordu işte... Zindan ve tutsaklık mutlaka rüyalarıma bir şekilde bulaşıyordu. Ne yaparsam yapayım değiştiremiyordum bunu. Son kaç yıldır zindan ve tutsaklığın bulaşmadığı tek bir rüya bile görememiştim. Bu sadece benim değil, yıllarını zindanda geçiren herkesin sorunuydu. Kötü bir şeydi, hem de çok kötü.

Şimdi de rüya görüyorum. Vapurla Üsküdar'a doğru ilerliyorum. Çocukluk arkadaşım Üsküdar'da oturuyor, bu nedenle ta başından beri rüya olduğunun farkında olmama karşın değilmiş gibi davranıyorum. Rüyada da olsa hep hayali kurulan şeyi yapmanın pahası biçilmez...Martılara bak. Gerçek gibi. "Gibi"si fazla yahu, gerçek. Elimdeki simit. Oh, mis gibi de kokuyor allahsız. Isırayım şunu. Valla da gerçek simit tadı. Dur bir daha ısırayım. Yeter yediğim, kalanını da atayım martılara. Keratalar, simit parçalarını kapmak için nasıl da olmadık şaklabanlıklar yapıyorlar.

Bakışlarım Eminönü'nde: hiç değişmemiş. bıraktığım gibi. Camisi. Caminin önündeki güvercinler. Hiç unutmam, bir keresinde cebimde sadece bilet param varken güvercinlerin o ısrarlı, parlak ve ıslak bakışları karşısında dayanamamış bütün paramla yem alıp serpmiştim önlerine. Sonra da üç buçuk saat yürümek zorunda kalmıştım.

Simit bitti. Martılar hâlâ aç. Yeter, bütün rüya boyunca size simit atamam ya, hele müsaade edin de rüyada özgür olmanın tadını çıkarayım. Şu sağ tarafımda oturan adamı daha önce hiç görmüş değilim. Allahallah nerden rüyama girmiş böyle... Tuhaf... Sol tarafımdaki liseliler ne de şen şakraklar. Şu yaşlı teyze kimbilir neler düşünüyordur böyle bakışları denizde... Gökyüzünün tatlı maviliği... Bulutların kılıktan kılığa giren beyazlığı... Hep aynı aşk şarkısını söyleyen deniz... Martılar... Gülümseyen insanlar... Herşey çok güzel. Rüzgarın kokusu... Hey ne oluyor böyle! Tüh allah belasını versin... Zindan yine bulaştı rüyama. Şuraya bak. Vapurun hoperlöründen yapılan "Tutuklu ve hükümlülerin dikkatine... Sayım yapılacaktır, bütün hücreler sayıma hazır olsun!" anonsu çınlatıyor ortalığı. Aha! Şimdi de onbeşe yakın gardiyan vapurun içindekileri saymaya başladılar. Gardiyanlardan biri sayılan liselilere mektup uzattı. Bana da! Bakayım kimdenmiş mektup. Çocukluk arkadaşımdanmış. Nihayet yazdı ha. İyi. Çok iyi. Sonra okurum.

Gardiyanlardan ikisi vapurdan çıkıp, havada yürüyerek martıları da sayıp geri dönüyorlar. Kapatılan demir kapıların sesi ortalığı kaplıyor. Bu ne yahu... Bunca demir parmaklık da nerden çıktı böyle... Dur, şu küçük pencereden dışarı bakayım... Aaaa martıları da hücrelere kapatmışlar. Denizin ortasında nöbetçi kulübeleri var. Projektörler... Tüh, bu rüya da böyle rezil olup gitti. Şöyle ağız tadıyla zindan ve tutsaklığın bulaşmadığı bir rüya göremiyecek miyim? Yok mu bunun bir çaresi...

Of ki ooooooooffffffff!

---

bakmadın ardına takılan susuşa.
sen hiç yürürken parke taşları saydın mı...
düşündün mü parmak izlerini
ya kumu, betonu...
sen hiç türkü söyledin mi...
bağırarak, sesin kısılana kadar.
ne demeyeyim sana... kendinden, söyle

nice günler kaldı geride...
ölümler, toprak, sağanak yağmur
dışımız içimiz geride
dışımızda içimizin biçimsiz gölgesi
hani yalan ya...
çevirsem diyorum tersine
gölge döner mi gerçeğe...
nice günler şimdi ileride.

ses mi olsa her şey ne...
masam çorabım duvar rengim
ulaşır o zaman sana... belki
ölmezsin artık.

çevirsem diyorum tersine
ölümüz kaç hayat eder...

elden ele, el-ele.

g-yilmaz@guneydergisi.com · 20.12.2004

Kaç dili var sevişmenin?

DEMET SERT

Yazların sıcak ve kurak, kışların soğuk ve hep yağışlı olduğu bir iklimden terleyerek, ıslanarak, üşüyerek ve hep kirlenerek geldim.

Sanki... bu dünya benim değildi de bir kavşakta bekler gibi geldim. Bir çiçek tarlasında yüzü güneşten solmuş küçük bir kız çocuğu gibi, çiçekleri koparılmış bir yüzden geldim. Her gün biraz daha büyüyerek... Sanki uzun bir filmin içinden sana bu hayatı anlatmak için kısalarak... Yasaları bozuk bir düzenin yaslı ülkesini kötü bir hikaye anlatır gibi anlatmaya geldim sana. Sen de arkana yaslanarak dinledin...

Her gün biraz daha tanıdım yüzleri ve yüzlere kondurulmuş gözleri... Gördüm ve benim olan o saf yüzlü hayatımın içinden geldim. Kendini bir türlü anlatamayan hayatı anlattım sana. Susuşlarımı, çığlıklarımı, kaçışlarımı ve duruşlarımı da ekleyerek beyaz tenli sayfalara. Henüz emekleyen bir bebekken koşmaya çalıştığı yolları, sızlayan çıplak yaraları anlattım...

Asker yolu gözleyen kızları, şekerini toprağa düşüren çocukları, çocuklara ağlayan anayı, evine ekmek götüremeyen babaların kahve köşelerinde içtikleri bir paket sigarayı da anlattım, elektriksiz evlerin elektrik faturalarını, ıslak çoraplarını okul sobasında kurutan köy çocuklarını, töre cinayetlerini, kan davalarını, on iki yaşında kuma olan gelinleri, gözlerini bıraktıkları yerleri, çiğnenmeden yutulan sakızlar gibi sindirimi zor o ömürsüz ve ölümsüz dertleri...!

Güz gelince yuvasını taşıyan kuşları, bir elma ağacındaki elmayı didikleyen o küçük gagalı kuşları, eli hep çenesinde düşünen o filozofları, yardıma muhtaç yaşlıları, hastaları, kan kaybından ölenleri, ölemeyip de yaşamını öldürmek isteyenleri, sırtında hep ağır yükler taşıyan o incimiş belleri, aldıkları paraya tükürenleri, yere çarpanları, ezip geçenleri... Vurguncuları, bu hayata gülenleri, parayı dörde katlayıp tek başına yiyenleri... Bak...! Bir sokağı, köyü ya da kenti tanımak hayatı anlatmaya yetti.

AMA DAHA BİTMEDİ!...

Öte yandan sarnıçlarda biriken hep kirli sular vardı ve hayat kirlerini arındırmayı hiç denemedi...

Denize karşı konuşan ak sakallı bir dedeyi, kırmızı

Agir ezbûm

İLHAMİ ÖZER

Min di şeveke sar û kor de
Bi benekî şil û stûr
Barê tenêbûna xwe dişidand.
Destên te hatin bîra min
Tu diricifi, ew diqefilin.
Ez bi çavên xwe çûm wan
Destên te bûn du kevok
Çavên min hêlîn

Min di berbangekê de
birînên bîranînên xwe dipeçandin.
Çavên te yên sor hatin bîra min
Tu liber min diketi, çavên te liber te
Ruhstineki dest bi du destmal got:
-Ez ji dixwazim bigrim
Ez ji dixwazim liber yeki bikevim
Hezkirin ji bo min jî pêwist e, şert e

Min di civaka hêsirên xwe de
Qala Hestên te dikirin
hezkirin hate bîra min
Hestên te yên bi giri
Hesirên te dibirin goristaneke agirî
Bo ku tu dile êgir
Agîr dilê te ji nu ve bişewitîne
U erd û esman hezkirina du dilketiyan çi ye bibîne

17.12 2006

ışıkta araba silenleri, mendil satanları, çöp toplayanları (hem yiyenleri), masasında geleceğini bekleyen bir öğrenciyi, müziği son ses açıp şehir içinde 120 km. hızla giden bir Mercedes'liyi, hayatı hiç bilmek istemeyenleri, yüzü lokantaların camekanlarında asılı kalmış bir dilenciyi, yeşil üniformalı askerleri, yobazları, softaları, savaşları ve barışları, mavi beyaz bulutları, soğuktan titreyen bir köpeği, ciğer yiyen kediyi, çöpe atılmış sağlam ayakkabıyı kız kardeşine hediye eden abileri, cebi delik delikanlıları, yumruğunu duvara çarpanları, örgü ören nineleri, sevdiğini ilk kez dudağından öpen gençlerin kızarmış yüzlerini, ateşte ısınmaya çalışan elleri, o işçi elleri...

Yakılanları, yıkılanları, çok eski geçmişleri ve bunlardan geçemeyenleri anlattım sana.

AMA DAHA BİTMEDİ!...

Gökyüzünü göremeyenleri, dört duvara sıkıştırılmış o küflü bedenleri, hep yozlaşan bir gençliği, ağzı tütün ve tiner kokan o gençliği...

Salıncakta sallanan küçükleri ve dizlerinin üzerine çöküp hep onları izleyenleri, kendisine sıra gelmeyenleri, aynı masalın içinden geçenleri, acılarını çamaşır sıkar gibi sıkıp, kurumasını bekleyenleri, hızla ölen ve hızla doğan bebekleri, intihar eden bilekleri, göz altı soruşturmaları geçiren gözlerinin altı morarmış mültecileri...

Huzurevlerinden gelen o huzur bozucu haberleri, kasisli yollardan geçenleri, geçemeyenleri, hızlandırılmış tren kazalarını, faili meçhul cinayetleri anlattım sana. Ve anlatıyorum.

Çünkü DAHA BİTMEDİ!...

Bir savaşın ortasından çıkan o korku dolu gözleri, yıkım altında kalan o ölü elleri ve yumulmuş ellerin içinden çıkan o kanlı resimleri anlattım sana. Bunlara şiir yazan ve şiirine isim bulamayan o şair elleri, Yüksekova'yı, Sason'u, Cizre'yi, acıları birbirine benzeyen, harita sayfalarında bile ayrılmayan o kardeş kentleri... Munzur Dağları'nın geçit vermez kayalıklarına yapılan yolları, tankların ve askeri araçların geçtiği o yollardan bir türlü geçemeyen traktörleri, çarpık kentleşmeleri, şivesi bozuk insanları...

O insanlar ki... Sen bir delinin kuyuya attığı taşı izlerken, gecenin dudaklarına tütün sardılar... Gidenlere ağlayacak zamanları olmadı belki ama unutmadılar... unutmadılar...

Şimdi gör ve dê ki bu acıdır ekmeğe sürülür bu da hüzün boğazımıza dizilir... Yüzün... o güzel yüzün... şimdi bir Kürt sofrasından çalınmış iki ısırımlık kara zeytin? N'oldu daha dur, o kömür gözlerin hiçbir şey görmedi...

VE DAHA BİTMEDİ!...

İşte böyle bir hayatın içinden çıkan hayatı anlattım sana... Söylesene... kaç dili var sevişmenin?

JI TE HEZ DİKİM.? EZ STERA EWINDARIM.?

EZ TORA HASXON..?

Boşver... Bilmesen de olur...

Ama anladım ki ben bu kirletilmiş hikâyede en çok SENİ SEVMEK'ten geldim...

yollara gölge bırakan kız...

Kanlı yanım

● **LOKMAN ÖĞÜLMÜŞ**

Bir yanım kan
Bir yanım kan viran içinde
Oluk oluk akıyor bir yanımdan kan
Kaynıyor Şanlıurfa
Şırnak
Diyarbakır
Batman
Halaylar çekilmiyor artık
Yükselmiyor tezek dumanı
Top-tüfek sesleri
Barut duman var Mezopotamya'da
Katlediliyor insanlar
Artvin'de
Muş'ta
Adıyaman'da
Bir çığlık yükseliyor
Kan viran içinde
Ağlıyor Mardin
Suskun Van gölü
Karsız Erciyes
Uykuda Fırat
Bir ses var Botan'dan
Vara vara looo-
Kaynıyor Ortadoğu
Yakılıp yıkılıyor Filistin
Yetiş yoldaş yetiş heval

Örfe ve adete lanet!

ALİ BARIŞ KURT

Tarihi ülke kültürümüze baktığımızda oldukça gereksiz, utanılması kaçınılmaz, insan midesinin kaldıramayacağı ahlaki kural adı altında birçok örf, adet ve kültürel belirlemeler varedilmiştir.

Yoktan varetmeyi başaramayanlar, varolanı yoketme çabasına girerler birden...

Aynı olmayanı, öngörülerin dışında yaşayanı, ben bu değilim diyeni kabullenemezler hiç...

Onun felsefesini tadacak ve o olacaksın ya da yokolacaksın işte...

Kendisi gibi düşünmeyen ve aynı inanca mensup olmayan kesimlerin yolunu sapkınlık olarak gören sapıklarla varolmuş bir yaşam...

Tarihteki suikastlar, katliamlar, cinayetler buna bir kanıttır örnekli...

Konu alakalı birkaç örnek verelim... Mini etek giyen bir bayanla, türban takan bir bayan... Bu iki farklılığın birbirlerine bakış açıları kin ve öfke kokar genelde... Mini etek giyen bayan, "hangi çağın getirileri bunlar" der kendince türbanlı bayanları gördükçe... Türban takan bayan ise, "erkek avcısı, azgın" olarak nitelendirir mini etekli bayanları...

Çağın getirileri olan gelişim ve modernleşme süreci türbana engel olabilir, ya da türban bu aydınlığı karartan ufak bir simge haline gelir.

Tarafsızca yaklaşılmaya çalışıldığında; türban yasağının, giyim tarzının abartılmadığı taktirde özgürlük kısıtlayıcı bir düşünce olduğunu kavrayabiliyoruz.

Fakat inançlarını siyasi fikirleriyle bağdaştırmaya yönelen kesimler için bu özgürlüğe bir engel değil, düşünceye gereken bir tavır olarak görülmelidir.

Örneğin; "türbana çözüm bulacağız" sloganlarıyla meydanlarda oy toplamaya çalışan parti başkanları ve destekçileri gibi...

Bu insanlar için esas olan inançları değil, fikirleridir.

Ve saflarının zenginleşmesi uğruna inancı kuvvetli kesimleri kullanırlar genelde...

İslami terör örgütlerinin tarihini irdelediğimizde bunları algılayabilmemiz mümkündür.

Fakat bu noktada zarar gören; türbanı salt inancı sebebiyle kullanmak isteyen, siyasi yönelimlerle inancını incitmekten kaçınan kesimlerdir ki bu da bir azınlıktır maalesef...

Ve insanlarımız üç beş yalan kokan sloganla fikirlerini belirlemeye devam ederek, inançları siyasi yolları sebebiyle kullanan unsurlara engel olmak yerine destek vermeye yöneldikçe; "türban yasağı varolacak, siyasiler kazanacaktır."

Mini etek veya dekolte giyinen bayanlara gelelim...

Bu kesime gösterilen yaklaşımlar ise oldukça çağdışı, insani olmayan tarzdadır.

Bir giyisi türünü "namus" olarak kavramlaştıran kesimlerin psikolojik yönden sorunları olduğu zaten kesindir. Açık giyindiği için "orospu" damgası vurulan, veya kişinin inançları ile bağdaşmayan tarzda giyindiği taktirde "dinsiz" olarak sıfatlandırılan bayanlarımız buna en açık örnektir.

Bu zihniyetin varolmasında örf ve adetler, inançsal boyutlar kuşkusuz en önemli yer tutan sebeplerdir.

Ve bu sebepler ile örf-adetleri bütünüyle yaşamaya çalışan ve bunları kültürünün vazgeçilmezi olarak gören kesimler bağdaşdığı taktirde vay halimize...

Birazda erkeklerden bahsedelim;

Bayanların farklılıklarını sıfatlaştırmaktan ve engel olmaktan fırsat buldukça kendi içlerinde de bazı farklılıkları vareden erkeklerden...

Örneğin; tesbih kullanan ve küpe takan erkeği karşılaştıralım...

Küpe takan erkek için tesbih kullanan erkek bir maçodur hep, tesbih kullanan erkek için ise küpe takan erkek hiç kuşkusuz cinsel değişimlere uğramıştır.

Yani tesbih kullandığımda maço, ardından küpe takarsam cinsiyetim farklılığa uğrayacak!

Bu kadar saçma, insanların örf ve adet olarak nitelendirdiği bir düşünce sanırım bizim coğrafyamız haricinde hiçbir bölgede yoktur, eminim yoktur.

Gerçekten utanmamız gereken o kadar yönümüz varki... Fakat biz o kadar utanmazız ki; eleştirmek yerine savunmaya geçiyoruz durmadan...

Ülkemiz haricinde bir erkek düşünüyorum kahvehanenin önünde "ben herşeyim" dercesine salladığı tesbihle... Veya küpe taktığı gerekçesiyle linç edilmeye çalışılan bir üniversite öğrencisi... Ya da türban takmadığı için inançlı kesimlerce dışlanan ve inançlı olsa bile "dinsiz" olarak adlandırılan bir gazeteci kız... Giyim tarzı çoğunlukla uyuşmadığından dolayı "orospu" damgası vurulan bir bayan...

Bir toplumun böylesine çağdışı yaşamasına anlam veremiyorum, üzülüyorum hepsine, acıyorum sitemle...

Ve namus ile inancı giyim, cinsiyeti takı, kültürü ve kişilikleri kullanılan bir araç ile belirlemeye çalışan kesimlerle aynı ülkede yaşamaktan utanıyor, örf ve adetleri lanetliyor ve farklı olduğum için gurur duyuyorum.

İçindeki yolculukta insanı bulana, saygılarımla

A. KARABAĞ

Bugüne değin yazdıklarımda çok şeye değinmişim. Biz bize, insanca koklaşmadan kuş diliyle söyleştik. Umarım, yazılarım elinize geçmiştir. Demir parmaklıkların mutsuz gecelerinde, mutlu gündüzümüz mayalanır. Akrebin, örümceği avladığı bir yerde ipek pazarı şenlenmez. Leş avcısı tazıyı gören tavşan, hasmın hizmetindeki eli tüfekli kıyıcıdan ziyade, âleminin üyesinden korkar ve biricik kurtuluş çaresi kaçmaktır. Bilirsiniz, temmuz sıcağını göze alamayan, harmana döven koşamaz. Belirleyici etken, havanın yakıcılığı değil, çalışanın inatçı iradesidir. "Bir isteğim var," diyor ninem, "emzirdiğim süt, alın teridir, göz nurudur, analık hakkıdır... karaya yazdırmasın!"

Bu dönem liseyi bitiriyorum, sırası mı, diyeceksiniz. Okumak, gerçekten güzel. Babam pek istekli görünmüyor: "Okumak, artık tehlikeli, hem cebi yakar, hem de dirliğimizi. Ot, kökünün üzerinde yeşerirse, vay haline!"

Fakat ben, okumaya kararlıyım. Bakmayınız onun aksi çıkışlarına, kalp, çeperini delmez, süzmesi gönüldür, benden yana atar. Övünemiyorum dili, ileri derecede geliştirdiğimle. Bununla birlikte bazı yazıları, hâlâ anlamakta zorlanıyorum. Öğrenim çağında çok seçenekli yazı dili şansından yoksunuz. Yabancı bir dille, kendimizi ifade edebilmenin güçlüklerinin bilincindeyim. Yazma hevesiyle dopdoluyum. Yazdıklarımı beğenmiyorum, çünkü olmazsa olmazlığımızı, ince eleyip sık dokumakta yetersiz kalıyorum.

Benimkiler, doğalı, yapay kanla değiştirilmiş damarın organizmaya sunduğu lütfen bayım eğretiliğinde. Yanlış anlaşılmasın, hiçbir dili küçümsemiyorum. İdama karşı olduğum halde; eğer bir gün giyersem, celladımın dahi kendi diliyle, idam fermanımı okuma hakkını savunurum. Kurgulanan düşünceler, doğaçlanan duygular; oluşumlarına uygun kalıplarını, kalıplar, ahenkli uyumlarını ararlar. Nasıl açıklayayım, söz bir yerde, öz başka yerde, yazarken zevk duyamıyorum. Belki de her anlatımda asıl kaynağa biraz daha aykırılaşıyorum. Babaannemin fıkrasında kayın, kamçı; ladin, kısraktır; kayın kamçısıyla, ladin ormanlaşabilir mi? Toplumsal çatışkımız beni bitiriyor. Geçenlerde, nineme kulak verdim kazaran. Bilirsiniz, ne okur, ne yazar. Bir ağıdı, içinden nasıl doğuyorsa öyle söylüyordu. Sanatı, ancak sanat tanrıçaları mükemmel icra edebilirlermiş. Candan, her şeyimle eridim.

Neyim ben; bahçesinden koparılan naçar yaprak örneği, hangi dala konduysam, tez gidesin buyruğuyla paralandım.

Başlarken mektubu kısa tutacaktım, beceremedim, uzattık, kabahat ninemin! Yüreğim sizinle, evrenselleşen sevdanızla... yarınım, düşlü yarınlara!

Mizgîn

Karanfil Ek Göğsüme/Tilili/nesirsel şiir

Vakit durdu

ŞAFAK NAZLICAN

Vakit durdu. Bir süre önce -bilemeyiz ne kadar oluyor- durdu zaman. Güneş, dünya ve samanyolu ve evren durdu ansızın. An yok. Ansızım. Akrep ve yelkovana dijital zamanlardan sonra ikinci darbe bu. Belki de istirahat oldu onlara. Çok yoğun iki adamdı onlar. Durdular.

Yaşamım tıpkı sizinki gibi alt-üst oldu. Çaresiz bir bekleyiş. Ne olacağını bilmiyorum. Depremde ailesini kaybetmiş küçük bir çocuk gibiyim ya da savaşta tüm arkadaşlarını yitirmiş bir asker mesela. Her gün televizyona bakmaya yelteniyorum. Televizyon ve radyolar zamandan habersiz, haberi olmayan haberleri, saatsiz vermeye uğraşıyorlar. Hiçbir şey anlayamıyorum. İşten atılmadım. Ama artık bir işim yok. Herkes indirdi kepenkleri, benim gibi bekliyorlar. İşçilerin kendilerini «amansız ama zamanlı bir fabrika sömürüsüne» götürebilecek herhangi bir servis saati yok!

Şehre inemiyorum. Otobüsler hangi anda hareket edeceklerini bilmiyorlar. Bütün otobüs, tren ve uçak seferleri iptal edildi. Kaza olmuyor artık. Aslında zamanın olduğu zamanlarda da kazanın hemen hemen olmadığı ülkeler vardı. Bizim kadar çaresiz değiller şimdi. Onların çöken borsaları ya da her yanından felce uğramış finans sistemleri yok. Bizde de kaza olmuyor artık. Ama yollar anadan doğma üryan. Saat-

Aç ve maviydi hava

LEVENT UĞUR

coşkulu huzur ardına sarkan
küçük bir belirti bile yoktu henüz
baştan aşağı kuşatılmış
benzersiz duygular ışığındaydık
muhafızı olmayan kelimeler
dolanıyordu aklımızda
derin sancılar duyup
yarına kalan sevinçler bırakmıştık
bir bakışlık mesafede
yaşam ve ölüm arasında
tutuşarak
özlüyorduk yabancılaşmış umut içinde
dil ucundaki sözlerin bıçak ağzıyla
göz hizasında vurulmuş
aç ve maviydi hava

başımız ağrılı gibiydi nedense
yıpranılan bir ömrü anlatan
toplanılmış bütün eziyetleriyle
erkensiz gecikmeyle gelen
eskimiş bir zamandaydık anlaşılması
acılar içeren

dağılmıştı yalnızlığımız
mavi bir boşluğun sarmalında
serzeniyordu gelecekten zaman
rüzgarca konuşmayı öğrendik ilk önce
fena ihtimallerde vardı bilinen
gözlerimiz
ellerimiz
başımız
vahşi karanlıktan çıkmış
kuşkusuz bir kurtuluşun telaşlanmış haliydi

soluk soluğaydı yüreğimiz
kanlı bir kıvılcım sızıyordu damla damla
o mahsun kederlere bulanmış
tiz ve dokunaklı bir ıslıktı kulağımızda
ucu boşluk
sonu boşluk
ince bir gönül koyduk sonsuzluğa
tükeniverdi yüzlerce yıllık korkular
o günden beri
ne yana baksak muhtemel bir mükâfattı ölüm
dehşetli yaklaşan uğultusuyla
şahdamarından vurulmuş
aç ve maviydi hava

te kaç kilometre, kilometrede kaç saat gidildiği bilinmediğinden, durdular. Hız sınırsızlar ama gidemiyorlar.

Tiyatroya da gidemiyorum. Oyun sonrası tiyatro salonu yalnızlığı yerini ebediyete bıraktı. Suare, matine bilinmiyor. Sinemasız bilim-kurgu bir film oldu bu hayat, çekilmiyor. Bize ait olan ne varsa insansızlaştı. İnsafsızlaştı yaşam.

Çocuklarım, canlarım benim. Okulsuz bir dünya verdim onlara. Derse gidemediler. Teneffüslerde tuvalete ya da arka bahçeye kaçıp sigara içmenin keyfine varamadılar. "İşte peşini bırakmayacağım adam bu!" diyecekleri, müdüre kafa tutan öğretmenleriyle tanışamadılar. Sonsuz tatil. Sevgilileriyle görüşemeyecekler. Randevusuz ve randevu evsiz bir hayat. Randevusuz, sevgilisiz, sevgisiz... Sonsuz ayrılık!

Hiçbir şey, hiç kimse yakın değil artık bana. Dünya eskisi kadar küçük değil ya da eskisi kadar büyük... İletişim neredeyse sıfırlandı. Sevdiklerim, beni sevenler kim bilir nerededirler şimdi, ne yapıyorlardır? Geçmişle gelecek, dünle bugün ve rüya ile gerçek arasındaki ince çalar saat çizgisi silindi. Gerçekte kalanlar gerçeğe, düşte kalanlar düşe düşecek. Kimisi düşünü (verecek), kimisi alacak.

Sorumluluklarım da yok artık. Yapmak zorunda olduklarım yok. Yaşamanın amacı neydi, neydi anlam? Kimim ben, neyim, nerelerdeyim?

«Geçenlerde yolda aylak aylak dolaşırken eski bir şair arkadaşıma rastladım. Ayyaş herifin tekidir. Ona sordum son halleri, "ne yapacağız ?"laşmaya çalıştım. Karşılık vermedi. "Niye böylesin?" dedim. Baktı yüzüme, gözüme. Umuduma baktı. Küçümsedi. "Vuslat hiçbir bahara kalmıştır artık. Bu son fasıldır ey ömür, nasıl geçersen geç !" diye mırıldandı kendi kendine...»

Yine de yaşamak için nedenlerimiz yok mu yani bizim? Evlatlarımıza böyle çirkef bir dünya bırakacak kadar aciz miyiz biz? Tanıdığım bildiğim herkes kabullenmiş çaresizliği. Her şeyi boş verip sonsuza dek sevişmeye karar verenler var. Nefes almanın anlamını unutmuşuz.

«Eski takvimler geçiyor elime. Yapraklarının ardına özlü sözler, hikayeler, fıkralar yazılmış. Secde vakitlerini bildiriyorlar. Tanrı kulluğa son mu verdi ne? »

Bunca değişime anlam vermem zaman zaman imkansızlaşıyor. Çelişkiler arttıkça artıyor. Savaşlar durmuyor. İnsanlar ölüyor, insanlar doğuyor. Bu gemi nereye gidiyor? Niye kimse sahip çıkmıyor, çıkanlara niye kulak verilmiyor? Anlayamıyorum. Zavallı olmak çekilir gibi değil. Vakit, nakit değilmiş meğer...

Ağustos 2004, Adana

Çoban günlüğü

● HÜSEYİN SAKLAMAZ

Bu çoban, koyun sürüsü otlatan bir çobandır. Sizin bir koyun çobanı tanımadığınızı biliyorum. Belki bir kır gezinizde, yahut arabanızla asfalt yollardan hızla geçerken, yamaçlarda öbek öbek dağılmış, uslu uslu otlayan koyun sürülerini, bir resim tablosuna bakar gibi seyretmiş olabilirsiniz. Sürünün yanı başında, peşinde kabadayı adımlarla yürüyen, burnu siyah, kulakları kesik, iri başlı, kuyruğunu davul tokmağı gibi kıvırıp sırtına atmış bir Kangal köpeği olan, abasına bürünmüş bir karartı görüp, olsa olsa bu da çobandır demişsinizdir. Böyle bir şey yaşamadığınıza dair yemin edemem.

Dağda akşamın oluşu hüzünlüdür; hatta biraz da ürperticidir. Az sonra gece olacak, dünya bütün pencerelerini kapatacak, her şey ürkütücü birer karartı halini alacaktır. Herkes, her şey karanlık basmadan ondan kaçmaya çalışır. Kuşlar ilk akşamdan tüneyecekleri bir dal, bir kaya kovuğu bulmak için savrulup giderler. Irgatlar köy yoluna dizilirler. Kendi icatları olan ışığa, sıcak bir yemeğe, yumuşak bir yatağa kavuşmak için koşarlar. Bir daha dönülmeyecek gibi arkalarında bir ıssızlık bırakıp kaybolurlar.

Bereket ki geceyi seven canlılar da var. Yaz aylarının görünmez müzisyenleri cırcırböcekleri, o tatlı fon müziklerine gece de devam ederler. Bataklık sakinleri kurbağalar gecenin en pervasız şarkıcılarıdır. Kime neyi anlattıkları bilinmez; marş söyler gibi hep bir ağızdan karanlığı yırtarcasına bağrışırlar. Gecenin en çirkin sesi baykuşlardan gelir. Arada bir, hiç de beklenmedik bir anda, kayalıkların sayıklaması gibi, karanlığın canlanıp soluması gibi kaba bir ses yayarlar: Vuuuu... Baykuşların kendileri de çirkindir. İnsanın bunlara kuş diyesi bile gelmez. Kayalıkların üzerine, tüy yumağına bürünmüş iri bir tarla faresi gibi dikilip, iri gözleri ile etrafı dikizlerler. Bunlar öyle yükseklerde kanat çırparak süzülen kuşlar değildir. Bir tüy hafifliği ile ses çıkarmadan sinsice alçaktan uçup, başka bir kayalıkta ortaya çıkarlar.

Yer yüzünde, uzaklarda yanıp sönen çoban ateşlerinden başka seyredilecek bir şey kalmaz. Önünüzde uzayıp giden, sınırsız düz bir karanlık kalır. İşte bu saatlerde gökyüzü ile yakın komşuluk başlar. Yıldızlar arasında gezinir durursunuz. Akşam yıldızı batmıştır. Geceden bir dilimin geçmiş olduğunu gösterir. Ülker yıldızı tortop haliyle, ağır ağır tepe noktasına tırma-

nır. Sabah yıldızının doğmasına hayli zaman vardır. Ayın, yıldızlar kadar sadık gece dostu olmadığına sitem etmemek elde değildir. Bütün gece gökyüzünde kalması sayılıdır. O bazen hiç gelmez, bazen de gecenin bir yarısında, en lazım olduğu bir anda, bir pırıltı dahi bırakmadan tüm ışığını toplayıp gider.

Gece yarılarına doğru derin bir sessizlik başlar. Cırcırböcekleri durgunlaşır, Kurbağa sesleri bile kesilir. Artık uzaktaki çoban ateşleri de görünmez olur. Her şey uykuya dalmıştır. Otlar, çiçekler bile yapraklarını dürüp uykuya dalarlar. Yerde sessizlik başlayınca gökyüzü alabildiğince canlanır, şenlenir. Mavilik koyulaşır, derinleşir. En uzak yıldızlar bile maviliğin arkasına serpilmiş beyaz kum serpintileri gibi açığa çıkarlar. Büyük yıldızlar kıpır kıpırdır. Titreşirler, göz kırparlar. El uzatsan dokunulacak gibi yaklaşırlar. Bu saatlerde gecenin ürkütücülüğü de geçer. Onunla dost olursunuz. Maviye çalan loş bir aydınlık içinde yüzüyor gibisinizdir. Ve artık, aşağıda uzayıp giden karanlığın, yukarıda seyrine doyum olmayan maviliğin tek sahibi olduğunuz hevesine kapılırsınız.

İşte bu saatlerde bana da bir haller olur: İçimdeki duygular peş peşe çözülür, adeta dışarı taşarlar. Ayakları taşlara takılıp, bacaklarına dikenler batıp canı acıyan bir davar çobanı olmaktan çıkıp bambaşka biri olurum: Bir şair, güzel şarkılar söyleyen bir sanatçı oluveririm. Güya, şimdiye kadar yazılmış en güzel şiirleri ben yazmış, en güzel şarkıları ben bestelemiş olurum. Bütün avazımla şarkılar, türküler söylemeye başlarım. Bunları ağzımdan bir nefes ses çıkarmadan içimden yaparım. Zaten şarkı söylemeye uygun bir sesim olduğu da söylenemez. Ama olsun... Güya herkes şarkılarımı beğenir, mest olurlar. Mest olunmayacak şarkılar da değillerdir yani...

Yar zemheri ayında gül ister benden,
Benim mor sümbüllü bağlarım mı var?

Masmavi gökyüzü, yıldızların kıpır kıpır ışıkları, kendi sürümün değişik tondaki çıngırak sesleri; bazen haşin, bazen okşar gibi esen rüzgarın kuru ot, çalı dallarında çıkardığı ıslık sesleri bana eşlik ederler.

Eskiler de aşklarını ne güzel sözlerle anlatırlarmış:

Ak göğsün üstünde zemzem pınarı,
Dayasam ağzımı kanamam m'ola?

Esasında bendeki bu haller ona sevdalandığım yıllarda başladı. Gökyüzünün güzelliğini de o yıllarda keşfettim. Her gece ta oradan, o günlerden başlar, bıkmadan, usanmadan aynı sahneleri yaşarım. Hiçbir şey eskimedi; O da hiç değişmedi.

Orta boylu, buğday benizli, gamzeli, yumuk bakışlı bir kızdı. Adı: Gülteze. Uzun kirpikleri gözünün önünde bir çalı demeti gibi dururdu. Sanki bir saz telinden çıkar gibi dalgalı, hoş bir sesi vardı. Önceleri yalnızca sesinin hoşuma gittiğini sanmıştım. Ama sonraları onun her şeyinin, ona ait olan her şeyin hoşuma gittiğini fark ettim. Kerpiç duvarlı, toprak damlı evleri, hep çamurlu olan sokakları, kavak tahtasından eğri büğrü yapılmış kapıları gözüme bambaşka görünürdü. Ona ait olan şeylerin dünyada bir benzerinin olacağını düşünemezdim. Yıkanıp çalı yığınlarına serilmiş ona ait giysileri görünce içim bir hoş olur, onlara başkalarının da bakacağını düşünür, kıskanırdım. Anne ve babası ile karşılaşsam yürüyüşümü şaşırır, bacaklarım birbirine dolaşır, yolumu değiştirirdim.

İçimdeki, sıkça sokaklarından geçme isteğine mani olamazdım. Onu göremeyeceğimi bilsem de bunu yapardım. Kapı önündeki odun yığını dibinde yatan, altın sarısı tüyleri olan finoları her geçişimde üzerime saldırır, dişlerini göstererek arkamdan dakikalarca havlardı. Sanki onun bundan haberi varmış da herkese duyuruyor gibi düşünür; utanır, gönül rahatlığı ile kapılarına bile bakamadan geçerdim.

Evleri bize yakın, hemen arka sokaktaydı. Ahırlarımız, samanlıklarımız sırt sırtaydı. Damızlık yoğurt, ateş, kahve değirmeni istemek için sıkça bize gelirdi. Hemen ayağa fırlar önce ben karşılardım. Fakat o bana sırtını döner, anneme seslenirdi. Bu utandığındandı; köydeki bütün kızlar erkeklerle karşılıklı konuşmaya çekinirlerdi. Bir keresinde maşa ile götürdüğü közü yere düşürdü. Yardımına koştum. Köz parçalarını yerden toplayıp maşayı eline uzatırken saçları yüzüme savruldu, nefesinin sıcaklığını da yüzümde hissetmiştim. O anı hiç unutamıyorum.

Sonra onlar apar topar başka bir köye göçtüler. Babası o köydeki bir maden ocağında işe girmiş. Temelli gittiler. O günlerimi size tam anlamıyla anlatacak sözler bulmam çok zor. Gönül acısını, için için ağlamayı, gecelerin ne kadar uzun olduğunu o günlerde tattım. Çektiğim acılardan da kimsenin haberi olmadı.

Bazen göçtükleri köyü hayal ediyorum. Hatta sahiden gitmiş gibi oluyorum. O köyü hiç görmedim. Büyükçe bir köy demişlerdi. Etrafta toprak damlı evler, orta yerde beyaz topraklı, çukurlu tümsekli, tozlu bir meydan. Meydanın ortasında devamlı akan bir çeşme. Çeşmede su dolduran allı yeşilli giyimli kadınlar, kızlar. Gülteze de içlerinde oluyor. Ben de yanlarından geçip gidiyor oluyorum. Gülteze yumuk gözlerle kaş altından arkamdan bakıyor. Bir gecede defalarca o bilmediğim köye gidip geliyorum ama, hiç konuşmuyoruz. Güya aslında o köye gitmiyor muşum da tesadüfen oradan geçiyormuşum olmuş oluyor.

Sabaha doğru çıngırak seslerinde ahenk kaybolmaya, kesik kesik ve iştahsız sesler gelmeye başlar. Zaten gecenin en son susan sesi çıngırak sesleridir. Bu, koyunların artık ot aramayı bıraktıklarına, başlarını yerden kaldırmayıp artık yatmayı düşündüklerine işarettir. Bir araya toplanıp yatmaya başlarlar. Ben de aralarında, ellerimle yoklayarak taşsız, dikensiz bir yer bulup, abamı serip arasına kıvrılırım. Koyunların uyku tutuncaya kadar kısa bir geviş fasılları vardır. Geğirerek geviş getirdikçe nefesleri ot kokar. Yoğun bir ko-

kudur. Sabah çok yakındır. Bu yoğun ot kokusunda kısa kestirme yapıp, uykuya benzer bir şey tadarım.

Sabah olduğunu tarla kuşları haber verir: Çık... çık... çık... Bunlar çeşitli tür serçeler, bülbüllerdir. Bunlar uzağa gitmezler, geceyi ot diplerinde, çalı dallarında, yuvalarının yanı başında geçirirler. Gün doğum yerinde tozlu bir beyazlık belirip, dağların, tepelerin eşkali ortaya çıkınca bunların sesi de çoğalır, şamata halini alır. Bu kadar şamataya gerek nedir, kime ne anlatmaya çalışırlar, her ötüşlerine cevap alırlar da mı öterler, bilinmez. Küçücük bedenleri ile ortalığı sese boğarlar. Daha sonra da daha küçükleri, kelebekler, ivezler, arılar... yerden toz kalkar gibi havayı doldururlar.

Herşeyi ortaya çıkaran yaz güneşi, bazı şeyleri silip atar: Yıldızlar, o ışıl ışıl parlayan, tepelerin üzerine kadar sarkıp göz kırpan yıldızlar, güneşin doğmasıyla derinlere gömülüp kaybolurlar. O güzelim mavi gök, üzerine toz serpilmiş gibi bulanıklaşır, uzaklaşır. Hayaller de güneşten ürkerler. Onlar da yıldızlar gibi kaybolup giderler. Yalan olurlar. Etrafınızı hayalsiz, manasız bir boşluk sarar. Güneşle beraber koyunlarda da bir panik başlar. Hırçınlaşırlar. Onlar yaz güneşini iyi tanırlar. Göz kamaştırıcı ışığı, sarhoş eden sıcağı başlamadan son bir gayret, otlara, sulara saldırırlar.

Sizin koyunları da tam olarak tanıdığınızı zannetmem. Yani huyuyla husuyla, erkeğiyle dişisiyle tanımazsınız. Çoğunuza göre koyun kasapta süt kuzusu, kurban bayramlarında koçtur. Kuzu adı bir yaşına kadardır. Bir yaşında toklu adını alırlar. İki yaşında dişilere şişek, erkeklere öğeç denir. Ancak üç yaşında koyun ve koç unvanını alırlar.

Koyunlar çok güzel, çok uysal, çok da faydalı hayvanlardır. Hatta insanın onlara hayvan demeye dili varmaz. Belki bu duygudan olsa gerek koyunun cennetten çıktığını söylerler. Bu onlara bir iltifattır, minnettarlık duygusunun ifadesidir. Hakikaten, hayvanlar cennetten çıkma yarışına girseler koyun rahatlıkla ilk sırayı alır. İlk sırayı alır almasına buna itirazım olmaz da, yaz aylarında gündüzleri öyle inatlaşırlar ki bu aylarda koyun çobanlığı yapmak dünyanın en zor işi olur. Anlatayım:

Koyunlar yaz güneşini hiç sevmezler. Daha kuşluk vakti olmadan kafalarını güneşten saklayacakları bir gölge ararlar. Kafalarına güneş vurunca gözleri mi kamaşır, beyinleri mi sulanır nedense, çılgına dönerler. Akşam olup güneş tepelerin arkasında kayboluncaya kadar bir şey yemez, içmez, kafalarını birbirlerinin gölgesinde güneşten saklamak için bir araya toplanıp hareketsiz kalırlar. Bir gölge bulup bütün gün aç, susuz sarhoş gibi yatmak isterler. Bütün geceyi de kıtlıktan çıkmış gibi ot aramakla geçirirler. Koyun çobanı mısınız, yaz aylarında gecenizle gündüzünüz yer değiştirmek zorunda.

Sıcaklar fazla bastırmadan köye dönmekte acele ederim. Sıcakta koyunları bir yerden bir yere götürmek de meseledir. Ancak birisi gönlü olup önden gitmeyi kabul edecekte, diğerleri de kafalarını birbirlerinin gölgesinde tutarak, zincir gibi dizilip onun arkasından gidecekler. Uykusuz, üst baş perişan, saç baş dağınık. Koyunlar ağıl duvarının gölgesine serilip yatarlar. Soğuk bir yemek ve sac ekmeği ile açlığımı gidermeye çalışırım. Köyde bu saatte sıcak yemek olmaz. Yemekler akşam geç vakit ırgatların dönüşüne yakın pişirilir. Gözümden uyku yağar. Evin bir köşesinde, bir keçe veya palaz üzerinde abama sarılarak uyurum. Köyde gündüzleri yatak serilmez. Yataklar sabah erkenden toplanıp yüklüğe kaldırılır. Çobanların yatağı da yaz başında yüklüğe kaldırılır, güz sonuna kadar yüklükte kalır. İşte burada, daha doğrusu insanlarla karşılaştığım bütün gündüzleri çoban olduğumu, yalnızca bir çoban olduğumu, başka birisi de olamayacağımı anlarım. Herkes benimle çok az konuşur. Zaten konuşulacak bir şeyimiz de olmaz. Perişan halimle hor görüldüğümü hissederim. Hissettirirler. Ama yanılırlar: Onlar benim geceleri, içi bomboş, uçsuz bucaksız karanlığın, yıldızlarla süslenen seyrine doyum olmaz gök mavisinin tek sahibi olduğumu, tatlı hayallerimi, herkesi mest eden şarkılarımı bilmezler de ondan...

"Severim"

DENİZ UYGUR

Severim ansızın ve sonsuz
Vurulurum bir gece yarısı
Ve gözlerinden süzülür bir damla yaş
Ölürüm.

Gelirler, alırlar ve giderler
Soramam, sensizlik, karanlık
Bir nakıştır oyalı yüreğime işlerim
Sevdanı umutla
Sevdanı inatla

Nice günler aç
Nice günler uykusuz
Canım yanar
Hasretliğindir yakar kavurur.

Yaz sıcağı

MEHMET DİNÇ

Yaz mevsiminin en bunaltıcı günleri yaşanıyordu. Gündüz evimizin damına yansıyan sıcaklık içeriyi dayanılmaz kılıyordu. Güneş ufukta portakal rengine bürününceye kadar dışarı çıkmazdık. İyice kaybolduğu zaman bile, evimizin dış cephesini oluşturan sıvasız tuğla duvarları devraldıkları sıcağı içeriye vermeye devam ediyordu. Hiç olmazsa akşamları bunaltıcı havadan kurtulmak için damımızda oturur, orada uyurduk.

Güneş hükmünü kaybettiği sıralarda ablam, betonu yer yer çatlamış damı bir güzel yıkar, kilimleri serer üstüne döşekleri açardı. Yaz günlerinin bu saatleri en çok sevdiğim aynı zamanda buruk ve suskun olduğum saatleriydi. Üstümde annemin eteğinden artmış iki karışlık pijamam ve kolsuz iç fanilam ile damın caddeye bakan köşesine geçer bir umut babamın gelmesini gözlerdim.

Kaç zaman olmuştu babam gideli veya kaç zaman olmuştu babam gelmeyeli. Zaman denen ölçüyü bilemeyecek yaşlardaydım. Annemin bazen haftalar, aylar oldu dediğini anımsıyorum. Annemin sesindeki hüzün bana da yansır gelmesi elindeymiş de gelmiyormuş gibi babama darılırdım.

Böyle uzun zamanlar evden ayrı kalışı yokluğunun yanı sıra geçim sıkıntısı çekmemize de neden oluyordu. Eve her gelişinde bıraktığı harçlık -En zaruri ihtiyaçlarımızı karşılamaktan başka harcama yapmadığımız halde- çok kısa süre sonra annemin yüzünün asılmasından suyunu çektiğini hissettiriyordu. Ve ağabeyimin küçük elleriyle ayakkabı boyacılığı yaparak kazandığı paralar ile geçinmek zorunda kalırdık.

Ağabeyim okul okumadı. Önlüğü, kitabı, defteri, silgisi, kalemi... Bunlardan hep üçü eksikti. Okumama isteği de eklenince davranışlarından pek de hoşlanmadığım arkadaşlarına katılarak iş hayatına atılmıştı. Kazandığı paraların yarısı ile kumar oynadığı duyumları annemin kulaklarına gelse de, annemin kendi ağrıları ile boğuşması, babamın bizim için çok uzaklara çalışmaya gitmesi ve ne de olsa ağabeyimin eve az bir para getirmesi nedeniyle kusuru ve eve geç saatlerde gelmesi görmezden geliniyordu.

Babamın evde olmadığı akşamlar, gündüzleri ortalığı kavuran soluk renkli sıcaklar gibi tatsız, tuzsuzdu. Akşamları ışığı kısık lambamızın altında yemek yedikten sonra ablam sofrayı kaldırır, sofrabezi ile karanlıkta kaybolurdu. Yine ağrıları çoğalan annem ise akşamın ilk saatleri olmasına rağmen yatağına geçer belki de acılarını hafifletmek için uyumaya çalışırdı. Annem de uyuyunca tek kişilik oyunlar oynamaya başlardım. Oynadığım oyunlar içimin bir yerlerini avutmaya yetmiyordu. Annemin kocaman yatağına bitişik yatağıma uzanır, çok geçmeden bakışlarım damımızın çevresini saran karanlıkların içinde kaybolurdu.

Çok nadir misafirimiz gelirdi. Evimize en çok gelen ise Fatma teyze ve benim boylarımdaki kızı Şeyma olurdu. Fatma teyze küt parmaklı, enine geniş, kısa boyluydu. El bileklerinde sıra sıra dizilmiş burmalı sarı çemberlere rağmen annem onun yanında güzellik kraliçesi gibi gözükürdü.

Fatma teyze bize her gelişinde bileklerindeki burmalı sarı çemberlerde bir artış gözlenirdi. Zaten annem sormasa da kendisi bir açıklama yapardı;

"– Yusuf'um bir tane daha aldı."

Yusuf amca ve babam farklı şirketlerde çalışıyorlardı. Fakat aynı ülkeye yük taşıyorlardı. Çocukluk arkadaşı olmaları ve yabancı bir ülkede karşılaşmaları ailece birbirimize daha da yakınlaşmamızı sağlıyordu.

Fatma teyze ve annem zayıf ışıklı lambanın altında sohbet ederlerdi. Ben de Şeyma'yı alır onlara uzak bir yerde bildiğim oyunları öğretmeye çalışırdım.

Yine bize geldikleri bir akşamdı. Şeyma ile onlardan uzak bir yerde oyun oynarken annemin benzinin solduğunu farkettim. Yanına vardığımda kesik kesik soluyordu. Korkmuştum. Ne yapacağımı bilmez halde ağlıyordum. Fatma teyze annemin yüzünü ıslatıyor, avuçlarını açık tutmaya çalışıyordu. Yüzü yanlış bir şey söyleyenlerin azabı içindeydi. Ya da bana öyle gelmişti...

Fatma teyzeye anneme ne oldu diye sorduğumda;

"– Yok bir şey evladım. Tansiyonu yükseldi." demişti.

Annemin hasta olduğunu biliyordum...

Ve ne zaman şirketin sekreteri telefonla arayıp babamla anlamadığımız bir dille konuşursa, annemin hastane işi ertelenir, biz babama doyamadan günün ilk ışıkları ile yola çıkması gerektiğini söylerdi.

Babamın yola çıkacağı zamanlar sabah ezanı okunurken uyanırdım. Annem ile babamın yatakta olmadıklarını görür, babamın yola çıkma hazırlıkları içinde olduklarını anlardım. Onları arama telaşına kapılırdım. Uykulu gözlerle damın aşağı açılan karanlık merdivenlerinden inerek yanlarında bitiverirdim. Babamın her gidişinde olduğu gibi annemi, üstünde çiçekli küçük kahve rengi desenli geceliği ile

salon aynasının önünde ıslak saçlarını tararken bulurdum. Sonra namaz kılardı. Babam evraklarını hazırlarken o elbisesini giyer, yükselen tansiyonunu babam üzülmesin diye belli etmeden elinde bir tas su taşıyarak, ben babamın kucağında arabanın yanına inerdik. Babam son kez yanaklarımdan öper, annem ile vedalaşıp arabaya bindiği gibi tozu dumana katardı. Gözü yaşlarla dolan annem ve ben biraz arkasından baktıktan sonra boşalmış su tasıyla birlikte tekrar eve çıkardık.

Günler geçtikçe sıcaklarda bir azalma olmuyordu. Hastalığı ise annemin yüzünü daha çok ekşitiyordu. Çok uzun bir ayrılıktan sonra babam gelmişti. Annem hastaneye götürülecekti. Uzamış sakalı, içiçe geçmiş saç başı, perişan haldeki kılık kıyafeti ve mazot kokusundan henüz arınmıştı ki uğursuz sekreter aramıza girmiş tekrar babamı çağırarak mutluluğumuzu bozmuştu.

Bu şirketin işi çok iyi kazandırıyordu. Borçlarımız vardı. Gitmemek işten atılmak demekti... Yine annem hastaneye götürülmemişti. Ben, annem, ıslak saçlar ve su tası babamı uğurlamıştık.

Babamın bu son gelişinde ilkler olmuştu. Araba ilk kez fren tutmuyordu. Babam eskisi gibi olmasa da idare eder demişti. Annem ilk kez öksürdüğünde ağzından çıkan kanları avucunun içine gizlemişti. Ve ben doktor olup annemi hastalığından kurtarmaya karar vermiştim. Doktor olmak için babamın arabasında bulduğum ajandayı, yazı yazmak için gizlice alarak kilerdeki buğday çuvallarının arasına saklamıştım.

Soluğu bile yakıcı rüzgarların pencereden içeriye süzüldüğü sıradan bir günün öğle vaktiydi. Annem yarı baygın uyuyordu. Ablam yan odada içleri parçalayan müzikler dinliyordu. Kendimi evin içinde yalnız hissediyordum. Oynadığım tek kişilik oyunlar da beni avutmayınca anneme yaklaştım. Annemin yarı baygın acı çeken yüzüne baktığımda doktor olmak için babamın arabasından çıkardığım ajandayı hatırladım. Kilere koşup ajandayı gizlediğim buğday çuvallarının arasından çıkardım. Salondaki Telefon rehberinin yanındaki kalemi aldım. Annemin bulunduğu odaya, uykulu yüzüne karşı oturarak bir şeyler karalamak istedim.

Ajandayı açacaktım ki içinden babama ait bir fotoğraf düştü. Şaşırmıştım. Her zaman üzgün, uzun sakallı ve mazot lekeleri taşıyan adam yerine pürüzsüz traşlı, tertemiz elbiseleri ve gülücükleri ile babam karşımda duruyordu...

Ben fotoğrafa bakıp babamın bu haline sevinirken annem uyandı. Müjde verircesine fotoğrafı ona uzattım. Annem fotoğrafı aldı. Baktı... Baktı... Düşünceleri asılı kaldı. Korkmuştum. Fatma teyzenin bizde olduğu akşamki gibi uzandığı yerde beti benzi attı. Nefes alışları hırıltıya dönüşmüştü. Resim elinden düştü. Resmin heyecanından olacak annemi unutup resmi tekrar elime alıp bu defa dikkatlice baktım.

Resimdeki eşyalar cilalanmış gibi parlıyordular. Pencere duvarının köşelerinde salon çiçekleri vardı. Odanın tavanı lekesizdi... Babam ve sarı saçlı, beyaz tenli bir kadın göz alıcı renkte bir koltuğa oturmuşlardı. Babam sol kolunu kadının omuzuna atmıştı. Aralarında oturan küçük çocuk ise fotoğrafçının gözünün içine bakıyordu. Üçü de gülümsüyordu. En çok çocuğa takılmıştım. Kendime bir oyun arkadaşı bulmuş gibi seviniyordum.

Hem ne kadar da bana benziyordu...

Bu resmin mutluluğunu ablamla da paylaşmak istedim. Annemin ayak bileklerinden destek alarak ayağa kalktım. Ablamın odasına doğru giderken aklıma bir soru takılmıştı. Bu yaz sıcağında annemin ayakbileği neden buz gibiydi.

Olmaca

ALİŞAN KARAHAN

Ben dağ olsaydım,
Yol olmazdım eşkiyaya.
Ben ağaç olsaydım,
Dal vermezdim baltalara.
Ben kaya olsaydım,
Taş vermezdim saraylara.
Ben anne olsaydım,
Ne doğururdum
İnsanlığa düşman,
Ne haksızlık karşısında susan.
Söylemezdim o evladıma ninni...
Vermezdim ağzına mememi.
Ben güneş olsaydım,
Karanlığa yer vermezdim
Aydınlığa düşman bulutları yakardım.
Ben silah olsaydım,
Olmakta istemem...
Ne bırakırdım tetiğim çekilsin.
Ne de;
Kurşunum sıkılsın.

1987/Ceyhan

El Greco

DEMENİKOS THEOTOKOPOULUS

GÜLTEN ÖRNEK

Demenikos Theotokopoulos İtalya'dayken seyahatte olan ünlü edebiyatçı Cervantes ile tanışır. Bu karşılaşma kısa sürede kalıcı bir dostluğa dönüşür. Cervantes arkadaşının ismini telaffuz edemediğinden dolayı kısaca El Greco (yani Yunanlı) anlamına gelen ismi takar. Çabuk benimsenir bu takma isim. Çevresinde telaffuz sorunu olan birçok çağdaşını rahatlatmış olmalı ki sanatçı tarihe El Greco adıyla kalır.

Sanat tarihçilerine göre El Greco (Domenikos Theotokopoulus), 1541 yılında Girit'in Kandiye şehri civarındaki Fodele Köyü'nde dünyaya gözlerini açar. Mitolojide Promethous ve Dioneusus'un memleketi olarak bilinen Girit Adası Mısır, Yunan ve Bizans medeniyetlerinden oluşan çok renkli bir yelpazeyi teşkil eder. Böyle bir sentezde yetişen El Greco 1565 yılında Kandiye Kalesi'nin Türkler tarafından işgal edilme endişesi karşısında Venedik'e kaçar. Renklerin dünyasıyla ilk karşılaşma onda şok etkisi yaratır. Resim sanatının doruğunda olan Venedik, El Greco'nun içindeki çizgi aşkını yeniden canlandırır. Sanatçının yaşı yirmi beşini aşkın olduğu için her hangi bir ustanın atölyesinde çalışma olanağı bırakmazken bir tek Tizan El Greco'nun isteğine karşı çıkamayıp atölyesinde bulunmasına izin verir.

Yaşadığı dönemde oluşan bunalımlar, İslam'ın yayılma endişesi, Luther reformuna karşı Katolik kilisesinin mücadelesi, dönemin tipik konularından olan İncil'deki kutsal öykülerin resimleme zorunluluğu sanatçıların yaratıcılığına çok ciddi sınırlar çizer. El Greco birçok çağdaşı gibi tanrısına sıkı sıkıya bağlıyken geleneksel resim anlayışına aynı bağlılığı göstermez. Dönemin eleştirmenlerini şaşkına çeviren bu durum inancın yaratıcılığı boğmasına izin vermeyen iradenin en güzel örneklerindendir. Kompozisyonlarında kurallı dengeyi bozarak, heyecanlı, ritmik bir dil oluşturur. Venedik'te çalışmalarını sürdürdüğü sürece, Tintoretto'nun çizim doğruluğundan uzak, şaşırtıcı resimlerine hayran kalır. Birçok kesimden olumsuz

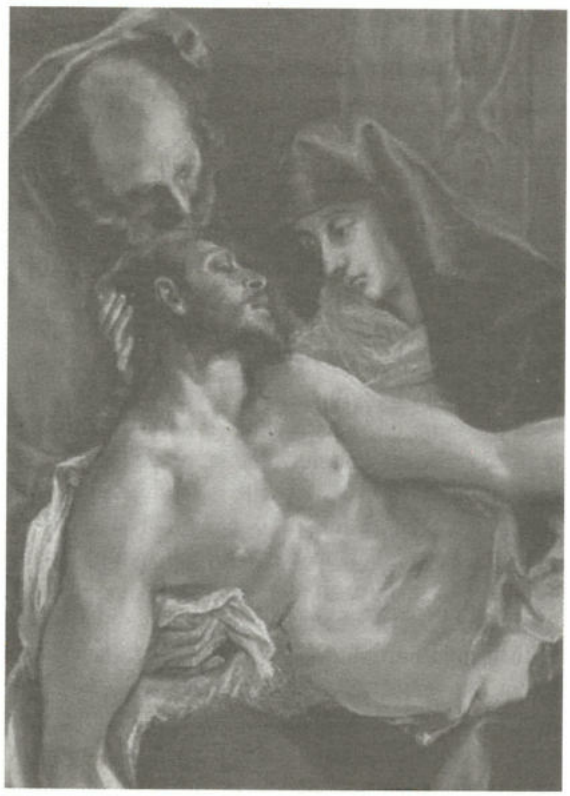

Pietá (detay), 1587-1597, bez üzerine yağlıboya, 120x145 cm, Starros Niarchos Koleksiyonu (yanda)

Toledo'dan Panorama, 121x108 cm, Metropolitan Sanat Müzesi, New York (altta)

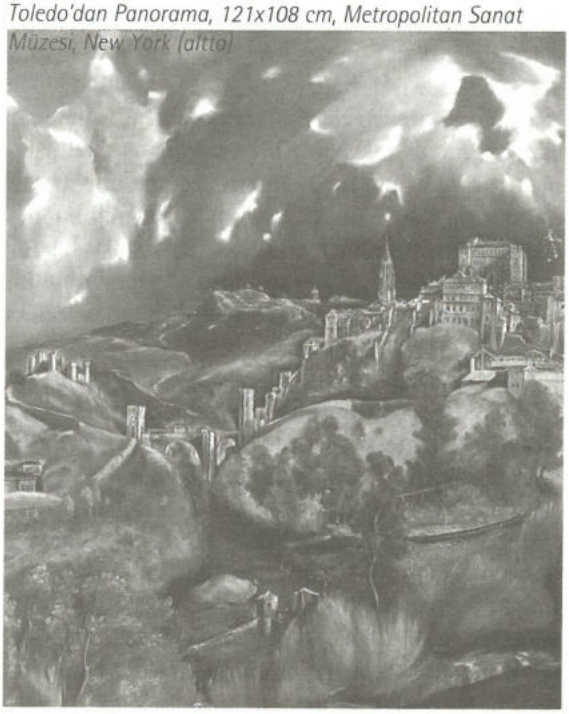

eleştiri alan bu eserler onun için büyüleyici ve özeldir. Doğal formları, etkileyici renkleri ve dramatikleşen kompozisyonları ile Tintoretto'dan daha iyi bir aşama gelecektir. En iyi çalışmalarından biri olan "Apokalypsis'in beşinci mührünün açılışı" isimli çalışması oluşturduğu modern tarz anlamında en ilgi çekenidir. Eserde Yeni Ahit'in son kitabı olan Yahya İncil'inden bir bölümü anlatır. Kompozisyondaki figürler vücut dilini çok iyi kullanmışlardır. Göze hareket ve heyecan çarpar. Eserin en önemli özelliği ise nülerde oluşan deformedir. Birçok yorumcu sanatçının bu kadar rahat gelişip ilerlemesini doğduğu ülkede klasik Bizans tarzında yapılan perspektiften uzak aziz resimlerine bağlar.

Venedik'ten sonra, İtalya'ya geçer. Kardinal Franese'nin hizmetinde çalışır. Bu dönemde yaptığı en iyi çalışmalar portreleridir. "Alevi üfleyen çocuk" bu çalışmalarından biridir. İzleyicisini dehşette bırakan, tüyler ürpertici dram kompozisyonları yüzyıllara damgasını vuran ustaların sanat tarzını bir tarafa bırakıp kendi betimlemelerine hayat vermeye başlar. Yalın ve güven verici çizgiler kendi ruhunu bulur.

İtalya'dan sonra İspanya'nın Toledo kentine yerleşir. Kendine ait bir resim geleneği oluşturamayan İspanya, Flamen ve Hollanda'nın etkisi altındadır. Kendi dilini oluşturamayan renkler El Greco'nun büyük ve sancılı çalışmaları sonucunda kendi toprağında özgün şarkısını söylemeye başlar. İspanya milli akademisinin doğması El Greco'nun en büyük rüyasıdır. Ve başarır. Toledo'da aldığı ilk sipariş Santo Domingo el Antiquo Manastırı'nın kilisesi için birkaç dini kompozisyondur. Daha sonra Toledo Katedrali'nin rahipleri kilisenin giyinme odası için bir resim sipariş ederler. Konu ise İsa'nın çarmıha gerilmesinden önce meşhur kırmızı hırkasının Romalı askerler tarafından çıkarılmasıdır. El Greco bu eser üstünde çalıştıktan bir süre sonra mahkemelik olur. İleri sürülen neden ise İsa'yı saran figürlerin boylarının İsa'nınkinden daha uzun olmasıdır. Ve eser karşılığında alması gereken parayı hiçbir zaman alamaz. Kilise yetkilileri ile yaşadığı bu sürtüşme onun Toledo kentinde bir anda meşhur olmasını sağlar. El Greco ise büyük bir özenle çalıştığı eserinden hiçbir zaman vazgeçmez. Hayatı boyunca Espolio'yu savunur. Sanatçının modern yorumu İspanya'da olgunluğa erişir. Orantısız anatomiler, uçuk dekorlar, sınır-kural tanımayan kompozisyonlar sanatçının kişiliği hakkında olumsuz yorumlar başlatır. Gözlerinde problem olduğu ve hatta akli dengesinin bozuk olduğunu düşünenler bile çıkar.

Deformasyon tekniğinin temel taşı Toledo'da ömrünün son günlerini bunalım içinde geçirir. Engizisyon mahkemelerinin vahşeti gittikçe artmış, insanlar ve kitaplar açık meydanlarda yakılmış, din adamlarının baskısı günlük yaşamı felce uğratmıştır. Ve böyle bir buhranda gırtlağına kadar borç batağı içinde 1614'te hayata gözlerini kapar.

Kuzey ülkelerinde (Almanya, İngiltere) yaşayan sanatçılar İtalya ve İspanya'daki sanatçılara göre daha çok sorunla karşı karşıya kalmışlardır. Güney kesimde yetişen sanatçılar farklı modern tarz oluşturma çabasında iken kuzey kesimde olanlar Maniyerist akımın etkisinde kalarak resim sanatının devam edemeyeceğini düşünmüşlerdir. Bu koşullarda El Greco'nun yapıtları kadar kendisi de çok şanslıdır. İspanya'daki çağdaşları resim anlayışına karşı çıkmamışlardır. Yaşadığı dönemde hak ettiği değeri görmüştür. Çalıştır-

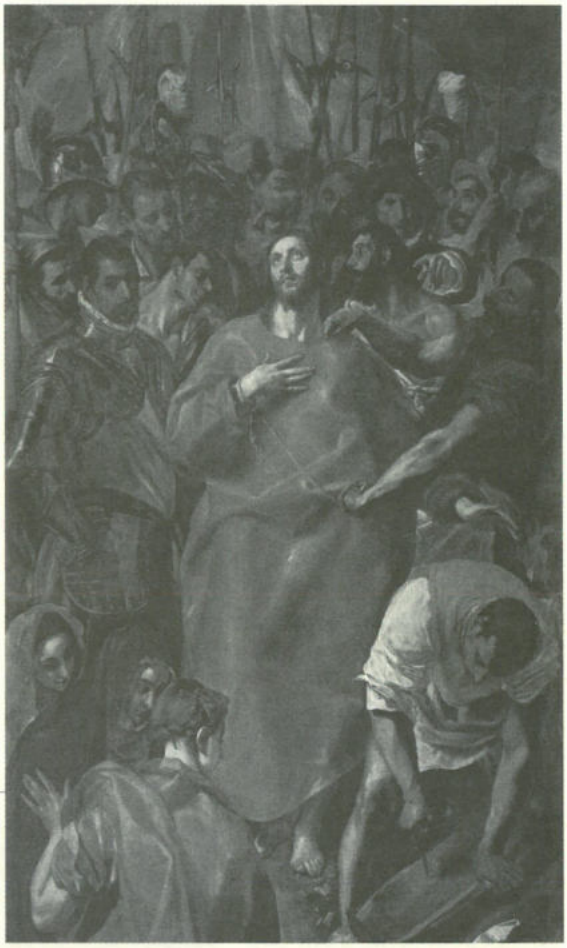

dığı atölye hiçbir zaman siparişsiz kalmamıştır. Hatta sipariş edilen çalışmaları yetiştirebilmek için atölyesinde birçok yardımcı çalıştırmıştır. Fakat belirli bir dönemden sonra özgür çalışmalarına eleştiriler yağmaya başlar. Formlardaki deforme belirli bir kuşağı çok rahatsız eder. Ortaçağ sığlığından yeni kurtulan bir dönemde böylesine büyük gelişme kat etmiş bu yapıtlar 17. ve 18. yüzyılda kabul görmez.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, zorlu süreçlerden gelen çağdaş modern kavramı bizlere geniş bir sayfa açar. Farklı doğruların olduğunu anlatır. Kendi çağdaşları tarafından sevilen ve değer gören El Greco'nun sanat çizgisi çok uzun bir zaman diliminden sonra hak ettiği aydınlığa yeniden kavuşur.

GOBLEN: KRALLARIN SANATI VE Galina Lupusor

HADİ AYTEKİN

Goblen tarihi:

Goblen diye duvarlara asılmak üzere Fransa'da yapılan şekilli ve renkli halılara ve mobilya kumaşlarına denir. Goblen, telleri sayılabilecek türde kumaş üzerine renkli iplikle yapılan ve çoğu kez bir manzara, tarihi bir anı veya ünlü ressamların ünlenmiş resminin aktarılması şeklinde ortaya çıkan bir sanat eseridir.

Hazır sert özel kumaşa basılmış resmin, renklerine uygun mouline ipliklerle işlenmesi şeklinde olabildiği gibi, düz fakat telleri sayılabilir kumaş üzerine modelden bakılarak, kumaşa aktarılması şeklinde yaygın iki yol vardır.

Kraliyet Sanatı olarak Fransa'da ortaya çıkan Goblen, 19. yüzyılda Türkiye'ye gelmiş ve son zamanlarda hızla benimsenir olmuştur. 1603'te Fransa Kralı IV. Henri, Goblen ailesine ait bir binada François de La Planche ve Marc de Comans namındaki adamlara iki dokuma imalathanesi kurdurmuştu. Bunların oğulları çok güzel işler dokumuşlardı. 1662'de Colbert, Goblen'lerin bu binasında saraya mahsus mobilyaları yapmak üzere bir imalathane tesis ettirdi ki burada saraya ve bilhassa Versailles (Versay) sarayına mahsus duvar örtüleri, perdeler, kanepe ve koltuk kumaşları gibi dokumalar yapılıyordu. Bu atölyeler bilahare büyütüldü ve çalışan işçilerin adedi artırıldı. Meşhur sanatkâr Le Brun buraya müdür tayin olunarak 1662'den 1690 tarihine kadar bu vazifeyi gördü. Le Brun bilhassa bu atölyelerin dahili teşkilatı ile uğraştı ve birçok güzel eserler meydana gelmesine amil oldu, fakat bütün bu muvaffakiyetler sarayın parasına mütevakkıftı. Kralın parası sayesinde fevkalade Goblen işleri yapıldı. Fakat para azalınca imalathanenin yaptığı işler de azaldı ve o zaman imalathane dışarı için iş yapmaya mecbur oldu. Le Brun ve onun çalışma arkadaşları ilk imalatın bütün karton modellerini yaptılar. Bunlar içinde meşhur mevzular, mevsimler, Meleagre'ın avları, kralın hayatı, İskender'in hayatı gibi şekillerdir. Diğer muktedir sanatkarların yaptığı bazı mevzular da vardı ki bunlar içinde havari Yunun hayatı, Rafael'in şekillerinden Vatikan'ın odaları ve yine Rafael'in ve Le Brun'ün eserlerinden Konstantin'in hayatı gibi mevzular vardır. Ressam Roussini'nin Musa'nın hayatı, N. Coypel'in İlahların Zaferi ve Ch. Cpypel'in Don Quichotte'un hayatı gibi mevzulu eserler de meşhurdur. XV. Louis zamanındaki mevzular sahraidir. O zamanki tablolar gibi duvar örtülerinde de ağaçlar, yeşillikler, periler ve aşk timsali amorlar resmolunmuştur. Ondan sonra büyük üstatların tablolarının aynısını yapmak modası zuhur etmiştir ki bu bir hata idi. Bir tablodaki binlerce rengi, boyalı ipliklerle halı ve dokuma üzerine işlemek çok güçtü. Bu tarz sonraları terk olundu ve L. O. Merson, Puvis de Chavannes ve Cazin gibi büyük ressamlara yaptırılan basit renkli modeller numune tutularak çok güzel eserler vücuda getirildi.

Goblen; kralların sanatı olarak bilinmektedir. Bu nitelemeyi, başta ortaya çıkış şeklinden almaktadır. 17. yüzyılda Avrupa saraylarında sarayların dışı gibi içi de görkemli döşenirdi. Sarayın halılarından kapılarına, perdelerine, koltuklarına kadar her bir eşyada krallığa yakışır bir stil, ihtişam aranırdı. Bu zamanda dekorasyon, en ihtişamlı devirlerini yaşamıştır denebilir. Duvarlardaki şekil ve tasvirler, koltukların yüz işlemeleri, perdeler, goblen denilen bu sanatın doğuşunu ortaya koymuştur.

1662 yılında Fransa'da sarayın bu ihtiyaçları için özel bir imalathane kurulmuştur. Bu imalathane, GOBELINS adında bir ailenin sahip olduğu köşkte bulunduğu için ismini buradan almıştır. İmalathaneyi kuran kişi de Colbert'tir. Colbert, Kral 14. Luis için çalışmalarına burada başlamıştır. Yapımı sabır gerektiriyor Colbert ve Le Brun, 1667'de Kra-

liyet Mobilyaları Üreticisi fermanını aldıktan sonra, faaliyet alanlarını genişleterek, çeşitli imtiyazlar elde etmişlerdir. Colbertin ölümünden sonra idari çekişmeler ve savaş yüzünden fabrika kapanmıştır. Fakat Le Brun'ün bu sanat üzerindeki hakimiyeti 30 yıl sürmüştür.

Goblen eserlerinin kronolojik sıralamasını yapmak anlamlı olmamaktadır. Eserlerin hazırlanması çok uzun yıllar sürmektedir. Örneğin Don Kişot'un Hikayesi adlı eserin tamamlanması 80 yıl sürmüştür. Bazı eserler de tekrar tekrar tezgaha konmuştur. Bu nedenle eserleri özgün karakterlerine göre gruplandırmak daha doğru olacaktır. İlk dönemde; İtalyan freskleri uyarlanmıştır ki, en orijinal çalışmalar bunlardır. Sonraki dönemde; Le Brun geleneğinde, dekoratif kompozisyonlar, mitolojik ve dini konular ve güncel tarih konularının işlenmesi üzerine kuruludur. 18. yüzyılda, goblen üstatları, grotesk sanat ve türevlerini konu almışlardır. 18. yüzyılın sonlarında ise, eserler, sanatsal bir fakirlik ve taklit kurbanı olmaktan kurtulamamıştır. Ancak 19. yüzyıl başında; Claude Monet gibi ressamların katılması, bir canlılık getirmiştir. 20. yüzyılda Gulliaume Janneau, eski denenmiş usullere dönmüş, renklerde ve tonlarda sayıyı azaltarak, goblen halıcılığında yeni bir çığır açmıştır. Goblen, üretiminde, büyük halı tezgahlarına benzer tezgahlar kullanıma gelmiştir. Ünlü goblen örnekleri duvar için yapılmış tablo-halılar şeklinde Louvre, Versailles, Musee de Bruksels, Musee de Angers'de bulunmaktadır.

Ülkemize 19. yüzyılda giren bu sanat, daha çok batılı diplomatlar ve azınlıklar yolu ile gelmiştir. Goblen; günümüzde, ev ve işyerleri için tablo, koltuklar ve puflar için kaplama kumaşı olarak, koltuk ve kanepeler için şal olarak kendisini göstermektedir. Bu gün gelişen ev tekstili sektörü alanında goblen sanatının önemli bir geleceği vardır. Ancak, işlenmesinin zaman ve sabır gerektirmesi, malzemenin pahalı olması, yaygınlaşmasının önüne geçmiştir. Gelir ve kültür düzeyi yüksek kişilerin daha çok özel zevkleri için ürettikleri bir ürün olmuştur. İşlenmesinin dikkat ve sabır gerektirmesi, seri üretim yapılmasını engellemektedir.

1900'lü yılların başından itibaren hazır tekstil sektörünün baş döndürücü hızla gelişmesi, insanoğlunun görsel ve sanatsal zevklerinin değişmesi ve teknoloji çağı ile birlikte birçok oryantal sanat dalının unutulması hatta yok olması kaçınılmaz olmuştur. Farklı ülkeler ve kültürlerdeki birçok oryantal sanat dalının artık günümüzde sanatçısı dahi kalmamıştır.

1600'lü yılların ortalarında Fransa'da doğan, özellikle 1700'lü 1800'lü yıllarda altın çağını yaşayan ve Kraliyet sanatı olarak ün salan Goblen Sanatı, günümüzde kaybolan oryantal sanatlar arasında yerini almıştır.

Goblen sanatının günümüzde sanatkâr sayısı yok denecek kadar azdır. Goblen sanatının unutulmasında kullanılan malzemelerin pahalı ve özel malzemeler olması, bu malzemelerin günümüzde zor temin edilmesi yapımının çok zahmetli ve özel yetenek gerektirmesi, özelikle özel Goblen Eserlerinin aylarca hatta örneklerinde görüldüğü gibi yıllarca süren çalışmalar gerektirmesi. Günümüzde bu sanatı icra eden çok az sayıda sanatçının kalmasına yol açmıştır.

Belki bir çeyrek asır sonra, yeni nesil sanatçıların yetişmemesi ile Goblen sanatının da tarihin tozlu sayfalarına gömülmesi kaçınılmaz olabilir.

Yüz yılımızın son goblen sanatçılarının biri de, mesleğini aşk ve büyük bir özveri ile icra eden nadide sanatçılardan biri de Madam Galina LUPUSOR'dur.

Goblen sanatını atalarından kalan bir miras, bir vasiyet olarak kabul etmiştir ve bu sanatı günümüze kadar yaşatmayı başarmıştır. Dört kuşak goblen sanatçısı olarak halen mesleğini tüm zorluklara rağmen devam ettirmektedir.

Madam Galina'nın bu oryantal sanat aşkı onu masallar şehri İstanbul ile buluşturmuş ve İstanbul'un büyülü güzelliğinden ilham alarak bu şehirde ayrı aşk ve özveri ile sanat yaşamına devam etmektedir.

Sanat yaşamı boyunca 120 adet goblen eserine imza atan Madam Galina, bu eserlerini Türkiye'deki ve Rusya'daki birçok sanat müzesinde sergilemiş, her ülkenin sanat çevreleri ve otoriteleri tarafından takdirle karşılaşmıştır.

Sanat alanındaki çalışmaları, referansları ve ünü Madam Galina'yı goblen sanatının duayeni olarak tüm dünyaya lanse etmiştir.

Madam Galina'nın yarattığı eserleri ile goblen sanatını yeniden eski vatanı olan Avrupa'ya geri döndürme ve sanat çevrelerini - kamuoyunau goblen sanatı konusunda bilinçlendirme gayreti içerisindedir.

Sanatçının eserleri arasındaki Leonardo da Vinci - Mona Lisa, I. Aivazovski-Shipwreckat the Cliffs, R. Feruzzi -Madonna Of The Street çalışmaları görülmeye değer başlıca sanat şaheserleridir.

Korku

HÜSEYİN BUL

"Herkesin celladını dilinde taşıdığı" bir ülkenin doğusunda, kuytu bir köşeye savrulmuş, 79 haneli Kacarlar Köyünde akşam olmak üzereydi. Güneş ve gölge aynı hızda hareket ederlerken, gölge akşama yetişmek için sabırsızlanıyordu. Yeni yetme çiçekler akşamın serinliğine hazırlıksız yakalanmış, kimisi esen yelden eğilip yerleri öperken, kimisi de toy bir yürek gibi ayakta durmak için inat ediyordu. Köy, eteğine kurulduğu dağlara yaslandığında, birer ucu geceyi barındıran iki bulut saklandıkları yerden çıkıp seke seke köyün üzerinden geçip gittiler. Köyün yan tarafında, üç çocuk önceki gün yağan yağmurun birikmiş sularında "gemicilik" oynuyorlardı. Kimisinin gemisi kâğıttan, kimisinin de bir ağaç yaprağındandı.

Köyün ortasında, iki yıldan beri kapalı olan okulun çatı sacları paslanmıştı. Bacasını mesken tutan leylek, kendini cezalandırır gibi tek ayak üstünde dinleniyordu.

Akşamın kıyısında oynayan çocuklardan birisini annesi çağırdığında, çocuk hem arkadaşlarıyla oynadığı oyunu yarım bırakmamak hem de "oyun bozan" olmamak için annesinden yiyeceği zılgıtları göze almayı tercih etti.

Sabah, güneş utangaç bir kadın gibi köyü çevreleyen dağların arkasından utana sıkıla kafasını kaldırdığında, akşam neminden beslenen çiğ damlaları yavaş yavaş erimeye başlamıştı. İlkyazın sıcaklığı, sabahın bu saatlerinde uzun süre görmediğimiz bir dost gibi kendini hissettiriyordu. Köyün alt ucunda çocuklar, "Begi Din'in" peşine takılmış bir yandan kovalıyor bir yandan da alay edip kendilerince eğleniyorlardı. Begi Din'se artık alıştığı bu duruma kimi zaman durup bağırıyor, kimi zaman da sırtındaki erzak torbasını yere çalarak yerden taş arıyormuş gibi yapıp çocukları kovalıyordu. Çocuklar da Begi Din'in çok kızmadığı sürece taş atmayacağını bildikleri halde yine de sağa sola kaçışıp, gülüşerek kızdırmaya devam ediyorlardı. Bazen torbasını alıp kaçtıkları bile oluyordu.

Begi Din, nahiyede, alçak saçaklı toprak evde oturan, fakir, zayıf, çelimsiz ve iki karısı olan biriydi. Asıl adı Bedri'ydi ama civarlı kendisine Deli Bedri anlamına gelen "Begi Din" lakabını takmıştı. Köylerden topladığı un, şeker, tereyağı ve paranın dışında geliri olmayan biriydi. Bazen eve eli boş döndüğünde, dolaştığı köylerdeki eziyet yetmiyormuş gibi şişman olan karısı tarafından eve alınmamakla tehdit ediliyordu.

Begi Din, çocuklar eşliğinde köye girdiğinde, duvar dibinde güneşlenen köylülerden biri:

"Begi Din, sen yine mi buradasın?" dedi, ama Begi Din duymazlıktan geldi. Köylü ısrar edince, her yaşına bir çizgi aldığı buruşuklu alnını kaldırıp, başka çarem mi var, ya da ben de bundan memnun değilim der gibi baktıktan sonra kafasını sallayıp yoluna devam etmek istedi. Daha bir adım atmamıştı ki çocuğun biri şapkasını alıp kaçtı. Arkasından bağırıp çağırdı ama çocuk başladığı oyunun yarım kalmaması için inat ediyor, şapkayı elinde sallayarak yerinde zıplayıp duruyordu. Çocuğun şapkayı getirmeye niyetinin olmadığını anladığı an, olduğu yerde taşın üstüne oturup daha önceden sardığı kalın sigaralardan yaktı bir tane. Çocuk, baktı ki Begi Din kızmıyor, oturduğu yerden sigara içiyor, usulca arkasından sokularak şapkayı bırakıp kaçtı.

Bu kez köylülerden başka biri bulaştı.

"Begi Din, duyduk ki dün akşam dışarıda kalmışsın...!"

Köylüler hep bir ağızdan gülmeye başladılar. Gülüşmelere aldırmayan Begi Din oturduğu taşın üstünden kalkarak yan tarafta dizlerinin üstüne çöktü. Köylüler bir taraftan gülüşüyor bir taraftan da bozuk para topluyorlardı. Üzerinde para olmayan da sigara veriyordu. Aralarından en genç olanı, toplanan para ve sigaraları götürüp Begi Din'e verdi. Tam yanından ayrılırken ensesine bir tane yapıştırıp kaçtı. Begi Din, ensesini ovuşturup torbasını alarak, küfür ede ede ara sokakların birine daldı. Daha ikinci evin köşesine gelmemişti ki ağlamaklı ve içinde korku barındıran bir ses tonuyla herkesin duyabileceği şekilde bağırarak:

"Gelirken yolda askerleri gördüm. Belki buraya da gelirler," ensesine vuranı kastederek "o zaman seni kumandana şikayet edeceğim." deyip her geldiğinde tereyağı aldığı eve doğru gitti. Begi Din'in farkında olmadan yaptığı "askerler geliyor" çağrısıyla uyanan köylüler, tepesine ışık yemiş hamam böcekleri gibi dağıldılar. Gıda ambargosu olduğundan, herkes evindeki erzağı ve katığı mümkün mertebede kamufle etmeye gitti. İki çuval unu olan, bir çuvalını hemen evinin en derin yerine saklıyor, av tüfeği olanlar naylo-

na sarıp samanın içine gömüyorlardı. Daha önceki aramalarda bir oğlu dağdakilere katılmış Bekir'in, evindeki unu ve buğdayı, sığıra verilen küşne ile karıştırıp, yetmiyormuş gibi bir de azarlayıp öyle gitmişlerdi. Bu gibi durumların aralarından herhangi birinin başına gelebileceğini bildiklerinden mümkün mertebede ortalıkta az erzak bırakıyorlardı.

Bülbülün, çalı çeper gölgesinde, dikenlerin üzerinden raks edişinin, taşların gölgesini altına alıp sakladığı öğlen sıcağının üzerinden bir kaç saat geçmişti ki, köyün yan tarafındaki küçük deredeki ağaçların arasından askerler göründü. Önce tek sıra halindeyken daha sonra köyün üzerine doğru dağılmaya başladılar. Köyün yukarısındaki iki katlı evi kuşatıp üstünü karargâh yaptılar. Makineli tüfeği belli bir hedef varmış gibi kurup ayaklarını sabitlediler. Bir asker de damın üstündeki loğu kendine siper yaptı. Köylüler daha ne olduğunu anlamadan köyün içi asker kaynıyordu. Askerlerin, Begi Din'in dediği taraftan gelmemesi iyiye işaret değildi. Köyde birileri saklanıyormuş gibi köyün çevresi sarılmış, çok kısa sürede evlerin çoğu aranmıştı. Komutan ve eşliğindeki askerler, oğlu dağda olan Bekir'in evine dalmak üzereydiler ki, komutanın telsizi çıngıraklı bir yılan gibi tısladı.

"Ne oldu oğlum?" dedi komutan telsizi ağzına yanaştırarak. Köyün tepesindeki evin üstüne konuşlanmış çavuş arıyordu.

"Komutanım, köyün sağ tarafında biri sırtında torbayla hızlı hızlı gidiyor, ne yapalım?"

"Kaç kişiler?"

"Bir kişi, ama çok hızlı gidiyor. Sanki koşuyormuş gibi..." Çavuş, heyecanını gizleyemiyordu. Tatsız bir ses tonuyla:

"Komutanım vuralım mı?" dedi.

"Hayır oğlum, hayır diyorum. Kimse bir aptallık yapmasın. Bana çabuk Uzman Mustafa'yı bulun." Komutan, telsiz konuşmasını bitirip Bekir'in kapısının önünden ayrılırken, "Bekir çok şanslısın!" diyerek yanındaki askerleri de alıp yukarıya çıktı.

Yukarıya çıktıklarında, çağırttığı Uzman Mustafa da gelmişti.

"Emredin komutanım beni çağırmışsınız."

Komutan dürbünü gözünden indirmeden bir süre mırıldandıktan sonra, Uzman Mustafa'ya dönüp:

"Gideni görüyor musun?"

"Evet komutanım."

"Hemen şu dört askeri al ve kimmiş öğren. Zorluk çıkarırsa gerekeni yapın."

Uzman Çavuş komutu alır almaz, saldırgan bir tavırla yanındaki askerlere bağırıp çağırmaya başladı. Aç bir kurt gibi yerlerinden fırlayarak o tarafa doğru gittiler. Olup bitenden habersiz, karanlığa kalmadan komşu köye de uğrayıp bir an önce eve gitmek için acele eden Begi Din'di. Ufuksuz bir akşama doğru ilerlerken, yalnızlığın pususundan geçip yaşamından bir adım ileri olmayan düşleriyle zamana kafa tutuyordu. Sırtında torbasıyla yürüdükçe, incecik kuğu boynu kopacak gibi oluyordu. Gün akşama doğrulurken, "efendilerine bal yapan, bal yapınca da kovulan arılar" burunları çiçek tozundan sararmış bir şekilde peteklerine dönüyorlardı.

Uzman Çavuş ve yanındakiler çok kısa bir sürede Begi Din'e yetişmişlerdi. Aralarında iki yüz metreye yakın bir mesafe kaldığında, uzman çavuş askerlere emir verdi.

"Herkes hedef küçültsün." diyerek hemen oldukları yerde yarım hilal şeklinde dizildiler. Silahlarını omuzlarına dayayıp soluk soluğa beklemeye başladılar. Uzman Çavuş, Begi Din'e durmasını söylemişti ama Begi Din, "yine köylüler benimle dalga geçiyorlardır" diye düşünerek umursamadan devam etti. Uzman Çavuş'un çağrısı boşa gitmiş, otoritesi askerlere karşı zedelenmişti. "Burada komutan benim, nasıl beni dinlemez bu adam. Haddini bildireyim de aklı başına gelsin. Dürzüye iyilik edip dur ihtarı çekiyoruz, adamın keyfine bak ya. Askerlere madara edecek bizi." diye kendi kendine konuşarak askerlere haber vermeden ateş etti. Askerler ne olduğunu anlamadan panikleyip sağa sola ateş etmeye başladılar. Uzman Çavuş'un ilk kurşunu Begi Din'in sağ omzunun altına saplanarak sanki öne doğru itmişti. Begi Din sağ tarafında bir sıcaklık hissetti ama yolundan olmadı. Tam o esnada askerlerden biri uzman çavuşa bağırarak çıkıştı.

"Çavuşum niye vurdunuz, tanımıyor musunuz bu adamı? Geçen gün Çeltik Köyü'nde gördüğümüz deli bu işte. Kimseye zararı yok ki." dedi. Farkında olmadan elindeki silahı uzmana doğrultmuştu. Uzman Çavuş, yüzündeki eski kurşun yarasını askere gösterircesine sırıtarak:

"Ben dur dedim ama, değil mi?" Sırıtmaya devam ederek "silahını istersen bana doğru tutma ha, ne dersin?"

Uzman Çavuş Begi Din'i vurduğunda, kurşunuyla tarihi ve günü ikiye bölmüştü. Silahların sesinden tarla kuşları ürkmüş, kurşunun sesini yanı başındaki orman yutamamıştı. Begi Din bir kaç adım sonra inleyerek yere yığıldığında, torbasındakiler etrafa saçıldı. Topuklarını kırarak giydiği ayakkabılarından biri fırlayarak yan tarafında sahipsiz durdu. Düştüğünde dudakları toprak içinde kaldı. Sigaradan paslanan dili dişlerinin arasına sıkışıp kaldığında, kirpiklerinin üzerine tonlarca yük binmiş gibi zorla kapandı. En son açmak istemediyse de kendiliğinden açıldı.

Omzunun altından kan ılık ılık toprağa aktığında yüzündeki ifade donuklaştı. Bir yerlere geç kalmanın telaşı silinmemişti yüzünden. Yılların yorgunluğuna direnmek isteyip de zamanı kalmamış gibi bir ifade yer arıyordu soğuk ve donuk yüzünün deltasında.

Begi Din'in cesedini köyün ortasına getirip teşhir

Bunları bilmelisiniz çocuklar

AKMAN GEDİK

bunları bilmelisiniz çocuklar
yıl dokuz yüz otuz dokuz
dünya savaşa durdu
bir paranoyakın "üstün ırk" niyetine
her sokak
her şehir
her arazi
ve anlayacağınız üzre her yer
cesetlerle doluydu
ve insanlar geçiyordu dönüp bakmadan
çığlıkları
sönük kalıyordu insanların
silah seslerine
insanlar suskun
söz utangaçtı ağızlarda

beyninizin bir yerlerine
kazıyın çocuklar
insan tarafından insana yapılanları
unutmayın!

saçının rengi
gözünün rengi değişik diye
katledilmeleri gerek dedi birileri
ve "üstün ırk, safkan ırk" uğruna
milyonlarca insan katledildi
Komünistler
Yahudiler
Çingeneler
sakatlar ve eşcinseller
yani aykırı olanlar
saf ırk tarifine uymayanlar
katledildiler bir bir
bir paranoya uğruna

çocuklar öldürüldü
kobay olarak kullanıldı deneylerde

Kadınlar,
kadınların saçlarından
çorap ve battaniye yapıldı
denizaltı mürettebatına

genç bir boksördü
çingene asıllı Johann Trollmann
yani "Gipsy"
yani ağır siklet boks sampiyonu
sarıya boyadı saçını son maçında
yine de ölümden kurtulamadı
esir kaldı eldivenleri, can verirken
SS subayının kurşunlarıyla

sonra kitaplar
kütüphaneler yakıldı
bilimsiz kalsın diye insanlar
arşivlere el konuldu

ettiklerinde, köylüler, hep bir ağızdan homurdanarak "Aa Begi Din!" dediler. Muhtar bir adım ileri çıkarak:

"Kumandan, bu kendi halinde, zararsız biriydi. Bunu niye yaptınız?"

"Görmüyor musun muhtar, baksana dağdakilere erzak götürüyormuş. Sizin gibi biz de mi besleseydik yani." dedi komutan. Köylülerde homurdanma artınca, muhtar:

"Yanlışınız var, bu adam Begi Din'dir. Yani deli biridir. Köyleri dolaşır, kim ne verirse toplar bunlarla geçinir." dedi. Muhtarın dediklerini köylüler onaylayınca, komutanın mimikleri değişti. Eşekten düşmüşe döndü. O anda Uzman Mustafa'yla göz göze geldiler. "Bunun hesabını senden sorarım" der gibi baktı. Çaldığı minareye kılıf bulmakta zorlanınca:

"Bu adam bir teröristtir. Gıda yasağının olduğu bir

yıldızı söndürülenlerin
omuzuna zoraki davudi yıldız yapıştırıldı
evet çocuklar
bilmelisiniz bunları

bacalar tütüyordu her gece
her gece zifiri karanlık
her mevsim kış mıydı yoksa?
insanlar kaçışıyordu sağa sola
en çok da çocuklar
ve nasıl kurtulacaklarını bilmeden
insanlar kaçışıyordu soluk soluğa
her yokuşun inişi yoktu burda
her sokak çıkmaz sokak
her yol fırınlara çıkıyordu
çığlıkları insanların
çığlıklarının yankısı yoktu
bir acılı ses düğümlenir boğazlarında
gözyaşları gecede asılı kalırdı

bunları bilmelisiniz çocuklar
gettolar büyüyordu durmadan
çocuklar kayboluyordu
çocuklar azalıyordu durmadan
Rosa, Clara, Edith, Sara, Sonia
bakır kızılıydı saçları Sonia'nın
sıska çelimsiz bir kız
"elimi tut" dedi annesi "elimi"
"belki bu son sarılışımız
kızım bu son sarılışımız"

unutmayın çocuklar
n'olur unutmayın
çarpı işareti atıldı evlerine
Yahudi olanların

kayıtları tutuldu kafa kafa
mal varlıkları işlendi yaprak yaprak
konu komşu tehdit edildi
selam vermek bile yasak edildi
sonra milyonlarca Yahudi
Umschlagplatz'da toplatıldı
ordan gettolara
gettolardan ölüme
Auschwitz - Birkenau kampı
bazı kamplar yanında "güldürü" kalır
dedi SS doktoru
sakatlar içinse "insan görünümlü
hayvanlardır" dedi

Unutmayın çocuklar
sakın ha! çocuklar
unutursanız geleceğiniz
kaybolur kirliliklerde
ahlak çekilir ruhunuzdan
beyniniz getto olur

evet güzel çocuklar
her zirvenin çıkışı zor
düşüşü de korkunçtur bir o kadar

unutmayın çocuklar
öğreneceğiniz üzre
her savaşta suçlular, kurbanlar
ve seyirciler vardır
seyirciler ki yaşamı karartanlardır
çoğu zaman

seyirci olmayın çocuklar
yoksa mezarlıklar çoğalır yaşamınızda

zamanda köyden köye erzak taşıyor. Herkes aklını başına alsın!" Son kısmı tehdit içerikliydi. "Sizi de yardım yataklıktan götürebilirim" anlamındaydı. Muhtara dönerek:

"Biz cesedi alıp köyüne götürüyoruz. Muhtar, sen de bizimle geliyorsun. Şimdi herkes evine dağılsın."

Cesedi, bir eşyaymış gibi alıp eski cemsenin arkasına atarak kapıları gürültüyle kapatıp gittiler. Cemse tozutarak köyden çıktıktan sonra köydeki askerler de yavaş yavaş toparlanıp terk ettiler köyü.

Çocuklar neşelerini, iki kadın kocasını, köylüler de yardım ederek tatmin ettikleri, yatıştırdıkları ve yüreklerinin bir köşesinde sakladıkları özlemlerini kaybettiler.

23.03.1998, İzmir

Tartışma sayfalarımızda okurlarımızdan gelen "dil" konulu iki yazı yayınlıyoruz. Mehmet Emin Bayar adlı okurumuz Güney'de yayınlanan kimi yazıların diline eleştiri getiriyor. Bu bağlamda Tan Doğan adlı arkadaşımızın yazısını örnek olarak veriyor. Diğer yazı ise Turgay Usanmaz adlı yazar arkadaşımızdan geldi. Turgay Usanmaz sorunu çeşitli yönleriyle irdeliyor; aydınların, sosyalistlerin sorumluluğuna vurgu yapıyor. Güney dergisi olarak "dil" konulu bir tartışmanın yararlı olacağını düşünüyor; sözkonusu yazıları bu sayımızda yayınlayarak "dil" tartışmasını başlatıyoruz. Konuya ilgi duyan tüm yazar arkadaşlarımızı tartışmaya katılmaya, konuyla ilgili görüşlerini ibize iletmeye çağırıyoruz. – **GÜNEY**

Anadilimiz Türkçe, Kürtçe ve sosyalistler

TURGAY USANMAZ

"Bana (arkadaşını değil) kullandığın sözcükleri, cümleleri söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim."

Yazın alanında karşılaştığım makaleler, şiirler bazen beni oldukça şaşırtıyor. Bunların başında sosyalistlerin Türkçeye karşı takındıkları tutum ve anlayış gelmektedir. Öyle bir tuhaf durum ki; örneğin ülkemizde Kürtçe anadil hakkının verilmesi için yazanlar çizenler; Türkçenin korunması ve geliştirilmesi söz konusu olduğunda sus pus olmakta, bu alanı gericilere, ırkçılara bırakmaktadırlar. Benzer tutum yurt dışına taştığında aynı siyasal düşünce akımları, yurt dışında azınlık hakkı olarak Türkçe anadilinin savunulmasını bir kenara bırakmakta, siyasal iktidarların "entegrasyon" maskesi altındaki asimilasyoncu politikalarına çanak tutmaktadırlar.

Öncelikle yanlış anlamaya meydan vermemek için belirtelim: Anadilde eğitim ve öğretim bir "insan hakkı"dır ve bu çerçevede ülkemizde de Kürtçe eğitim ve öğretim hakkı savunulmalıdır. Ezilen ulusların dillerine yapılan baskılar genel ulusal bir baskının parçası olup, bu sorun dünyanın bir çok yerinde sürmekte, kapitalizm soruna çözüm üretmek yerine, daha da karmaşık hale getirmekte ve genellikle çözüm olarak da asimilasyonu seçmektedir.

Oysa sosyalistler insancıl ve insana yakışır bilimsel çözümden yanadırlar. Bu yüzden sorunu temelden devrimin çözeceğini; ama içinde yaşanılan sistemde de bunun bir demokratik talep olabileceğini, mücadele ile mevziler kazanılabileceğini savunurlar.

Yukarıdaki çıkış noktası doğrultusunda ezilen ulus olarak Kürtlerin kendi anadillerinde eğitim-öğretim hakkını her ulustan devrimcilerin savunması anlaşılır ve gerekli bir şeydir. Yalnız, aynı çıkış noktasının Türkçe için de olması beklenilir. Çünkü Türkçe de bugün kültür emperyalizminin baskısı altındadır, günden güne yozlaşmaktadır. Bu perspektifle bu konu incelenmelidir.

Türkçenin Türkiye'de savunulması, korunması ve geliştirilmesi emperyalizme karşı bir duruştur.

Çünkü Türkiye'de Türkçe yozlaşmakta ve çürümektedir. Yozlaşma ve çürümenin nedeni egemen başka bir dilin sözcüklerinin Türkçedeki sözcüklerin yerini almasıyla oluşmaktadır. Bu kültür emperyalizmidir ve kültür emperyalizmi yarı-sömürge ülkelerde kendi dilini geliştirerek, bu alanda da egemenlik sağlamaya çalışmaktadır. Bunu ise özellikle ekonomik alandaki işbirliğini (sömürüyü) pekiştirme amacı ile kullanmaktadır. Günümüzde bildiğiniz gibi bunu en çok ABD kendi lisanı İngilizce ile yapmaktadır. Ülkemizde ensesi kalın işbirlikçiler ise bunu desteklemektedirler, çünkü ABD ile olan özellikle ekonomik ilişkilerde onların cepleri dolmaktadır, halkın değil. Bunun pratikteki yansımasını hepimiz görmekteyiz. "Show TV", "Star TV"ler, sokaklarda "restorant"lar, "hotel"ler, "Migros"lar, "Süper Market"ler, "McDonald's"lar; tatil beldelerinde ise (gidip görebilenlere) "shopping"ler, "clup"ler, "cafe"ler vb. hiçbirimizin yabancısı değil.

İngilizce sözcükler günlük konuşmamızda da Türkçe sözcüklerin yerini almaya başlamıştır. Yabancı sözcüklerin kullanılması Türkçeyi yaralamakta, dilbilgisini de bozmaktadır. Öyle ki bazen bu sözcüklerin kullanımıyla ortaya tuhaf cümleler çıkmaktadır.

İkinci yanlış anlamaya izin vermemek için yine belirtelim: Türkçede sözcük karşılığı olmayan yabancı sözcüklerin zorunlu olarak kullanılması ayrı şeydir, birilerinin Türkçede sözcük karşılığı olduğu halde özellikle yabancı sözcükleri kullanması ise ayrı bir şeydir. Bahsettiğimiz şey yabancı sözcüklerin bilinçli ya da bilinçsiz kullanıldığıdır. Bu kullanımla Türkçe

yozlaşmakta, çürümekte, bu yozluk ve çürümüşlük de özellikle medya aracılığı ile topluma yayılmaktadır. Ünlü sayılan bazı insanların televizyonlarda Türkçeyi bozarak, İngilizce sözcükler karıştırarak konuşması gençlere kötü örnek olmakta, özenti nedeniyle benzer konuşma biçimleri toplumda yayılmaktadır. Örneğin televizyonlarda birileri "...çok beautiful", "Amerika'daki star", "Avrupa'daki raiting ler" gibi tuhaf, iki dil karışımı cümleler sarf edebilmektedir. Türkçe cümlelerin devrik ya da bozuk kurulması medyada sık sık karşılaştığımız durumlardır. Sunucunun izleyicileri aptal yerine koyarak bir cümleyi yirmi kez tekrarlamasını toplum yadırgamaz oldu artık. Bu yetmezmiş gibi sunucular kendisine ayrılan süreyi doldurmak adına "eeeeee"lerle cümle aralarını süsler oldular, (!) bol bol yanlış cümle kurar hale geldiler. Yanlış cümle kullananlarla haklı olarak alay eden Feyza Hepçilingirler'in "Türkçe 'Off'" adlı kitabından birkaç örnek verelim:

"Savaş Ay'ı kızdırmak var; ama ne yapayım ki bu söz "A Takımı'nda söylendi: 'O gece Ortaköy'de bir ölü ölmüştü.' Eleştirmiyorum; 'ölü' nasıl ölmüş diye bile sormuyorum, yalnızca şunu merak ediyorum: Yangın yanarken mi ölmüştü o ölü?"[1]

"Tansu Çiller ve benzerlerinin "Yapmışızdır, söylemişizdir, belirtmişizdir." biçimindeki söyleyişine de pek kulak asmayın. Yalnız kadınlara değil, Türkçeye de ihanet içindedir kendisi. Elini kürsülere vurarak yaptığı bu vurgulama hesabınca onu "erkeksi" bir söyleme yaklaştıracaktır ya, aslı yok. Türkçede insanın kendisinden söz ederken söylediğini kesinleştirmek için eyleme "-dir, -dır" eklemesi anlamsızdır."[2]

Örnekler çoktur. Ne yazık ki Türkiye'de Türkçe'yi kirletme eylemi, bilinçli ya da bilinçsiz üniversite bitirmiş bir çok kişi tarafından da yapılmaktadır. Hele bu üniversite bitirmiş kişiler yanlışlarla dolu yazılarının ya da şiirlerinin altına adlarını yazarken (tuhaf bir şekilde, bu konuya aşağıda değineceğim) mesleklerini, ünvanlarını da yazmaları, yanlışların doğruymuş gibi topluma sunulması durumunu da doğurmaktadır. Bu da toplumun, özellikle gençliğin Türkçe dil eğitimini olumsuz etkilemektedir. Yani bir yazının altındaki imzanın başında örneğin "Dr." ibaresinin bulunması ilgili yazının (konumuz açısından Türkçe yazım kalitesi olarak) her şeyiyle doğru olabileceği anlamına gelmez.

Dil ve Zeka Gelişimi İlişkisi

Anadili eğitimi ve öğretiminin savunulması; egemen kültüre karşı bir duruştur; bu aynı zamanda çocuğun sağlıklı zihinsel-dil gelişimi hakkını savunmaktır.

Çünkü zihin gelişimi ile dil arasında direk, sıkı bir bağlantı söz konusudur. Yapılan bilimsel araştırmalar bunu kanıtlamıştır.[3] Anadili çocuğun ilk öğrendiği dil olduğundan, zihin gelişimi ile olan bu sıkı bağlantı küçük yaşlarda anadili ile olmaktadır. İkinci dil birinci dil üzerinden öğrenilmekte, birinci dil ve birinci dille gelişen zeka düzeyi, ikinci dilin öğrenme hızını ve düzeyini etkilemektedir.

"Dil gelişimi zekanın kullanımı ile yürür, dili öğrenen sürekli olarak "öneren"leri kafalarında çeşitli dil yönleriyle, sözcüklerin anlamları ve içeriklerini ölçerler. Sözcüklerin cümledeki yerleri, sıralamaları yapılarak cümlelere anlam verilir. Bu gelişimde öncelik "biçim"in anlaşılmasıdır. Prensip olarak bunlar yan yana iki yol gibidirler. Yani kavramlar (şekiller) zeka düzeyinde anlaşılır / bilinir, daha sonra o "biçim"e bilinen dilden etiket yapıştırılır. Ya da tam tersi, önce sözcük öğrenilir daha sonra sözcüğün içeriği tecrübelerle doldurulur.[4]

Yukarıdaki ilişkiyi şöyle örneklendirebiliriz: Çocuk önce bir filin kendisini ya da resmini görür. Uzun hortumu, koca kulakları olduğunu, boyunu, rengini vb. kafasına yerleştirir. Daha sonra öğretmeninden, annesinden ya da arkadaşından onun adını duyar ve o hayvanın "fil" diye adlandırıldığını öğrenmiş olur. Yani "fil" sözcüğünü daha önce kafasındaki "anlam"a "etiket diye yapıştırmış" olur. (İşte sözcüğün öğrenilmesi ve "anlam" / zihinsel gelişme arasındaki ilişki buradadır.) Ya da tam tersi de mümkündür: Önce sözcüğü öğrenebilir, (duyabilir) daha sonra duymuş olduğu sözcüğün içeriğini tecrübesiyle (kitapta resme bakarak, TV izleyerek, okulda vb.) öğrenir.

"Dili öğrenenler bu yöntemle somut şeylerin sanı sıra soyut şeyleri de öğrenirler ama soyut şeylerin öğrenilmesinin kolaylığı somut şeylerin zihinsel düzeyde ne kadar dolu olduğu ile doğru orantılıdır."[5]

Yani somut cisimleri, şeyleri çocuk ne kadar çok bilir ve etiketlendirirse o kadar da soyut şeyleri bilme ve etiketlendirme kolaylığına ve avantajına sahip olmuş olur.

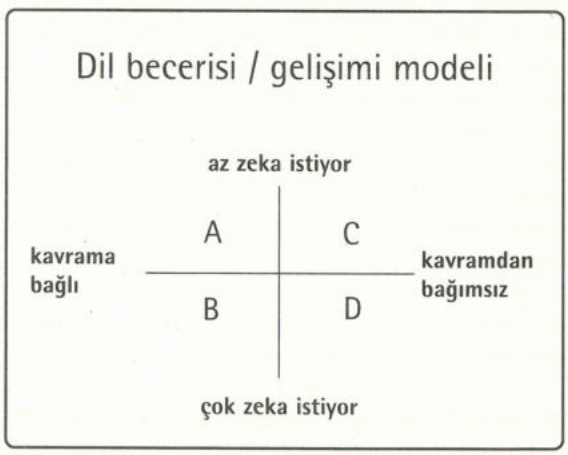

Yukarıdaki şemayı şöyle açıklayabiliriz: Varlıkları –

görerek- anlamak ve adlandırmak daha az zeka gerektirirken, varlıkları görmeden anlamak ve adlandırmak daha fazla zeka gerektirmektedir. Buna "soyut" varlıkları anlamanın ve adlandırmanın "somut" varlıklara göre daha zor olduğunu, gelişme süreci içerisinde, birbirinin içine geçmiş olarak ama buna başlangıçta somut ağırlıklı bir süreç diyebiliriz.

Yukarıdaki temel bilgiden yola çıkarak bunu birinci (anadil) ve ikinci dile (sonradan öğrenilen dil) uygularsak karşımıza şunlar çıkmaktadır:

Çocuklar için ilk öğrenilen dilin zeka gelişimi açısından önemi büyüktür. Çünkü bu dil ve bu dil ile ilişkili olan zeka gelişimi birincil olarak gündeme gelmekte, onu daha sonra da (ikici dilin öğrenilmesi gerekli, zorunlu toplumlarda) birinci dile ve zekaya dayanan ikinci dil öğrenimi izlemektedir.

İkinci dil öğrenimine başlandığında birinci dil öğrenimi ve gelişimi kesintiye uğramamalıdır. **Çünkü birinci dilin öğretilmesine devam edilmesi çocuğun zeka gelişiminin kesintiye uğramaması demektir.**

İki dillilik ve Avrupa'da durum

Ne yazık ki yukarıda açıklanan bilimsel gerçek hükümetler tarafından çeşitli gerekçelerle göz ardı edilmektedir. Gerekçelerin başında ekonomik neden gelmektedir. Eğitim sistemlerini tek dilli (devletin resmi dili) olarak düzenlemek ucuza mal olmaktadır. Fakat genellikle esas neden hükümetlerin asimilasyon politikasıdır. Çoğunlukla ülkelerde yaşayan azınlıklar ve dilleri iç politikaya malzeme yapılmakta, kapitalizmin "böl, yönet!" politikası hayata geçirilerek halklar, kültürler birbirine düşman yapılmaya çalışılmaktadır. Ekonomik olumsuz gelişmelerin, işsizliğin faturası ülkelerde ezilen uluslara, azınlıklara ya da farklı kültürlere çıkarılmaktadır.

Türkiye'de Kürtlerin, Avrupa ülkelerindeki Türklerin (ve Kürtlerin) ve diğer ülkelerdeki azınlıkların durumu budur. Burjuva demokrasisi nedeniyle bir zamanlar Avrupa'da bir süre kendi eğitim sitemine göçmenlerin dillerini sokmaya çalışarak "çok dilli eğitim sistemi" yaratmaya çalışan Hollanda; sağcı bir hükümetin gelmesiyle yeni bir yasa çıkartarak, yabancı öğrencilerin kendi dillerinde eğitim almasını sağlayan parasal desteği kesmiş, çok dilli eğitim konusundaki bütün çalışmaları bir kenara itmiş ve bütün yabancı öğretmenlerin işsiz olmasını sağlamıştır.

Almanya, Belçika ve Fransa'da da devletlerin kendi ülkelerinde var olan diğer dilleri eğitim sistemlerine sokmak gibi bir sorunları yoktur. Yıllar önce zaten onlar "kendiniz okul dışı saatlerde organize edin ve yürütün" diyerek, inisiyatifi velilere ya da ikili antlaşmalarla Türkiye'ye bırakmışlardır. Türkiye'den gönderilen öğretmenler ise Avrupa'daki koşullara uyum sağlama konusunda zorlanmakta, uyum sağladığı anda ise görev süresi bitmiş olarak geri dönmektedirler. Gelen öğretmenlerin "seçilerek gönderildiği"; uygulanan programın "kimlik kazanma" ve "Türkçe Eğitimi-Öğretimi"ni aşıp ırkçı bir eğitim öğretime dönüşüp dönüşmediği ise ayrı bir tartışma konusudur. Halkların birbirlerine acil olarak uyum, anlayış ve barış düşüncelerine gereksinim duyduğumuz günümüzde; Türkiye'de hazırlanmış programların Avrupa ülkelerinde çocuklarımıza çok yararlı olamayacağını tespit etmek zor değildir. Doğru olan; ilgili ülkenin eğitim-öğretim yapısına uygun programlar geliştirmektir, uygulamaktır. Hatta en doğrusu, azınlık dillerinin her ülkede eğitim-öğretim sisteminin bizzat içersinde olması, "çok dilli eğitim-öğretim"in hayata geçirilmesidir.

Dünyada çok dilli eğitimi kısıtlı olarak uygulayan ülkelerden İsviçre, Danimarka ve ABD'yi sayabiliriz. Fakat Avrupa'da esen bu konudaki genel politik rüzgar göz önüne alındığında, (istisnalar olmazsa) olumsuz gelişmelerin bu ülkeleri de etkileyeceğini tahmin etmek zor değildir.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin birliğe girme sürecinde Türkiye'ye dayattığı "anadil" çözümü kendilerinde olduğu gibidir. Avrupa Birliği Türkiye'de "azınlık hakları"ndan bahsederken; "Kürtlere anadilde eğitim hakkı olmalı" derken, bahsettiği şey bir çeşit "yabancı dil eğitimi" gibi bir şeydir. Öne sürdükleri koşul halklardan yana bilimsel bir çözüm değil, göstermelik "burjuva demokratik" bir "çözüm"dür. Çünkü doğru ve bilimsel çözüm olan "çok dilli eğitim"[5] Avrupa Birliği'ndeki ülkelerde bazı deneyler dışında gelişmemiş ve uygulan(a)mamıştır. Hollanda'da Anadili Eğitimi'nin kaldırılmasından önceki yıllarda yapılan çalışmalar ve araştırmalar "çok dilli eğitim"in başarılı olabileceğini, kendi anadilini iyi öğrenen öğrencilerin ikinci dili daha iyi ve daha çabuk öğrendiklerini kanıtlamıştır.[6]

Lisan ve kapitalizm

Her dil (lisan) ait olduğu kültürün temel öğesidir. Biz sosyalistler ırkçıların tersine kültürleri dünyamızda insanlığın sahip olduğu zenginlik olarak algılar ve onlara, onların dillerine eşit değerler veririz. Kapitalizm ulusların eşitsizliğini (hatta ulus içerisinde de sınıflar yaratarak sınıflar arası eşitsizliği), sınıfsız toplum ise toplumların, insanların eşitliğini esas alır. "Dilin, her zaman bir sınıf niteliği bulunduğu ve bunu koruduğu ... doğru mudur?" [7] sorusuna Stalin; "Hayır, yanlıştır." diye yanıt verirken bahsettiği şey dilin sınıfsal ayrıma bakmaksızın bütün ulusa ait olduğudur. Toplumla doğan gelişen, yine toplumun yok olmasıyla yok olan bir olgudur. Ama bu tespit eşit olmayan ulusların dillerinin de

eşit olmadığı, hatta emperyalizmin kendi dilini yayarak başka ülkelerde yayılma aracı haline getirdiği gerçeğini yadsımaz.

"... Stalin'in yazısındaki formül, sosyalizmin dünya çapındaki zaferinden önceki dönemi göz önüne almaktadır, bu dönemde sömürücü sınıflar, dünyadaki egemen güçtür, ulusal ve sömürgesel baskı yürürlükte bulunmaktadır, ulusal ayrılıklar ve baskı yürürlükte bulunmaktadır, ulusal ayrılıklar ve ulusların karşılıklı olarak birbirinden kuşku duyması, devlet çapında farklar tarafından koşullandırılmıştır, ulusların arasındaki hak eşitliği daha kurulmamıştır, dillerin karışımı dillerin birbirine egemen olması için verilen savaşım sırasında oluşmaktadır, ulusların ve dillerin barış içinde beraberce işbirliği için gerekli koşullar henüz bulunmamaktadır; gündemde olan dillerin karşılıklı işbirliği ve zenginleşmesi değil, bazı dillerin özümlenişi ve ötekilerin zaferidir."[8]

Günümüz dünyası bundan daha güzel anlatılamaz. Kapitalizmin sözüm ona yasası "büyük balık küçük balığı yutar" dillerin çatışmasında da yaşanmakta, emperyalizmin ekonomik ilhakı "kültürel ilhak"a da dönüşmekte, emperyalizm girdiği yerlerde kendi dilini de "egemen dil" olarak lanse etmekte ve egemen kılmaya çalışmaktadır. Bu yüzden Türkiye'de de çıkarları dolayısı ile işbirlikçi burjuvazi buna göz yummakta, hatta İngilizcenin Türkçeyi çürütme sürecine yardımcı olmaktadır. Türkiye'deki medyanın bu çürümüşlüğe olan katkısını her gün televizyonları izleyerek, gazete ve dergileri okuyarak görmek mümkündür.

Kısacası yabancı sözcüklerin (özellikle İngilizce) günlük Türkçe kullanımında özendirilir hale getirilmesinin altında emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin çıkarları yatmaktadır.

Türkçe ve sosyalistler

Yukarıda açıkladığım nedenlerle emperyalizmin ekonomik olarak ezdiği her ulusun lisanı da darbe yemektedir ve ezilen ulusta "dil sorunu" ulusal sorunun temelinde yer almaktadır. Türkiye'de diğer küçük lisanları saymazsak esas itibariyle Türkçe ve Kürtçe ilhak altındadır. (Kürtçenin durumu daha da kritiktir; bu durum, bu yazıyı aşan ayrı bir yazı konusudur.)

Türkçenin giderek yozlaşması sadece Türkiye'de (hangi kesimden olursa olsun) "ulusalcılar"ın sorunu değildir, olmamalıdır da. Çünkü yarı sömürge ülkelerde "ulusal sorun", "demokrasi sorunu" ile iç içedir, biri çözülmeden diğeri çözülemez. Son tahlilde bu sorunları sosyalist devrim çözse de, içinde bulunulan koşullarda ülkemizin devrimcilerine, sosyalistlerine ve aydınlarına görevler düşmektedir. Oysa yıllardan beri sosyalistler ve aydınlar bu konuda hata yapmakta, kendi üzerlerine düşen görevi görmezden gelmektedirler. **Bunun sebebi ise; "Türkçenin savunulup, korunarak geliştirilmesinin" ırkçılığın bir uzantısı olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır.** Bu anlayışla bu alan gerçekten ırkçılara, faşistlere bırakılmakta, onlar da gerçek anlamda emperyalizme karşı olmadıkları halde "Türkçeyi savunmanın kahramanları" haline dönüşmektedirler. Ve onlar Türkçeyi sözde savunarak, bu görüntüyü insanlık düşmanı faşist düşüncelere destek olarak kullanmaktadırlar.

Yabancı sözcüklerin sosyalist, aydın diye nitelendirilen yazar ya da şairlerde kullanımı şaşırtıcı düzeydedir.

Bir yazarın ya da şairin kullandığı sözcükler o kişinin aynı zamanda aynasıdır, yazanın dünya görüşünü ve ruh halini de yansıtır. Örnekler verelim:

Soğuk Savaş tarzının ideolojik manipülasyonlarına değin, ... **Bu eğilimin, yani propagandif biçimde kamuoyunun oluşturulmasının kuşkusuz en önemli momenti** (a.b.ç) emperyalizm olmuştur; ancak... ... sosyolojik... belli bir konuda halkın (public) düşüncesini (opinion) ifade eder gibidir... ... Her rejimin ideologları...[9]

Hemen biz de sıralayalım, manipülasyon: manevra, hile dolap... propogandif:? Yazarımız sözcük üretiyor... Orada cümle güzel bir şekilde "Bu eğilimin propaganda edilerek kamuoyu oluşturulmasının en önemli **anı**..." olabilirdi. Ayrıca yazarımız "an" yerine nedense İngilizce sözcük "moment"i seçmiş her nedense. Devamla sanki "Bakın ben İngilizce biliyorum!" dercesine "halk" ve "düşünce" sözcüklerinin karşısına İngilizce karşılıklarını da yazmayı ihmal etmemiş. Pes yani... Biz yine de dersimizi vermeye devam edelim: Kemal İnal Bey, "ideolog"un Türkçede "düşünür", "ideoloji"nin de "düşünce akımı" diye güzel bir karşılığı vardır, hani kim bilir, bir gün güzel Türkçe ile yazmaya karar verirseniz, biz iletmiş olalım.

Evrensel Kültür'ün diğer bazı yazarlarında da durum pek farklı değildir. Olay sadece "burjuvazi, proletarya" sözcüklerinin kullanılması değildir. Bazen Türkçede tam karşılığı bulunamayan ya da Türkçe karşılığının ilgili anlamı tam olarak vermemesi durumu dolayısıyla yabancı sözcüklerin olduğu gibi kullanılmasını anlamak mümkündür. Ama yine örneğin Evrensel Kültür'den Nuray Sancar'ın anlaşılması zor uzun cümleler kurarak bol bol "konsept", "ideolog", "reaksiyon", "hijyen", "mikro milliyetçilik" (milliyetçilik de ekonomik kavramlar gibi "makrolaşabiliyor" ya da "mikrolaşabiliyor" demek ki...) kullanmasının nedenlerini anlamak zordur.[10] Aşağıdaki pasaj sayın Sancar'dan:

Bu her fırsatta kendisini yenileyerek sağ ile birleştiği söylenen sol'a dair **mistifikasyon** son zamanlarda her siyasi eylemi açıklamada başat bir tutum oldu.

Mistifikasyon sürecinde sol, o kadar şekilsiz bir büyüklük haline getirildi ki, yıllardır sosyal demokrasiden radikal solculara, liberalizmden komünistlere kadar pek çok siyasi kesimi kastetmek üzere her boşluğa uydurulabilen bir puzzle parçası niyetine kullanılabildi.[11] (a.b.ç.)

Yani yukarıdaki iki cümle bir şeyler anlatıyor ama sanki anlatımı zorlaştırmak için özel çaba sarf edilmiş gibi (cümleler resmen "mistifikasyon"laştırılmış!) bir izlenim veriyor. Kim bilir, belki de ülkemiz aydınlarının bazıları "entelektüelliği", bol yabancı sözcük kullanımında ve olabildiğince zor anlaşılmaya çalışmakta buluyor.

Buna benzer özensizlik Evrensel gazetesinin sayfalarına da yansıyor, gazete sayın Faiz Cebiroğlu'nun Türkçe dilbilgisi açısından birçok hata içeren yazısını altında "pedagog" imzasıyla yayınlıyor. Buna nasıl tanık olduğumuzun kısa öyküsünü aktarmakta yarar var:

Sayın Cebiroğlu ilk yazısını "Evrensel'de yayınlandı diye -muhtemelen gurur duyarak- Şirince Paylaşım sitesine önerdiğinde, site yönetimi yazıyı incelemem için bana iletti. Yarım saat yazının hatalarını düzelttikten sonra (devrik cümleler, imla, yanlış yazılan sözcükler vb.) ismin yanındaki "pedagog" sözcüğünü de kaldırarak, (çünkü bozuk Türkçeli bir "pedagog" yazısı komik olacaktı) yayınlanmasını uygun buldum. Durumu da olduğu gibi sayın Cebiroğlu'na ilettik, gönderdiği yazı ile yayınlanan yazıyı karşılaştırmasının öğretici olacağını uygun bir dille belirttik.

İkinci yazısı birkaç hafta sonra yine "Evrensel'de yayınlanmış olduğu" önsözü ile önerildi. Biz de merak ederek aradık ve ilk yazıyı gerçekten Evrensel Gazetesi'nde bulduk.[12] İkinci yazısında da aynı işlemleri yapacağımızı kendisine bildirdiğimizde, kendisi bizden (Türkçe dilbilgisi açısından) değiştirilen, düzeltilen yerleri belirtmemizi istedi. Biz ise bunu yapamayacağımızı, (bir çeşit özel ders vermek gibi bir şeydi bu) ama düzeltmelerden sonra kendisinin yazıyı gönderdiği hali ile yayınlanan halini karşılaştırabileceğini ve hatta bunu tavsiye ettiğimizi söyledik.

Bize sinirlenen sayın Cebiroğlu önceki yazısının da siteden silinmesini talep etti, biz de bu talebi zevkle yerine getirdik. O, sözde kendince "haklıydı", yazısı "koskoca bir gazetede" yayınlanmış ama biz "kusur" bulmuştuk. Fakat esas hata sayın Cebiroğlu'nda değil ama Evrensel Gazetesi yayın kurulundadır diye düşünüyorum. Çünkü gönderilen yazıda hoşlarına giden üç beş cümle var diye bir çok hataya aldırmadan, üstelik bir de isimin yanında "pedagog" imzasıyla yayınlamaları, olsa olsa insanları acı acı güldürür, böyle bir yazının küçük bir bölümüne de konu yapar.

Türkçe ve yazma eylemi üzerine

Bilindiği üzere herkes şu ya da bu nedenle yazmaktadır. Hata yapmak kadar olağan bir şey yoktur, ayrıca herkes şu ya da bu ölçüde hata yapmaktadır. "Hata yaparım, birileri benimle dalga geçer" düşüncesine kapılarak yazmamak hataların en büyüğüdür bence. Sorun hata yapmak değil, öğrenmemektir.

Eleştiriye açık olacağız, bizi eleştirenlere (yapıcı tabii ki) kızmak yerine teşekkür edeceğiz. Bilgiyi olduğu kadar, dilin yazım tekniklerini, dilbilgisi kurallarını da birbirimize aktaracağız, bir yandan öğrenirken diğer yandan öğreteceğiz. Yazdıklarımızın içeriği, karşıdakini bilimsel, mantıksal olarak ikna edebilir olacak, isimlerimizin yanına da (özellikle gerekmediği sürece) mesleki etiketler kullanma ihtiyacı duymamalıyız.

Aydın alçakgönüllülüğü bunları gerektirir.

Ve "anadili hakkı"nı savunurken çıkış noktamız sosyalist, kültürlere ve dillerine eşit bakan bir yaklaşım olmalıdır. Bu yüzden diğer ezilen dilleri olduğu gibi Türkçemizi de korumalı, kollamalı ve gelişmesine olabildiğince destek olmalıyız.

Aydın sorumluluğu, gerçekten emekçilerden yana olmak da bunu gerektirir.

Şubat 2006

DİPNOTLAR:

(1) Feyza Hepçilingirler, "Türkçe 'Off' s. 85

(2) age s. 212

(3) Hollandaca: M. Robijns ve G. Ledouks, Curriculum OET Nieuwe Stijl, (Eğitimde Yeni Biçim Anadili,) s. 55 Alıntı: Gipson en Levin (1975), Overmaat en Steinert (1994)

(4) Hollandaca: M. Robijns ve G. Ledouks, Curriculum OET Nieuwe Stijl, (Eğitimde Yeni Biçim Anadili,) s. 56

(5) Çokdilli Eğitim'in okul içinde nasıl gerçekleştirildiği başka bir yazının konusudur.

(6) Hollandaca: René Appel ve Annie Vermeer, Tweede-taalverwerving en tweede-taalonderwijs

(7) Stalin, Son Yazılar, Sol Yayınları s. 15

(8) a.g.e. s. 56

(9) Kemal İnal, Kanlı Savaş İçin Hesapsız Propaganda, Evrensel Kültür, Sayı: 136

(10) Nuray Sancar, 'Maginot Hattı' Delindi, Evrensel Kültür, Sayı:126

(11) (a.g.e)

(12) Evrensel, 30-6-2005
http://www.evrensel.net/05/06/30/kose.html#8

Güney dergisi uyduruk Türkçenin yayıcısı olmamalı!

MEHMET EMİN BAYAR

Uzun süredir düzenli olmasa da Güney'in okuyucusuyum. Güneyin emekten, emekçiden yana kültür-anlayışını beğenerek yazılarınızı okuyorum ve okutuyorum. Güney dergisini kendi çizgisinde tutarlı kapsayıcı ve anti Marksist olmayan herkesin değerlendirebileceği bir kaynak bir değer ve Marksist emekçi kültür sanatın gelişmesi geliştirilmesi çabasında olan bir dergi olarak görüyorum.

35. sayıda yayınlanan hem dili, hem inkarcı - yok sayıcı yaklaşımıyla Tan DOĞAN'nın yazısını Güney dergisinin bu felsefesine ve yayın anlayışına diline yakıştıramadım.Tan DOĞAN'ın mevcut şiirleri ve şairleri eleştirmesi yetersiz bulması yok sayması kendi düşüncesidir. Öyle görüyor diyerek yayınlamanıza saygı duyuyorum. Herkes düşündüğünü ifade edebilmeli sosyalist proleter demokrasilerde. Benim eleştirim yazının içeriğine değil, yazının dilinedir.

Türkiye'de egemen burjuvazinin farklı kesimlerde Türkçe üzerine yürütülen bir tartışmanın olduğunu biliyoruz. Ortodoks Kemalist kesimle liberal Atatürkçü kesim arasında her alanda olduğu gibi dil üzerinden de bir iktidar mücadelesi yürütülmektedir. Liberal-işbirlikçi Atatürkçü burjuva kesim konumu ve felsefesi gereği dilde mevcudu kulanmaktan yana diğer ortodoks-işbirlikçi burjuva kesim dilde arınmayı ve öztürkçeciliği savunuyor.Ve bu kafaları 80 yıldır devam ediyor.

Marksist, sosyalist ve enternasyonalist bir dergide ırkçı ittihat-teraki ve devamı Kemalist zihniyetin ürünü olan öztürkçeci bir dilin aşırı vurgulu yazılmasını ve yayınlanmasını anlayamadım ve sinirlendim.

Ben dilbilimci uzmanı değilim ama dilin, gelişimin değişimin yeni kavram ve kelimelerin türetilmesinin toplumsal üretkenlikle bilimsel etnolojik sanatsal üretimle ve yaratıcılıkla bağlantılı olduğunu tüm güney okurları gibi bilecek durumdayım.

İttihat teraki ve devamı Kemalist zihniyet toplumun dinamizmini, yaratıcılığını bastırmış, köreltmiştir. İşte dilde arınma ve öztürkçecilik bu zihniyetin gardrob devrimciliğinin ürünüdür. Irkçı ve milliyetçidir. Nitekim başka halkların icadlarını, yaratıklarını, adlandırdıklarını redetmek, Türkçeleşmiş kavramlarını, kelimelerini kulanmak bunların yerine uyduruk öztürkçelerini kullanmak ve kulanmada ısrarcı olmakta başka bağlamda yine ırkçılıktır milliyetçiliktir.

Lütfen dikkat! Bu ülke sosyal şovenizmden çok acı çekti. Eşitliğin adaletin emekten yana olmanın yurtseverliğin ideali olan sosyalizmin ve sosyalist düşüncelerin oluşmasında tüm dünya halklarının katkısı olmuştur. Eşitliğin, adaletin, emekten yana olmanın, yurtseverliğin ideali olan sosyalizmin ve sosyalist değerlerin oluşmasında tüm dünya halklarının katkısı olmuştur. Her halktan ve her kesimden insanların bilimde, sanatta, siyasette ve gerillada ve bunların ürettikleri kavramlar/ kelimeler de tüm insanlığındır. Bu konularda bir sosyalist, bir enternasyonalist dergi duyarlı olmalı. Halkın kullandığı, Türkçeleşmiş, yerleşmiş kelimeler, kavramlar yerine bunların uyduruklarını öztürkçeci, ırkçı olanlarını kullanmakta ısrarcı ve inatçı olmaktadır. Örneğin edebiyat yerine yazın, ironi yerine alaysama, tema yerine izlek, estetik yerine güzel, duyusal, felsefe yerine düşün... ve daha onlarcası, yüzlercesi. Bu niyette olmazsa da ya bilinç altındaki ya da toplumun genlerine yerleştirilmiş Türkçülüğü, milliyetçiliği açığa vurmaktadır. Bir halkın, ulusun inkarına, dilindeki yasağa bu zihniyetin duyarsızlığına karşı öztürkçeciliğe gösterilen bu özen sosyal şovenliğinin yansımasıdır, sosyal şovenliktir. Beklentimiz güney dergisinin duyarlı olmasıdır. Sayfalarını dikkatli kullanmasıdır. Bir başka şekilde ve bağlamda milliyetçiliğin üretilmesine katılmamalıdır. Öztürkçe kelime ve kavramlar zihnimizde, bilincimizde ancak Türklüğümüzü cezalandırır, tetikler ifade edilen iyi, güzel duyguları anlamamıza yardımcı olmadı, olmuyor. Toplumdaki Türk-Kürt karşıtlığı ve karşılıklı milliyetçiliğin derinlemesinde bu dilin ve anlayışın çok önemli rolü/ etkisi oldu. Lütfen dikkatli olalım.

Urfa

Köktendincilik ve milliyetçilik kıskacındaki kundakcılar

MAX FRISCH'İN OYUNUNA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM VE YENİ OKUMA BİÇİMLERİ

ZEHRA İPŞİROĞLU

Aymazoğlu çıkmazı

Dostlar Tiyatro'sunda şu günlerde oynanan 'Kundakcılar'da sıradan vatandaş Aymazoğlu'nun (Biedermann) ansızın kapısını çalıp içeri sızan şiddetin durdurulamaz yükselişi anlatılır. Aymazoğlu ve karısı evlerini yakıp, her ikisini de cehenneme yollayan kundakcılar bu şiddetin sözcüleridir. Şiddet deprem ya da tayfun gibi insanın önüne kolay kolay geçemeyeceği doğal bir olgu mu, yoksa onu çağıran ve yaşatan insanın kendisi mi? Aziz Nesin'in 'Ah Biz Eşekler' masalında kurtun geldiğini ve kendisini yiyeceğini gördüğü halde 'inşallah kurt değildir. Yok canım niye kurt olsun, herhalde kurt değildir' diye kendini avutan eşek gibi, Biedermann da onu göz göre göre tehdit eden kundakcıları 'kundakcı değillerdir canım, niye kundakcı olsunlar, olsa olsa kundakcı rolüne girmiş şakacı insanlardır' diye evine buyur eder, onlara yatacak yer verir, karınlarını doyurur, ziyafet sofralarını hazırlatır, kısaca ikramda hiç kusur etmez. Sonunda evini yakmaları için kibriti bile kendisi tutuşturur ellerine.

Kim bu Aymazoğlu, gözü nasıl böylesine bağlanmış? Bir aptal, bir korkak mı, yoksa bana dokunmayan yılan bin yaşasın hesabı mı yapmakta? Nedir onu kundakcılara karşı koymaya alıkoyan güç? Frisch bir yazısında Aymazoğlu'nun ikiyüzlülüğüne dikkati çeker[1], çünkü o iyi bir insan olmadığı halde, sözgelimi kendi yanında çalışanları acımasızcana ezer, iyiymiş gibi görünmek ister; yalnızca başkalarını değil, kendisini de kandırır, kundakcılara kucak açmakla da vicdanını rahatlatır. Böylece kendi tuzağını kendi hazırlar. Frisch Hitler Almanya'sını düşünerek yazdığı bu oyunda faşizmin önüne geçilmez tırmanışını sıradan vatandaşın aymazlığında görür. Sıradan vatandaş kötü vicdanı, pısırıklığı, korkaklığı, ikiyüzlüğü, umursamazlığıyla faşizme neredeyse kucak açmıştır. Bu açıdan faşizmin yükselişinin birinci sorumlusu o'dur. Kara güldürü biçiminde gelişen oyun aymazlık sorununu Aymazoğlu'nun kişiliğinde odaklaştırıyor. Aymazoğlu her yerde, her zaman raslayabileceğimiz herkestir.

Dostlar tiyatrosundaki uyarlama

Dostlar'da benim de dramaturg olarak çalışmalara katıldığım yorumda oyun metnine birebir sadık kalınarak bir uyarlamaya gidildi. Yazara ve metne sadık kalmayı yeğ tutan bir yönetmen olarak Genco Erkal günümüz Türkiyesi'ne aşırı gönderme yapmanın oyunun soyut yapısını bozabileceği kaygısındaydı. Uzun bir arayış döneminden sonra kundakcılarla günümüzde çığ gibi büyüyen köktendincilik tehlikesine gönderme yapmaya karar verdi.

Gerçekten de bu konunun bizim açımızdan uzun süredir güncelliğini uzun bir süredir koruduğu sanırım tartışma götürmez. 'Kundakçılar' üzerine yazdıklarıma baktığımda yaklaşık on yıllık bir sürenin geçtiğini görüyorum. 1997'de M. Sanat'da bu konuda çıkan yazım düşündürücü: 'Bizim açımızdan çok güncel olan bu oynu bugün yeni gözle okurken, 'Müslümanlar içinizdeki hırsı, kini ve nefreti eksik etmesinler, laik olduğumu sakın sanmayın. İnancımıza saygı duyulmadığı bir ortamda içim kan ağlayarak 10 Kasım törenlerine katıldım' diyebilen Kayseri Belediye Başkanı Karatepe'nin konuşmasını 'Canım ben onu tanırım içinde kötülük yoktur. Basın sözlerini abartıyor, o çok demokrat bir adamdır' diye yorumlayabilen Yeniyüzyıl'ın liberal yazarını düşünüyorum. Tehlikeyi gözgöre göre görmezden gelen bu tür aydınlar kendi görüşlerine karşı çıkarak Kundakçılarla savaşanları da kolaylıkla 'anti demokrat', 'Kemalist', 'Modası geçmiş solcu' diye suçlayabiliyorlar' (Ergun Balcı Cumhuriyet 14.11.1996). İşte alın size günümüz Aymazoğlu'nu'.

Bugünün, yani 2000'li yılların Aymazoğlu sanırım

doksanlarınkine aşık atıyor. Doksanlı yıllarda ona şurada burada, arada bir rasladığımızda, kimi kez başımızı çeviriyor, kimi kez de bir tepki gösteriyorduk. Bugünse öylesine şişti, yayıldı ve yaşamımızın doğal bir parçası haline geldi ki, onu görmüyoruz bile. Giderek üreyen, çoğalan kundakçıları yaratan, üreten kim? Demokrasinin bir türlü yeterince yeşeremediği bir toplumun Aymaz'ı nasıl biri, kucak açtığı Kundakçılar hangi güçlerin sözcüleri? Kim Aymazoğlu, içimizden biri mi, yoksa birileri mi, yoksa yoksa... biz kendimiz miyiz? Başka bir deyişle hepimizin içinde ondan bir şeyler yok mu? Oyunu izlerken kafamızda beliren bu sorular ister istermez bizi bugünle hesaplaşmaya çağırıyor.

Max Frisch'in oyununa eleştirel bir yaklaşım

Gene de bugünün açısından Frisch'in oyununa baktığımızda, oyunun zayıf noktasının, faşizm olgusunu tek yönlü ve öznel bir açıdan dile getirilişi olduğunu söyleyebiliriz. Faşizmin yükselişinde küçük burjuva kesiminin aymazlığı kadar ekonomik, sosyal sorunların da rol oynadığı açık. Yazar oyununda Biedermann'ı odak noktası yaptığından, bu sorunları görmezden geliyor. Sözgelimi kundakcılar neden kundakcılık yapmakta, kime hizmet etmekte ya da neye başkaldırmakta bu soruların açıkta kalması, metne özellikle günümüzde eleştirel bir yaklaşımı koşulluyor.

İşte bu noktada sahne yorumunda metini güncelleştirmekten kaçınmayan özgür bir yaklaşımın bu sorunun üstesinden gelebileceğini düşünüyorum. Bu açıdan metinle bugünün gözüyle hesaplaşan bir dramaturgi çalışması ilginç sonuçlara yol açabilir. Burada önemli olan, oyuna aşırı öznel olanın sınırlarını aşan bu açıdan da tekboyutluğu kıran politik bir boyutun getirilebilmesi.

Bu incelememde ben Dostlar'da gerçekleştirilenden yazar odaklı bir dramaturgi anlayışından daha farklı bir sahne yorumun nasıl olabileceğini irdelemek istiyorum. Amacım oyundaki ipuçlarından yola çıkarak daha farklı bir okuma biçimini gündeme getirme, böylece okuyucuyu bu oyun üzerine farklı bir açıdan düşündürme.

Oyun metnin tek boyutluğunu aşan yeni bir dramaturgi anlayışı

Max Frisch'in oyunu Aymazoğlu ile kundakcılar arasındaki çatışma üzerine kurulu. Sorun hep Aymazoğlu'nun davranışında odaklaşıyor.

Aymazoğlu daha farklı davransa, başka bir deyişle kundakcıları daha ilk anda evinden atma cesaretini gösterebilse, bütün bunlar başına gelmeyecekti.

Olayları gözlemleyen, anlatan ve sorgulayan koro ise (itfayeciler) antik koroya gönderme yapan bir parodi işlevini taşıyor. Koro bir gözlemci rolünde, olayların hep dışında kalıyor. Bu açıdan da olayları yabancılaştırma yoluyla sorgulayan bir işlevi var. Ne var ki oyun metninde yapılabilecek olan dramaturjik değişikliklerle koroya farklı bir işlev verilebilse, sorunun sadece Aymazoğlu'nun davranışında odaklaşması engellenebilir.

Böylece Aymazoğlu'nun çıkarcılığı, küçük hesapları ve korkusu bireysel kılıfından çıkarıp bir tür sistem eleştirisine dönüştürülecektir.

Bu açıdan kanımca oyunun kilit noktasını koro oluşturuyor. Bu bağlamda koronun olaylara seyirci kalan güvenlik güçlerine dönüştürülerek daha etkin bir konuma getirilebileceğini düşünüyorum. Koro sözde denetliyormuş gibi yapacak ama aslında kundakcıların ekmeğine yağ sürecektir. Bu yaklaşımda koro 'Halkla beraber, halkla elele' sloganlarıyla ve vatan millet sakarya edebiyatıyla halkı uyutmaya çalışırken, giderek artan kundakcılık olaylarını görmez-

Bilemem

H. TUĞRUL ATASOY

Karanlıkta derin balı bölen
Çocuk çığlığına uyanan aynı kalbi

Ayaz günler sonrası
Lodos, ılık ve nemli
Bir kısrak sılaya doğru
Telaşlı ve doludizgin

Kurumadan terim
Değeri bilinmiş
Ağır bir türkü
Bir ağız söylenmiş

Çekilen halay
Elele, aynı adımda
Bir dost omuz omuza
Aynı kavgada

Nasıl anlatsam sana
Bendeki seni

İnsana insan gerek

ZEYNEL ÇOK

Zincir de gerek insana,
ama sevmek için olursa.
Keder de gerek, hasım elinden değilse
Oltada yem olmak, balık olmak kötü
Filintayı taşıyan omuz, tetiği çeken el olmak da
Galiba, hiç kimse dolu değildir,
öldürme arzusuyla,
ama öldürür, hayvanı, hatta insanı.

Yılları öldürmek daha kolay, zararı bize
Ama hapislikte değil,
hapiste zor geçer zaman.
Yoksa kitap okuma alışkanlığın,
en iyisi işe Nâzım'la başlaman.
Nasipte belki
yeni bir kurtuluş destanı yazmak vardır
Neden olmasın,
muamma değil
şiir yazanların ülkesini milletini sevdiği,
ve bir kere değil, bir çok kere,
bu sevgiden hapislere girdiği.
İnsanın kâfi gelmese de yeteneği,
güzel şey şu yazmak,
bence kendisi için olsun denemeli,
ilaç gibi gelir sıkıntılara, su gibi hafifletir içi.
Bir de Arif'in şiirlerini eksik etme
Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyur,
bir o uyumaz kaç leylim bahar,
voltada "Kürdün Gelini"ni dinler,
sevgilisi, ağzı var dili yok Diyarbekir Kalesi

Yol da gerek insana, yoldaş da,
ama birlikte yürümek için olursa.
Dost da gerek düşman da, kıymeti bilmek için
Küçüktük kardeşimle,
her akşam yatmadan, huy etmiştik,
bir masal dinlerdik babamdan,
ama her akşam yiğit bir adam,
tıpkı Karayılan, kahraman,
yekpare olurduk dinledikçe;
ve bir alışkanlık ile öykü bitince,
bir daha isterdik.
Yok demenin işe yaramadığını farkedince,
kırmazdı babam,
bir de türkü söylerdi üstüne;
türküyü, öyküyü, şiiri sevdim;
yüzü suyu hürmetine.
Dengbej değilim, tanımadım da,
gerçek masallar anlattım çocuklarıma,
darağacında üç adam, körpe "üç fidan"
"Ömrüne doymamış üç dağ parçası",
ki on yedi yaşında astılar Erdal'ı.

Söz de gerekir bilene, sözcük de,
ama incitici olmazsa.
Kış da gerek bahara, yaz da
Gülen gözler, ışıklı yüzler gerek
Çocuklar gerek;
şahtan, şeyhten, padişahtan ırak
Sevmek de gerek insanı;
hansız, hamamsız, saraysız
Malın mülkün kıymeti yok
Başımızın tacı, mayası sağlam olan

---

den gelecektir.

Koronun söylemi, yerine göre babacan, koruyucu ama buram buram sahtedir.

Kimi sahnede ise faşizan ve şiddet doludur. Kısaca otoriter bir devlet yapılanmasının bir uzantısı olarak koronun işlevi kundakcılık olaylarını engellemek değil, tersine, gelişmesini ve dalbudak salmasını sağlamaktır.

Bu yorumda kundakcılık olgusu Max Frisch'in metnindeki gibi soyut bir olgu olmaktan çıkarak bugün de yaşamımızdan hiç de eksik olmayan terör olaylarına gönderme yapacaktır.

Metindeki önemli ipuçları ya da kilit sahneler

Oyun metnini bu gözle yeniden okuduğumuzda, metinde de bu düşünceyi destekleyebilecek bazı ipuçlarının olduğunu görüyoruz. İkinci sahnede tavanarasına yerleşmiş olan kundakcılar benzin bidonlarını yerleştirirlerken, Aymazoğlu'nun onları eleverip

vermeyeceği üzerine konuşurlar aralarında. Aslında içleri rahattır, çünkü Aymazoğlu'nun onları evlerine almakla kendini suçlu durumuna düşürmüş olduğunun bilincindedirler. Bu düşünce polisin geldiği sahnede daha da pekiştiriliyor. Polis Aymazoğlu'na bidonlarda ne olduğunu sorduğunda, Aymazoğlu gerçeği dile getiremez. Çünkü kendini suçlu duruma düşürmekten korkar.

Bir başka önemli sahne de koronun Aymazoğlu'yla karşılaştığı sahnedir. Bu sahnede koro onun yolunu keser. Amacı aymazlığına işaret ederek onu uyarmaktır. Ama Aymazoğlu koronun uyarılarından kaçar.

İşte bu karşılaşma sahnesi kolaylıkla bir gözdağı verme sahnesine dönüştürülebilir. Güvenlik güçleri hem Aymazoğlu'nu uyararak gerçeği söylemesini isterler, hem de gerçeği dile getirirse canına okuyacaklarını açık açık duyumsatırlar. Aymazoğlu tam bir çıkmazın içindedir artık. Gerçeği dile getirse, suçlu, dahası, işbirlikci durumuna düşecek, getirmese kundakcıların oyuncağı olacaktır. Bu sahnede güvenlik güçlerinin baskısı doruk noktaya ulaşır.

Öte yandan korolu sahneler bu gözle yeniden okunup yazıldığında, yapılması gereken sadece ufak tefek değişikliklerdir. Max Frisch'in metninde koro telefon başında göreve hazır bekler. Tehlike çanı çaldığı anda göreve koşacaktır. Ama telefon çalmaz. Benim düşündüğüm yorumda kentin dört bir yanında kundakcılık olayları olmakta, telefon hiç durmaksızın çalmaktadır. Ama güvenlik güçleri vatan millet sakarya edebiyatı yaparak telefonu açmazlar, tehlike çanlarını bile bile duymazdan gelirler.

Sonuç

Max Frisch'in metni gibi boş alanları çok olan soyut yapılı oyunlar bir tür düşünce modeli sunuyorlar bize. Amaç bu model aracılığıyla yaşadığımız gerçeklerle hesaplaşmamızı sağlamak. Bu düşünce modelini Max Frisch'den yapılan başka bir uyarlamada örneğin olduğu gibi 'Süleyman ve Öbürsüler' bütünüyle yok sayabiliriz; Dostlar tiyatrosunda 'Aymazoğlu ve Kundakcılar'da gerçekleştirildiği gibi ciddiye alıp yaşadığımız ortam ve koşullarla bir hesaplaşmaya gidebiliriz; Ya da bu incelememde dile getirdiğim okuma biçimindeki gibi daha da geliştirip, daha özgür bir yoruma gidebiliriz.

Bütün bunlar mümkün, ama bence burada en önemli ölçüt, bu oyunun bugün bize ne söylediği ve yaşadığımız gerçeklerle ne açıdan, nasıl bir hesaplaşmaya girdiği. Tiyatroyu ciddiye alıyorsak ve sadece bir boş ve hoş zaman geçirme olarak görmüyorsak bu ölçüt de ister istemez kaçınılmaz oluyor.

(1) M. Frisch, Wer sind die Brandstifter, Materialien zu Biedermann und Brandstifter, s. 74

Kent

SERHAT ÖZCAN

Bitişe az kaldı
son nefes alışlar
kirliliğinde kentin.

bırakıp gitmek
tüm pisliğiyle
kaypaklığı
ve kadir bilmezliği

Kaçmak
geriye bakmaksızın.
yok sayıldığımız sokaklarında
yaşanmayan bir ömürde
bir istatistik rakamından başka
bir şey değildik
kara kaplı tozlu defterlerde.

Güçsüz bırakıldık
yeter demeye bile takatimiz yok
korkulardı, kaygılardı
ve bu sokaklara salıp
günahlarını aldığımız çocuklarımızdı
bizi bağlayan bu kente.

Köleliğimizin sebebiydik
azad edemedik kendimizi
kaçıp gitmek kaldı bize
ama nereye ve nasıl
bir cevabımız bile yoktu.
Işıklarında kentin karanlıkta kaldık
kalabalığında yapayalnız.

Ey kahpe kent!
tutsağın olduk
ölüm kurtarır bizi senden
ama o da cehennem gazabıyla bizi bekler
çünkü kirliliğinde günaha bulaştık...

2005

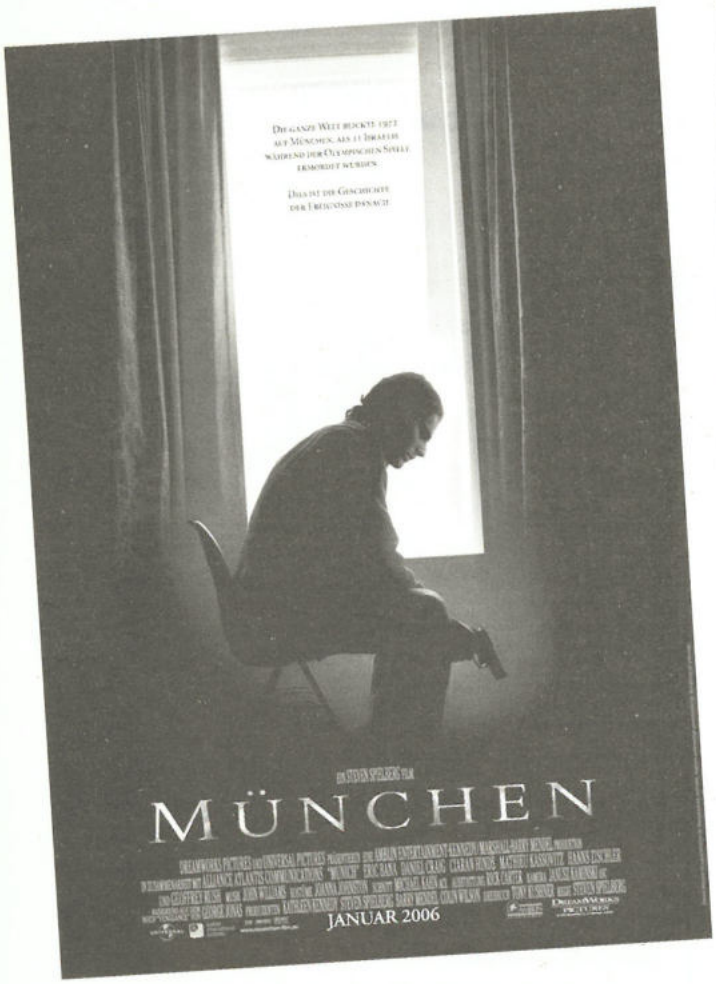

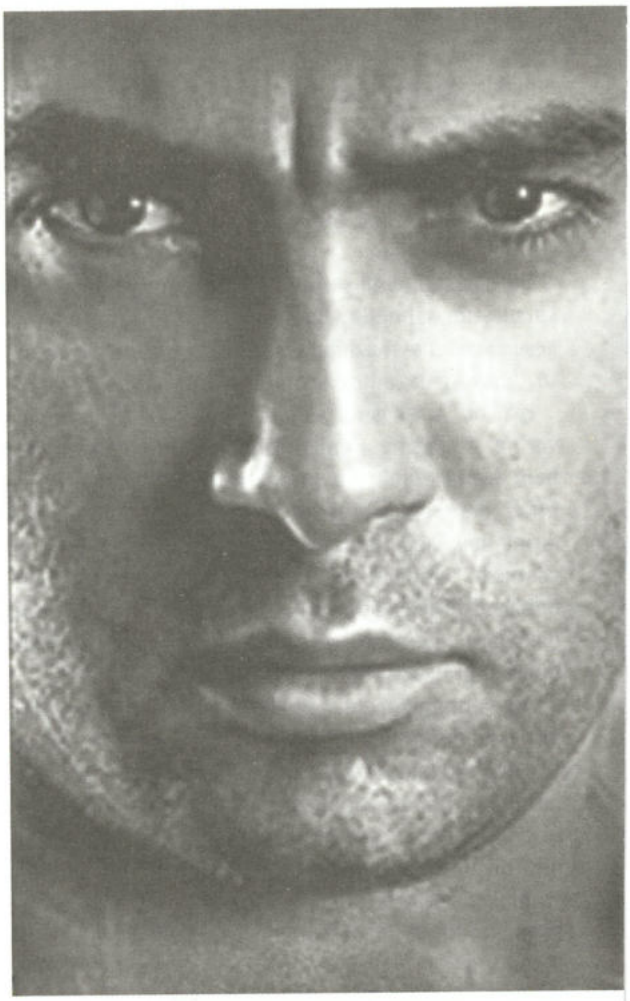

İki propaganda filmi...

SEMA YILDIRIM

Bu dönemde biri iyi, diğeri kötü iki propaganda filmi gördüm. İyi propaganda filmi, vermek istediği mesajı kabaca, adeta kafaya kazma ile vurarak yerleştireceğini sanan, slogancı, "ben bir propaganda filmiyim" diye bas bas bağırarak zaten dolduruşa gelmeye hazır olan bir kesim dışındakiler nezdinde hiç bir inandırıcılığı olmayan film değil, tersine vereceği mesajı adeta satır aralarında veren, ilk bakışta propaganda filmi havasını taşımayan, sanki propaganda diye bir niyeti yokmuş gibi görünen, olaylara tarafsız yaklaşırmış gibi görünen ve fakat bu arada söyleyeceğini de söyleyen, hedef kitlesi dolduruşa gelmeye hazır bir kesimden çok daha geniş olan filmdir.

İçeriğini bu şekilde doldurduğum "iyi" propaganda filminin örneği Hollywood yapımı Münih.

Steven Spielberg'in çekimi ve hazırlanmasını büyük bir gizlilik içinde gerçekleştirdiği son projesi Münih daha gösterime girmeden tartışılmaya başlandı.

Hollywood'un "harika çocuğu" Schindlerin Listesi-'nden, ve "Er Ryan'ı Kurtarmak"tan sonra yine siyasi olarak da tartışılacak bir konuya el atıyor Münih'te.

1972 de Münih Olimpiyatları sırasında Kara Eylül

Münih
| ABD 2005
Yönetmen: Steven Spielberg
Oyuncular: Eric Bana, Daniel Craig, Geoffrey Rush, Mathieu Kassovitz, Hans Zischler vd.
Senaryo: Pulitzer ödüllü Tonny Kusher

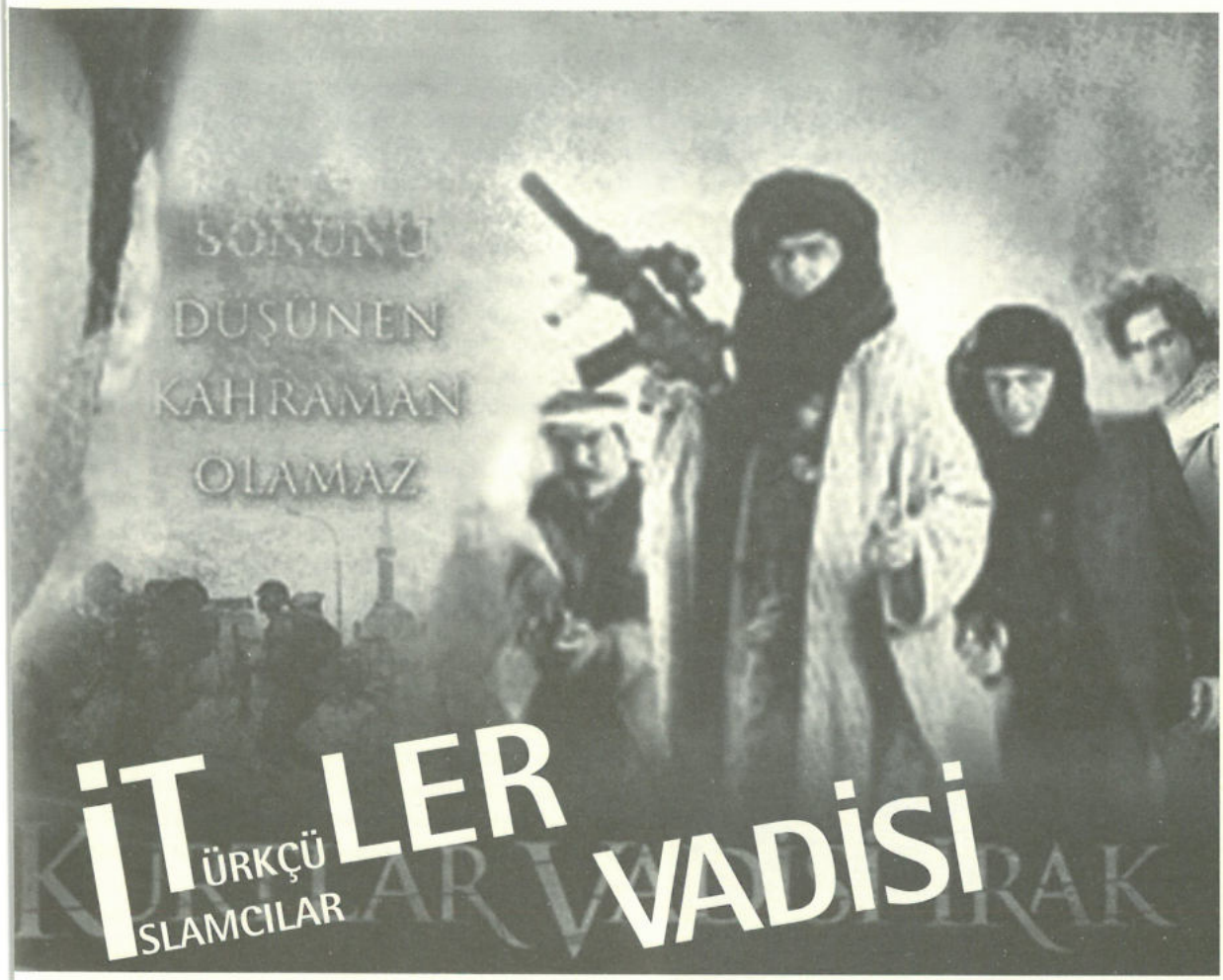

İTİRAFÇILER VADİSİ

TÜRKÇÜ İSLAMCILAR

isimli Filistin Kurtuluş Örgütü'nün bir eyleminde eylemcilerin büyük çoğunluğu ve eylemcilerin rehine olarak aldıkları 11 İsrailli sporcu Alman polisinin "kurtarma" operasyonunda ölmüştü.

Film bu olayları çıkış noktası alarak, İsrail devletinin operasyonunda, İsrail gizli servisi Mossad'ın Münih eyleminin sorumlusu olarak gördüğü 11 Filistinli örgüt şefinin öldürülmesi operasyonunu izliyor. Kontrgerilla eylemi için Mossad ajanı, iki ay sonra baba olacak, Avner Kaufman (Eric Bana) seçiliyor. Karar devletin en üst kademelerinde, bizzat başbakan Golda Meir tarafından alınıyor. Devlet operasyonu gizlenmek için, kağıt üzerinde Avner'in Mossad'la ilişkisi kesiliyor. Fakat örtülü ödenekten onun kullanımına sınırsız para veriliyor. Yanına takımında onun emrinde çalışacak, her biri görünürde normal iş güç sahibi beş kişi daha veriliyor.

Spielberg filmde güya gayet objektif bir biçimde İsrail devletinin karşısında mücadele ettiğini söylediği "terörist"lerin yöntemleri ile çalıştığını gösterirken, fakat bu gerçekte devlet terörünün haklı olduğunu, meşru savunma olduğunu gösteren, haklı çıkaran bir pozisyonda duruyor.

Filmde bir dizi soru ve sorun tartışılırken, takınılan tavırlarda sonuçta hep tarafsız görünüm altında İsrail'in haklılığı anlatılıyor.

Örneğin, filmde "şiddetin kaynağı ne? Filistinliler neden böyle eylemler yapıyor?" sorusu, Filistinli bir eylemcinin kendi gibi devrimci bir gruptan sandığı Mossad ajanıyla tartışmasında Filistinli eylemcinin diliyle anlatılıp, tartışılıyor. Fakat bu öyle bir ortamda tartışılıyor ki, işlevi yalnızca Mossad ajanının "düşmanını öldürürken bile" onu anlamaya çalışan ve derin insani duygular taşıyan bir insan olduğunu göstermek oluyor. Sonuçta Filistinlilerin vatanlarının işgal altında olduğu, onlara yaşamak için savaşmaktan başka yol kalmadığı, "terörist eylem" denen eylemler olmaksızın, Filistin halkının mücadelesinden hiç kimsenin söz etmediği açıklamaları güme gidiyor.

Örneğin, filmde, devlet, "uygar" güçler, kuralsız bir savaşa karşı kural dışına çıkabilir mi? nereye kadar kural dışına çıkabilir? sorusu, hem bizzat kararın alındığı en yüksek kademelerin gösterildiği sahnelerde, hem Mossad ajanlarının kendi aralarındaki bir sahne-

de tartışılıyor. Bu soruya verilen cevap, evet gerektiğinde devlet ve "uygar" güçler de, kural dışına çıkabilir şeklinde oluyor. Fakat bu sahneler öncesi kurguda dokümanter "terörist eylem" sahneleri, "terörist eylem kurbanları" nın yakınları ile yapılan görüşmelerden sahneler öyle ustaca yerleştiriliyor ki, filmi seyreden ve doğrudan taraf olmayan bir insanın, bu soruya aynı cevabı vermesi dışında bir seçenek kalmıyor.

Örneğin, filmde gizli kontrgerilla eylemleri içinde bulunan özel örgütlerin nasıl karanlık ilişkiler içinde olduğu, kimin elinin kimin cebinde olduğunun bilinmediği bir çok sahnede gösteriliyor. Bu ilişkilerde para için her şeyin yapılabildiği, bugün dost görünenin yarın düşman olabileceği, bugün bir örgüte bilgi satanın, yarın aynı örgütü daha fazla paraya veya bir başka nedenle satabileceği vb. gösteriliyor. Fakat bütün bu gösterme içinde yine de temiz kalan bir özel örgüt var: Mossad'ın Filistinliliderleri öldürmekle görevli özel timi!

Örneğin filmde,'"Terörist"lerle, onların peşine devlet adına öldürmek için düşen ve "terörist"lerle benzer yöntemler kullananlar arasında fark var mı?' sorusu bizzat bu eylemler içinde yer alan takımın kendi arasındaki tartışmalarda sorgulanıyor. Bu tartışmalardan daha önemlisi ama bu soruya anahtar bir sahnede açık bir cevap veriliyor. Takım yine ortadan kalıdırılması elzem olan şeflerden birinin izini Paris'te bulmuştur. Bulunan kişi telefonun içine yerleştirilmiş olan ve uzaktan kumandayla patlatılacak bir bombayla havaya uçurulacaktır. Herşey hazırdır. Takım eylemi gerçekleştirmek için her sabah olduğu gibi uçurulacak kişinin eşi ve kızının evden çıkmasını bekler. Her şey planlandığı gibidir.

Biraz beklenip havaya uçurulacak kişi telefonla açılacak. Ahizeyi kaldırdığında, işaret verilecek. Uzaktan kumandayla bomba patlatılacaktır. Bu bekleme sırasında beklenmedik bir şey olur. Evde bir şey unutmuş olan küçük kız eve geri döner. Uzaktan kumandayı kullananın evi görme durumu yoktur. Ve ona bombayı patlatma işareti de verilmiştir. Fakat işareti veren çodcuğun evde olduğunu görmüştür. Burada kahramanlarımızın panik içinde uzktan kumanda aletinin olduğu arabaya doğru nefes nefese koşmasını görürürüz. Paralel kesimde uzaktan kumanda aletini kullananın alet üzerinde oynayan elini görürüz. Saliseler küçük kızın hayatı konusunda karar vericidir. Panik korkudan vb. değildir, eylemin başarası, başarısızlığı vb. konusunda da değildir, yalnızca küçük kızın hayatı konusundadır. Sonunda kahramanlarımız kızın hayatını kurtarırlar. Bir sonraki sahnede evde yalnız kalan Filistin liderini öldürdüklerinde, Filistin liderinin öldürülmesini sorgulayacak haliniz kalmaz. İsrail devletinin devlet teröristlerinin insancıllıkları, onların "teröristler"den farklı oldukları konusunda hiçbir kuşkunuz kalmaz!

Spielberg'e özellikle aşırı Siyonistlerden gelen, onun bu filmde İsrail'i terörist olarak gösterdiği, iki tarafa eşit mesafede durduğu vb. eleştirileri geldi, geliyor. Bu eleştiri bütünüyle yanlış. Spielberg aslında çok usta bir propagandist olarak, açık bir biçimde İsrail devletinin operasyonunu savunuyor.

Filmin baş kişisi, operasyonların yöneticisi Avner fakat yer yer yaptıkları işin doğru olup olmadığını, özellikle devletin gizli aygıtlarının "suçlu" ve "sorumlu" olarak tespit edip, öldürülmesi için listeye aldığı isimlerin doğru seçildiğinin güvencesinin ne olduğunu soruyor, buna aldığı cevap tatmin edici olmuyor. Bu filmde açıkça gösteriliyor. Bunun yanında aynı zamanda İsrail'in kendini savunma hakkı olmasına rağmen, kullanılan yöntemlerin bizzat bu yöntemleri kullananları da yaraladığı da, hem Avner'in, hem intihar eden bomba uzmanının somutunda gösteriliyor. Bu noktalarda film objektif olmanın doruğunda imiş gibi, tarafsızmış gibi görünüyor. Kaba, fanatik Siyonistler için bu kadarı bile çok geliyor. Onlar Spielberg'i davaya ihanet etmekle suçlayıp, aforoz ediyorlar. Gerçekte ise bu sahnelerin de işlevi İsrail'in devlet terörizminin her şeye rağmen insanlığını kaybetmeyen, makineleşip ölüm makinesi haline dönüşmeyen insanlar tarafından gerçekleştirildiği tezinin altını çizmek. İsrail operasyonlarının bundan dana inandırıcı propagandası zor yapılır.

Anlatılanın nasıl anlatıldığına gelince: Yine her zamanki gibi, sinemayı iyi bilen bir usta işi. Oyuncular iyi. Senaryo iyi. Kurgu iyi.

Film olarak sevmediğim şey Avner'in eşi ile sevişme sahnesindeki doruk ile Münih'te havaalanındaki katliamın doruğunun paralel kesimde birleştirilmesi idi.

Tipik Hollywood! Spielberg iyi bir propaganda filminde de "anavatanı"nın Holywood olduğunu bir türlü unutamıyor.

Yine içeriğini yukardaki biçimde doldurduğum "Kötü" propaganda filminin örneği ise Kurtlar Vadisi Irak isimli "Türk filmi" idi.

Kurtlar Vadisi Irak, şimdiye kadar çekilen "en pahalı Türk filmi", Türkiye'de gösterime girdiği ilk beş günde elde ettiği 1 milyon 600 bin kişilik seyirci ile bütün seyirci rekorlarını kırmaya aday film, yurtdışında da gösterimde Türkiyeli göçmenleri kitlesel olarak sinemaya çeken bir film olarak önemli bir propaganda filmi, yalnızca bir film değil bir sosyolojik vaka.

Film olarak Kurtlar Vadisi Irak kötü bir propaganda filmi. Çünkü o propaganda filmi olduğunu bas bas bağıran, inandırıcılıktan uzak, gaza gelmeye hazır olanlar dışındaki kitle içinde kaba propagandasının etki bulma imkânı olmayan ilkellikte bir film.

Kurtlar Vadisi Irak neyi anlatıyor? Amacı ne? Mesajı ne?

Kurtlar Vadisi Irak en başta gerçek hayatta intikam alamayanların ruh kurtarıcısı intikam filmidir... Kurtlar Vadisi Irak, Türkiye'de çok bilinen bir gerçek olayın öyküsü ile başlıyor. 4 Temmuz 2003'te bir Amerikan özel timi, Kuzey Irak/Güney Kürdistan'da "görev başında" olan –Kuzey Irak'ta ne görevleri var diye sormayın, Ne de olsa "komşu"dur, orda ne olup bittiği konusunda Türklerin özel hakları! görevleri vb. vardır!!– Türk "Özel Timinin" 11 elemanını teslim alıp kafalarına çuval geçirerek sorguya götürür. Bir "kadim dost" "stratejik ortak" "müttefik" tarafından yapılan bu aşağılayıcı tavır, "Türk"ün çok kanına dokunmuştur. Bunun intikamının alınması her ortalama Türk vatandaşının isteğidir. İsteğidir de, ortada bir de güç dengeleri, hesap kitap vardır. Türkiye'nin intikam için Amerika'ya savaş açacak hali yoktur. Güney Kürdistan'a saldırmak da, ABD'nin izni olmadan olmaz... filan. Bu durumda gerçek hayatta bu aşağılanmanın intikamını almak mümkün değildir. O halde ne yapılmalıdır? Yapılacak iş, bir türlü sanal intikam alıp, ruhları kurtarmak olabilir. Bunun için medyamız vardır. Kısa süre önce medyamızda intikam alınmış, bir Türk özel timinin Kuzey Irakta, bu çuval geçirme olayından bir süre sonra Kürt peşmergelere eşlik eden, yol gösteren bir Amerikan özel timini teslim aldığı, don gömlek kalana kadar soyduğu haberi sansasyon haber olarak duyurulmuş, böylece medya üzerinden intikam alınmıştır. Başımıza çuval geçireni fena yapar, don gömlek kalana kadar soyundururuz evvelallah! Sonra sanatçılarımız var sanal intikam için! Romancılarımız var mesela: Metal Fırtına'da ABD'yi ve yedi düveli nasıl dize getirdiğimizi daha okumadınız mı? Ayrıca Yedinci Sanatımız ne güne duruyor. Kurtlar Vadisi Irak çuval olayının intikamının sanal alınmasına sinema cephesinden katkı. Bir intikam filmi Kurtlar Vadisi Irak.

Kurtlar Vadisi Irak

| Türkiye 2006
Yönetmen: Serdar Akar
Oyuncular: Necati Şaşmaz, Billy Zane, Bergüzer Korel, Ghassan Massaoud, Gürkan Uygun, Kenan Çoban, Erhan Ufak, Gary Busey, Diego Serrano vd.

Film kahramanımız, baş intikamcımız, Türkiye'de Kurtlar Vadisi dizisinden tanıdığımız, harbi delikanlı, özel timci, vatan kurtarıcısı, vatan için gözünü kırpmadan öldüren ve vatan için öldürme lisansı adaletimiz tarafından da kendisini beraat ettiren hakim amca tarafından onaylanan Polat Alemdar'ın, ağabeyi Süleyman tarafından, intihar etmeden yazdığı ve çuval olayını anlattığı mektubuyla intikama çağrılması ile başlıyor. Şu tesadüfe bakın ki, Polat'ın ağabeyi Süleyman, şu çuval geçirilme olayı içinde yer alan 11 özel timciden biridir. Ve bu Amerikan gâvuru tarafından çuval geçirilerek esir alınma ve sorgulanma olayı kanına –her Türk gibi– çok dokunmuştur. Hatta çok çok dokunmuştur.

O kadar ki, olaydan iki yıl sonra kadar bu aşağılanma olayına dayanamayarak, beynine sıktığı tek kurşunla, kendisinin ve Türk ordusunun şerefini kurtarmıştır. Tabii bu arada mektubunda, geri dönüşlerle anlatılan olayda, aslında şerefli Türk özel timinin hazırlıklı olduğu ve ölmeye hazır olduğu, eğer üstten istenen "şerefiyle ölme" –yani teslim olmama, çatışma– izni verilse, en azından 60-70 Amerikalıyı ve işbirlikçi pis pis sırıtan Kürdü birlikte ölüme götürecekleri ve fakat üstten gelen "çatışmayın" emriyle istemeden teslim olmak zorunda kaldıkları bilgisi veriliyor. Böylece daha işin başında filmin temel sloganı ile tanışıyoruz: "Sonunu düşünen kahraman olamaz!" Bir yanda "sonunu düşünen, bu yüzden kahraman olamayanlar" var. Bunlar aslında Türklükleri bile sorgulanmak zorunda olanlardır. Bu somutta artık "çatışmayın" emri nerden geldiyse onlar alınsın! Bir yanda da "sonunu düşünmeden kahraman olma" adayları var. Bunlar emir komuta zinciri içinde hareket ettikleri zaman, bazen kahramanlıkları, ağabey Süleyman'ın somutunda görüldüğü gibi gecikebiliyor! Neyse ki Polat'ımızın böyle bir bağımlılık durumu yok. O istediği gibi takılabilir özgürlüğe sahip. Onun için hep kahraman. Süleyman da herhalde bunu bildiği için ona yazıyor son mektubunu. Neyse her halde, Süleyman ağabey filmin girişindeki birkaç dakika içinde işlevini doldurup, mektubunu yazıp, intiharını edip aramızdan ayrılıyor. Onun işlevi zaten Türkiye'de iyice ünlü Polat'ı bir türlü Irak'taki savaşa müdahaleye çağırmaktı.

Sonra Polat'ımızın bütün Türk milleti ve İslam ümmeti adına, yanındaki üç yardımcısı ile aldığı korkunç intikama geliyor sıra! Bütün film bu intikam öyküsünü anlatıyor. Dört kişiyle intikam olur mu filan demeyin. İntikamcılar Türk ve Müslüman... Evvel Allah, sonra Polat! (Pardon tabii sonra Muhammet, sonra Kadiri Tekkesinin şefi, sonra Polat! Ama buraya daha sonra döneceğim. Ama Evvel Allah, sonra Polat derken, filmdeki bir sahnede kendini gayet alçakgönüllü bir şekilde Allah da ilan eden Polat repliğinin yalancısıyım. Filmin bir sahnesinde Sam Marshall Polat'a "Sen duyguların yüzünden otuz çocuğa kıyamazsın. Oysa ben onların duyguları için onları tek tek öldürürüm. Barışı bozacak herkesi öldürürüm. Ben senin gibi tesadüfen burada değilim. Barışı sağlamak için beni Tanrı görevlendirdi. Barışı sağlayan Tanrının çocuğudur." diyor. Buna Polat'ın cevabı kısa ve kesindir: "Benim senin gibi bir çocuğum yok." Bu ciddiye alındığında aslında herhalde Evvel Polat demek gerekir.) Ayrıca Amerika'nın Rambo'su, İngilterenin James Bond'u filan varsa, onlar tek başına dünyayı, hatta uzayı filan kurtarıyorsa, bizim de başımız kel değil ya! Irak'ta Amerikan işgalini dört kişiyle kırmışız çok mu? "This is just a movie" kardeşim! Filmde olmayacak şeyleri oldurmak mümkündür.

Kurtlar Vadisi Irak, psikolojik olarak ele alınıp çözümlendiğinde aşağılık duygusunun dışavurum filmidir. Ben psikolog değilim, ama psikoloji konusunda okuduğum kitaplardan yola çıkarak ve iyi bir film izleyicisi olarak bu filmin aşağılık duygusundan kıvranan birilerinin, bu duyguyu kendilerini olağanüstü yaratıklar olarak göstererek aşmaya çalıştıklarını gösteren bir film olduğunu söyleyebilirim. Aslında bir önceki maddede anlattığımın devamıdır bu madde. Türk ulusunun bilinç üreticileri "ezelden beridir hür" yaşamış, (Mehmet Akif/İstiklal Marşı) olmakla, atalarımızla "Düne yarına sığmaz" olmakla (Fazıl Hüsnü Dağlarca/El Kapıları) vb. övünen bir ulusun insanları olarak, geçmişte "elimizde tuttuğumuz" Musul, Bağdat, Basra eyaletlerinin şimdi görgüsüz kimi gavurlar tarafından işgal edilmiş olmasını, onların Türk devletine de hükmeder konumda olmasını hazmedemiyor. Bunun bilincini üretiyor. Filmde bu Amerikan Özel Timi Komutanının (ki Irak'taki ABD işgali bu kişi şahsında somutlaşıyor. En yüksek merci olarak bu kişi gösteriliyor. Gerçekçiliğini sorgulamayın, akla uygunluk filan aramayın. Bu akla hakaret ve zarar olur. Bu kişinin adı Sam Marshall. İsim seçimindeki şu zeka inceliğine bakın: Ola ki birileri anlamaz diye bütün dünyada ABD'nin kötü adam sembolü olan Sam'la yetinilmemiş. Ona bir Amerikan yardımı denen, yeni sömürgecilik "yardımı"yla özdeşleşmiş Marshall soyadı takılmış. Yani Polat'ımızın karşısındaki düşman bizzat Amerika! Daha aşağısı zaten Polat'ı kesmez. İntikamın daha aşağı bir düzeyi zaten yaralanmış onurumuzu kurtarmaya yetmez!) Polat'la yürüttüğü bir diyalogta söylediği "Donunuzun lastiğini bile biz veriyoruz. Daha ne istiyorsunuz?!" sözlerinde ifade ediliyor. ABD temsilcisinin ağzından söylenen bu laflar, aslında bir ulusun bilinç yapıcılarının ruh halinin ifadesi oluyor. Geçmişinin büyüklüğü ile övünürken, gününün sefil durumundan utanan bir aşağılık duygusunun ifadesi bu. Kurtlar Vadisi Irak'ta Polat'ın eylemleri bu aşağılık duygusu hastalığına sanal ilaç sunan, sanal bir intikam. Film bu açıdan bir yandan korkunç bir aşağılık duygusunun dışa vurumu olduğu gibi, aynı zamanda bu hastalığın sanal merhemi oluyor.

Kurtlar Vadisi Irak aynı zamanda saldırgan, burnubüyük Türk ırkçılığının filmidir. Hem aşağılık duygusu, hem kendini beğenmiş burnubüyüklük nasıl olur, bunlar birbirini dıştalayan şeylerdir demeyin. Bunlar bir madalyanın iki yüzüdür. Aşağılık duygusunu aşmanın yoludur onun tersi gibi görünen kendini beğenmişlik, burnubüyüklük. Her ikisi de sonuçta özgüvenin gerçek anlamda yokluğuna işarettir.

Bu Türk ırkçısı (aslında gerçek anlamda kafatasçı Türk ırkçılığından çok, Osmanlıcı, Türk-İslam sentezcisi bir çizgi egemen filmde. Buna aşağıda değineceğim.) burnubüyüklük, kendini bir dizi sahnede gösteriyor. Örneğin bir sahnede Polat'ımız, Araplarla bir diyalogunda aslında Osmanlı döneminin en iyi dönem olduğunu anlatıp, daha sonraki işgaliclerinin tümünün halklara felaket, ölüm, kan getirdiğini, "biz"im orada olduğumuz dönemin ise adaletli ve barışçı olduğunu anlatıyor. Sonuçta Arapların Osmanlılara karşı savaşları emperyalizmin halkları birbirine karşı kışkırtmasının, halkları birbirine kırdırtma ve böylece Ortadoğu'ya egemen olma siyasetlerinin bir oyunu olarak görülüp, gösteriliyor. Arapların da, bölgedeki diğer halkların da kurtuluşu, barış içinde birlikte yaşamalarının yolu olarak gösterilen yol, her ulusun bağımsızlığı temelinde, sömürünün hüküm sürmediği bir sistem içinde gönüllü birlik vb. değil, geçmiştekine benzer, Türk-İslam egemenliği altında bir birlik. Polat bunun için önce Irak'ta ABD'yi yenip, onun kalbine soktuğu 1000 yıllık, Keyhüsrev'den kalma ve en eski Arap aşiretlerinden birinin "namusu" olan bıçağını kanırtarak öldürüyor. Artık sanal dünyada kurtuluşun yolu açılmıştır.

Siyasi olarak Kurtlar Vadisi Irak 'Irkçı-Türkçü'dür. Kurtlar Vadisi Irak'ta sonuçta üç Türk dünyaya bedeldir. (Bir Türk dünyaya bedelin yanında yine de biraz insaflı denebilir!) Bir de Türkleşmiş Kürt vardır. Onunla birlikte dört kişidilerler.Bu dört kişi Irakta'ki Amerikan işgalini nerdeyse tek başlarına mahvetmektedir. "Kahraman"larımız dört dörtlük kahramandır. Zaafları yoktur.

Kimliklerini açıkladıkları bir kilit sahne vardır. Sam Marshall ile Alemdar Polat'ın otelde bir masada karşı karşıya oturdukları, Polat'ın ABD'liye kafasına geçirmesi için çuvalı fırlatıp attığı sahne. Bu sahnede ABD'li anlamayan bir halde Polat'ın ne olduğunu soruyor ona. Diplomat mı, asker mi vs. nedir Polat. Polat'ın verdiği cevap iki kelime "Ben Türküm!" Bu aslında her şeyi anlatmaya yeter bir şifre filmde. Bilinen ne kadar iyi haslet varsa, onun adı 'Türk!' filme göre. Ve bir başka temel özelliği daha var: Sonunu düşünmemek. Salak Amerikalı Türk'ü tanımadığı için, kafasına çuval geçirip medya önüne çıkmayı, böylece simgesel bir intikam alınması olayını reddediyor. Tam ABD'ye uygun, fakat Türk'ün kabul etmediği gibi kalleşçe küçücük çocukların hayatını tehlikeye atarak, kendi canını kurtarıyor. Çocukları ABD kendi çıkarları için kullanabilir, fakat Türk Polat asla. Böylece Türklüğün ne demek olduğunu bilmeyen ABD'li böylece daha korkunç bir sona doğru gidişin yolunu da açıyor.

İlkel Yahudi düşmanlığı (antisemitizm) yapmaktadır. Bir sahne şöyledir: Amerikalı askerler bir düğünü bastıktan sonra, bir dizi Arap gencini "terörist" oldukları gerekçesiyle bir TIR'a doldurup, bir çoğunu da yolda yaralayıp öldürerek, Abu Garip hapishanesine getirirler. TIR'ın kapıları açılır. İçinden ölüler üzerine basarak yaralılar her tarafları yara bere kan içinde sürüklenerek çıkar. Sahneye doktor kıyafetli biri girer. "Ne yapıyorsunuz. Hayvan değil, insan bunlar!" diyerek çıkışır askerlere. Hemen devamında şunları söyler: "Bunlar böyle yaparsanız hiçbir işe yaramaz. Bana taze, sağlam insanlardan alınan sağlam organlar gerekli." Daha sonra bu doktoru ameliyatla bir böbrek alıp, bunu bir soğutucu kutuya koyarken görürüz. Yine daha sonraki bir sahnede de üç soğutucu kutu görürüz. Kamera sırayla bu kutuların üzerinden geçer. Her birinin üzerinde gideceği adres yazılıdır: Telaviv, Londra, Washington. Doktor Yahudidir. Bu doktoru daha sonra bir sahnede Hristiyanlığın en gerici, an saldırgan bir mezhebinin sözcüsü gibi konuşan Sam Marshall ile tartışırken görürüz. Onun Hristiyanlığın değerlerini dünyaya yayma propagandasını gülerek dinleyen Yahudi doktor, bunların hayal olduğunu hepsinin gerisinde Yahudilerin ve Yahudiliğin olduğunu anlatır. Yani Kurtlar Vadisi Irak'ın çizdiği Yahudi resmi, antisemitizmin tipik bütün kötülüklerin ardında Yahudilik vardır klişesindeki resimdir.

İlkel ve kışkırtıcı antiamerikancıdır... Filmi kimi solcular da çok sevip, filmde antiemperyalizm filan keşfettiler. Öyle ya film Irak'taki Amerikan işgaline karşı çıkıp Amerikan mezalimini göstermiyor muydu?! Bundan âlâ antiemperyalizm olur muydu?! Filmi böyle seyredip yorumlayanlar, filmde yapılanın antiemperyalizm değil, ilkel bir Amerikan düşmanlığı olduğunu görmüyorlar. Filmdeki tüm Amerikalılar, en azından tip olarak var olan ve konuşan kesimi, tek kelime ile manyaktır, psikopattır, insanlık düşmanıdır. Bir tek iyi denebilecek bir Amerikalı tipi vardır. O da filmin başında bir filmin tipik Amerikalısı manyak özel timci tarafından vurulup öldürülmektedir. Bu "iyi" Amerikalının iyiliği de şudur: Amerikalılar güzelim bir Arap düğününü basıyor. Baskın kan içici, manyak, psikopat Amerikalıların keyfi olarak yaptığı bir baskın. Bölgenin en ünlü aşiretlerinin yan yana geldiği, barış dolu bir düğünde, iki güzel Arap genci evlenecekler. Damat, geline düğün öncesi Keyhüsrev'den kalma 1000 yıllık bir hançer hediye ediyor. Aşiretin namusudur bu hançer, bundan sonra sana emanettir diyor. Bu hançer önemli, sonradan Polat'ın Sam Marshall'ın yüreğine sokup, kanırtarak onu öldürdüğü, böylece ABD'yi öldürerek, Arapların da namusunu kurtardığının simgesi bu hançer. Aşiret barış içinde düğün hazırlıkları yaparken, kamera karanlık bir kuytuda pusuda bekleyen bir Amerikan özel timini gösteriyor. İki manyak Amerikalı kendi aralarında "sohbet" ediyorlar. Birinci ikinciye "Öf sıkıldım yahu,

ne zaman ateş edecek bunlar" diyor. Diğeri "Merak etme, uzun sürmez, onlar ateş etmeden duramaz" diyerek sakinleştiriyor arkadaşını. Sonra düğündekiler halaya duruyor. Coşku içinde bir köylü havaya ateş ediyor. Bu manyak Amerikalıların sabırsızlıkla beklediği işarettir. Teröristler ateş açmıştır! Zırhlılarına binip "terörist" aramaya gidiyorlar. Düğünü basıyorlar. İnsanlar korku içinde eğlenceyi bırakıyor. Ne olduğunu anlamaya çalışıyor. Bir küçük çocuk, elindeki bir çubukla bir Amerikalı askerin namlusuna dokunuyor. Amerikalı çocuğu tarıyor. Ardından tam bir curcuna yaşanıyor.

Amerikalılar onlarca insanı tarıyor. Bu arada damat da vurularak ölüyor. Geri kalanlar içinde Amerikalılar tüm genç erkekleri toplayarak, terörist olarak bir TIR'la Abu Garip'e doğru yola çıkıyorlar. Yolda TIR'ın şöför mahallinde özel tim şefi manyağın yanında oturan bir Amerikalı asker, "Kasa kapalı, içerde çok insan var, bunlar havasızlıktan boğulacak" diyor. Buna karşı tim şefi iyi öyleyse deyip, arabayı durdurtuyor. Aşağı inerek elindeki ağır makinalıyla dışardan TIR kasasını taramaya başlıyor. İçerden vurulan insanların canhıraş feryatları yükseliyor. Daha önce insanların havasızlıktan boğulacağını söyleyen Amerikalı asker müdahele ederek "Sen ne yapıyorsun?!" diyor. Aldığı cevap "Sen boğulurlar demedin mi, boğulmasınlar diye hava deliği açıyorum" biçiminde alaylı bir cevap oluyor. Tam sadist manyaklara yaraşır bir cevap. Bunun üzerine Amerikalı iyi asker, tim şefine yaptığının doğru olmadığını ve şikayette bulunacağını söylüyor. Aldığı cevap beynine yediği bir kurşun oluyor. Amerikalı tek olumlu tipin film ömrü böylece noktalanıyor.

Geriye yalnızca manyak, sadist Amerikalılar kalıyor. Yapılan bu ak-kara ilkelliği içinde zaten var ve yaygın olan amerikan düşmanlığının körüklenmesidir. Bunun antiemperyalizm olarak görülmesi, sanılması büyük bir yanlıştır.

Kurtlar Vadisi-Irak ilkel ve kışkırtıcı Kürt düşmanı bir filmdir. Filmde korkunç bir Kürt düşmanlığı mesajı verilmektedir. Kürtler şimdi Amerikan işgali altındaki topraklarda güya egemen olduklarını sanan budalalar, ilkel aşiretçiler ve tümüyle işbirlikçiler olarak gösterilmektedir. Filmin ilk Irak sahnelerinde, bizim Polatımız intikam almak için, Hummer cipinde Irak topraklarında ilerlerken, yolu pislik içinde, 10 günlük sakallı, ne idüğü belirsiz Kürtler tarafından kesilmeye kalkılmakta, Polat çatışmak istemediği için, durup, inip, kontrola razı olmakta, fakat Türklerle nasıl konuşulacağını bilmeyen Kürt peşmergelerin şefi Polat'ı sorguya çekme cüretini göstermektedir. Kürtçe konuşan Polat, peşmergenin "Irak'ta ne yapacaksınız?" sorusuna "Ticaret..." diye cevap verdiğinde, "Ne ticareti?" sorusuna karşı da "İnsan ticareti, burada insan ömrünün çok ucuz olduğunu söylediler!" dedikten sonra Kürtleri öldürerek yoluna devam etmektedir. Yani filmde ilk çatışma, Amerikan güdümünde kendini bir şey sanan Kürtlere bir Türk dersi vererek yaşanmaktadır. Kürt düşmanlığı kışkırtma bütün filmde bu minval üzerine sürmekte, Kürt aşiret reisleri her zaman ABD'li Sam Marshall'a yağ çekmekte, işbirlikçilikte kusur etmemektedirler. Filmdeki tek olumlu Kürt tipi, Polat'ın yardımcısı Abdülhey'dir. O da Türkleşmiş bir Kürttür. Kürt kimliğini dillendirmeye kalktığı bir durumda da dersini yine Polat'ın diğer yardımcısı Memati ağabeysinden almakta, yerine oturmaktadır.

Kürtlerin işbirlikçiliğinin, kötülüğünün,kalleşliğinin konuşulduğu bir ortamda, Abdülhey iyi Kürtler de olduğunu belirtmek için "Abi ben de Kürdüm..." demektedir. Burada Memati devreye girip "Sen başkasın..." demekte. Dersini alan Abdülhey de "Herşey böyle başlıyor abi..." diyerek, Memati'ye hak vermektedir.

Kurtlar Vadisi Irak ilkel anti-Arap bir filmdir.

Filmde çizilen gösterilen Arap tipleri içinde de olumlu olanlar, Türklere intikam savaşında yardımcı olanlardır. Onların da bu yardımcılığının geri planında, örneğin yeni evlendiği eşi Amerikalılar tarafından öldürülen Leyla somutunda olduğu gibi, intikam duyguları başrolü oynamaktadır. Olumlu Arap tiplerinin tümü aynı zamanda kurtarıcı Türklerin de üyesi olduğu tekkenin müritleridir. Yani onların olumluluğunda rol oynayan ve onları kahraman Türklerle ortakm kimlik altında birleştiren şey Araplıkları değil, Kadiri tarikatı üyesi Müslüman olmalarıdır. Bunun dışındaki Araplar ya işbirlikçi, korkak, çıkarcı tipler ya da da ne yapacağını bilmez, haklı-haksız ayırmaz kör terör eylemcileridir. Film zaten Irak'ın kurtarıcılığını dört Türk'e havale ederek, Araplar hakkında değerlendirmesini ortaya koyan bir konumdadır.

İslamın Kadiri tekkesinin propaganda filmidir... Din temelinde kışkırtıcılık yapan bir filmdir.

Filmin en önemli olumlu kişisi Şeyh Abdurrahman Halis Kerküki Efendi'dir. Bu "mübarek" kişi, filmin en saygın, bir dediği iki edilmeyen, hatta Polat'ın da saygıyla önünde eğildiği bir bilge kişidir.

Filmde Hristiyanlık ve Yahudilik, bu dinlerin en gerici, tutucu, saldırgan mezheplerinin ağzından ve görüşleri üzerinden tanıtılırken, Müslümanlık onun belki en "hoşgörülü", kendi yanında diğer inançlara da belli ölçüde varlık imkânı tanıyan bir tarikatı, Kadiri tarikatı üzerinden tanıtılmaktadır.

Filmdeki Sam Marshall açıkça Hristiyanlığın Dünya egemenliği için Haçlı Seferini savunan bir dua okur, Yahudi Doktor, Yahudilerin dünyanın gerçek egemenleri olduğunu savunurken, nur yüzlü Şeyh Abdurrahman Halis Kerküki; "Yarabbi... Senin yolunda

kenetlenmeyip benlik hevesiyle ayrı düştüğümüz ve bölündüğümüz için kendimize zulmettik. Biz bize zulmettiğimiz için düşman da şimdi bize zulmediyor. Bizler gafil olduk, günahkâr olduk, mahkum olduk, mağlup olduk. Kuran ve sünnetin hikmetleriyle uyanmadık, sen bizleri düşmanın saldırılarıyla uyandırdın, şimdi de lütfen yarabbi, bize bu saldırıları defedecek güç ver" dedikten sonra, savaşın da savaş kuralları çerçevesinde yürümesi için "Yarabbi Peygamberin hürmetine, onun mecbur kalıp savaştığı harb zamanı titizlikle sadık kaldığı vuruşma hukuk ve ahlakından ayırma..." diye yakarmaktadır.

Aynı şeyh tekkesinin kapılarını ardına kadar tüm yoksullara, muhtaçlara açmakta, "Kürt zulmünden" kaçan Türkmenler onun tekkesine sığınmaktadır. Şeyh, hedefsiz kör terörü, intihar eylemlerini, din adına ilke olarak reddettiği gibi, kafası video çekimli bir seansta uçurulmak üzere olan bir yabancı gazeteciyi; "Sen Allah mısın ki, masum olmadığını bileceksin... Siz kendinize zalimin yaptığı işi nasıl yakıştırıyorsunuz?" sözleriyle eylemcilerin elinden çekip alıyor. Filmin film tekniği açısından da en etkileyici sahnelerinden biri, şeyhin merkezinde bulunduğu bir dairenin dönüşü biçiminde yapılan ve kameranın da zikircilerle döndüğü zikir sahnesi.

Film bu yanı ile Hristiyanlığı ve Yahudiliği kötüleme, İslamı övme filmi. Bir din propagandası filmi. Bu yanı ile dinler arası çatışmayı körükleyen, İslamcı bir film. Fakat İslam içinde de film öncelikle bir akımın ve tekkenin, Kadiriliğin, Kadiri tekkesinin açık propagandasını yapan, tekke propagandası filmi. Filmin prodüktörlüğünü yapan, finansmanını sağlayan şirket zaten bu tekkenin Türkiye'deki en ileri gelenlerinin kurduğu ve onların kontrolünde olan bir şirket. Filmde önemli payları olan bir dizi "Şaşmaz" Türkiye Kadirilerinin en önemli ailesinin üyeleri. Bu durumda filmdeki yoğun tekke propagandası da daha anlaşılır hale geliyor. Film bu anlamda salt ticari kaygılarla yapılmış olan bir film değil.

Film bir bütün olarak alındığında, Türk-İslam sentezini savunan, İslamcı-Türkçü, Kadiri bir propaganda filmi. Filmin bu tekke propagandası yönü, filmin Türkçü-intikamcı yönü çok hoşlarına gitse de, laikçi Kemalistlerin hiç hoşuna gitmedi. O yüzden filme bu kanattan, en başta da ordudan hiçbir açık destek, övgü filan gelmedi. Fakat halk içindeki yoğun ilgi ve olumlu tepkiler, bu kanadın filme karşı açık tavır almamasını da beraberinde getirdi.

Başa dönersem:

Evet burada da bir propaganda filmi sözkonusu. Fakat Münih'in tersine kötü bir propaganda filmi. Kötü; çünkü acayip abartı içinde hiçbir biçimde inanılır değil. Kötü; çünkü ak-kara ilkelliği içinde yapılan, çok kaba bir propaganda sözkonusu. Böyle yapıldığı için de, filmde kullanılan ve gerçeklerden alındığını bilindiğimiz kimi sahneler, filme inandırıcılık katacak yerde, düşünen, biraz bilinçli seyirciye, acaba bunlar da palavra olabilir mi sorusunu sordurtuyor.

Filmin biçimine gelince:

Diyaloglar: Evlere şenlik, inandırıcılıktan uzak, sloganlar. Örneğin ABD işgalcisi, ABD'nin Irak'ta petrol için olduğunu, bunun için yerli ulusları birbirlerine kırdırdığını açıkça söylüyor.

Oyuncular: Baş oyuncu "Necati Şaşmaz" aslında oynamıyor. Yalnızca ciddi bir adam olarak, gülmeyen bir adam olarak "ağır ol molla sansınlar" pozlarında dolaşıyor. Bütün savaş dövüş sahnelerinden kahramanlarımız fazla yara bere almadan çıktıkları gibi, giysileri de maşallah fazla zarar görmüyor. Bütün oyuncular, tipler ak-kara olarak belirlenmiş.

İyiler iyiyim, kötüler kötüyüm diye bağırıyor. Oyuncular içinde kötüler içinde en iyi olmakla öne çıkan iki oyuncudan biri baş kötüyü oynayan Bily Zane, diğeri Polat dışında (o zaten oynamıyor dediğim gibi) en iyiyi oyayan Ghassan Massoud.

Teknik: Çok övüldü, fakat Amerikan B Picturlerinin tekniği (Rambolar gibi). Önemli bir yenilik filan yok. Yer yer inanılmaz gibi görünen ve fakat bir dizi pahalı Hollywood filminde de çokça rastlanılan tipte kurgu hataları var. Örneğin son sahneler öncesinde ABD askerleri tekkeye saldırıyor. Amerikan askerleriyle tekkeyi korumaya çalışan kahramanlarımız arasında ölümüne bir savaş sürüyor. Bu savaşta tekke binaları büyük hasar görüyor. Neredeyse taş üstünde taş kalmayan yıkıntılar yaşanıyor. Filmin son sahnesinde ABD'liyi öldürdükten sonra doğan güneşe karşı kum üzerinde oturan Polat'ı görüyoruz. Geri planda hiçbir şey olmamış gibi duran tekkenin beyaz temiz duvarları görünüyor. vb.

Kısaca teknik açıdan da kötü bir film Kurtlar Vadisi Irak. **Peki böylesine kötü bir filmin başarısını açıklayan ne?**

Kuşkusuz başarının önemli bir bölümü Kurtlar Vadisi televizyon dizisine bağlı. Sinemaya gitmeyen önemli bir bölüm TV seyircisinin, TV'den tanıdığı ve sevdiği tiplerin Irak macerasını seyretmek için sinemaya gittiğinden yola çıkabiliriz.

İkincisi; yürütülen –öncelikle Kurtlar Vadisi'ni yapan ve gösteren; Doğan medya gurubu üzerdinden yürüyen– büyük boyutlardaki reklam kampanyasıdır.

Üçüncüsü; –ve filmi tehlikeli kılan da budur bence–, filmin Türklerin "intikam" duygularına tercüman, yaralarına merhem olan bir işlev görmesidir.

Bu kadar da salakça bir propaganda filmi olmaz diyerek çıktım filmden. Birlikte gittiğim arkadaşlarla, filmin bir çok sahnesinde çokça güldük. Şimdi türlünün hangi bölümünün yemeğe ilave edileceği, edildiğini konuştuk. Ne yazık ki, filmi seyredenlerin büyük çoğunluğu filmi ciddiye alıyordu.

Mart 2006

Sinema Notları

ANUŞ PAZARCIYAN

Haneke'den usta işi bir film

Bir ders filmi: Brecht'in "Ders Oyunları" vardır. Bunlarda hem oyuncular, hem izleyici belli soruları sormayı, bu sorulara cevap aramayı öğrenirler. Açık çözüm yoktur bu oyunların sonunda. Amaç sormayı, soruşturmayı, düşünmeyi öğrenmek, her soruya başka cevaplar verilebileceğini, verilecek cevapların kişinin sınıfsal, toplumsal konumuna göre değişeceğini öğrenmektir.

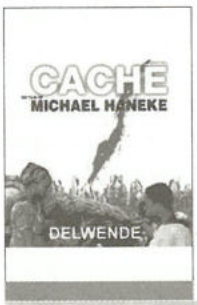

Cache
| Saklı | Fransa/Almanya/Avusturya/İtalya 2005
Yönetmen: Michael Haneke
Oyuncular: Daniel Auteuil, Juliette Binoche, Maurice Benichou, Annie Girardot, Lester Makedonsky vd.

Michael Haneke'nin şimdiye kadar gördüğüm bütün filmleri bu anlamda Brechtci "ders filmleri" bence. En son filmi Cache bunun en son, şimdiye kadar en yetkin örneği.

Haneke bol ödüllü, ödüllerini hak eden Avusturyalı bir yönetmen. Daha önce Benny'nin Videosu, ve Elfriede Jelinek'in bir romanından çıkarak çektiği Piyanist üzerine yazmıştım. Haneke beş yılı aşkın süredir Paris'te yaşıyor. Paris'te çektiği yeni filmi "Saklı" (Cache, saklı, gizlenmiş, üstü örtülmüş anlamına geliyor) bu yılki Cannes Film Festivali'nde yine eleştirmenlerin ve Ökümenik Jürinin ödüllerini aldı.

Öykü:

1. Giriş:

Anlatılan bir aydın, beyaz Fransız küçükburjuva ailesinin hayatından bir kesit. Aile ünlü bir televizyon kültür redaktörü Georges (Daniel Auteuil) ve onun sevimli, bir yayınevinde çalışan eşi Anne (Juliette Binoche) ve 12 yaşında liseye giden sevimli oğullarından oluşuyor. Görünürde mutlu, sorunu olmayan bir aile. Yani; "Her şey yolunda..." (mı?)

Film Paris'te iki sokağın kesiştiği bir yerdeki villa tipi bir evin karşısına yerleştirilmiş sabit bir kamera perspektifinden hareketsiz, yalnızca evi gözetleyen, eve kilitlenmiş bir kameraya yansıyan resimlerle başlıyor. Olan bir şey yok. Aradabir biri geçiyor caddeden. Sonra evden çıkan bir erkeğin (Georges) ve ardından çıkan bir kadının (Anne) kendi aralarında anlamını sonradan çıkarabildiğimiz bir konuşma ve arama eylemine tanık oluyoruz. Kendi aralarında "nerede" olabileceğini konuşup, kameraya doğru yürüyorlar. Aradıklarının kamera olduğunu sonradan anlıyoruz.

Sonradan filmin hemen hemen ilk beş dakikalık bölümündeki resimlerin, evsahiplerinin kapının önünde bir naylon torba içinde, yayında bir çocuk elinden çıkmaya benzer, boğazı kesilmiş, veya ağzından kan fışkıran bir insan başı resmi ile birlikte buldukları bir video filminde ev sahipleri tarafından izlenen resimler olduğunu anlıyoruz. Evsahipleri bizzat kendileri izleniyorlar. Video izlendiklerinin belgesi. Biri onları cepheden gözetliyor. Ve gözetlediğini de bildiriyor. Neden izlendiklerini, gözetlendiklerini bilmiyoruz. Bilmiyorlar.

2. Gelişme:

Gelişme içinde;

a) Georges'un bir "saklı"sı olduğunu öğreniyoruz. Yine birinci sahnedeki gibi sabit kamerayla bir köy evine kitlenmiş çekim üzerinden bir küçük çocuğun bir horozu yakalayıp öldürmesini ve sonra elinde kanlı baltayla kameranın üzerine yürümesini iziyoruz. Bu sahne Georges'un kan ter içinde uyanmasıyla sonlanıyor: Rüya.

Bir başka 'rüya'da, yine aynı eve aynı perspektiften kilitlenmiş hareketsiz kamera çekimiyle bir adamla bir kadının arabayla gelerek, daha önce horozu keserken gördüğümüz çocuğu onun direnmesine rağmen alıp götürdüklerini, bir başka adamla kadının arabanın ardından üzgün baktığını görüyoruz.

Georges'un kendine gönderilen videoların peşine düşme süreci içinde sözkonusu eve gitmesini, evin onun çocukluğunu yaşadığı köy evi olduğunu, annesinin hayatta olduğunu öğreniyoruz. Annesini

ziyareti sırasında onunla konuşmaları içinde, ve kimi 'rüya' sahneleri üzerinden Georges'un şimdi büyük bir güçle kendini duyumsatan, kendini hatırlatan "saklı"sını, gizini öğreniyoruz. Georges'un yıllardır birlikte taşıdığı, kimseyle paylaşmadığı, bilinç altında bastırdığı kişisel gizi, onun çocuk beyni ile kıskanıp, hakkında kumpas kurduğu ve bu kumpas sonucu aileden kovdurduğu Cezayirli evlatlıktır. Aynı yaşlarda olan ve tek çocuklu zengin köylü ailesinin evlatlık olarak aldığı Cezayirli çocuğu, horoz hasta, onun kesilmesi lazım diye kandırıp, horozu öldürten, daha sonra da anne babasına, çocuğun horozu durup dururken öldürdüğü, kendisini de öldürmek istediği hikayesini anlatan, çocuğun böylece evden kovulmasını ve bir kimsesizler evine gönderilmesini sağlayan bir çocukluk günahıdır Georges'un gizi. Georges iyi bir eğitim almış, toplum içinde kendine iyi bir yer edinmiştir. Peki ama Georges'un haksız yere suçlayıp, gammazladığı Cezayirli ve kimsesizler evine atılan Cezayirli çocuk ne olmuştur? Georges'un o zamandan beri kendine sormayı "unuttuğu" bu soru evin kapısına bırakılan, kimi zaman redaksiyona postalanan videolarla "izlendiği"ni anlayan George'a kendini bütün gücüyle dayatır. Acaba videolar şimdi George yaşlarında olması gereken bu Cezayirli çocuk tarafından şantaj amacıyla ya da intikam aracıyla çekilmiş olabilir mi? Georges'un aklına gelen ilk açıklama budur. Açıklamanın bu olabileceği yönünde yeni gelen videolarda ipuçları da vardır. Bu ipuçları üzerinden Georges Cezayirli sığınma kardeşine ulaşır. Onun ihanetine uğrayan Cezayirli kardeşi, Georges'un tersine toplumun alt kesimlerinde yaşamaktadır. Oturduğu yer bir yoksul, göçmenler semtinde, tek odalı bir apartman dairesidir. Yoksuldur. Georges'un oğlu yaşlarında bir oğlu vardır. Georges ondan videoların hesabını sorar. Cezayirli kardeşi videolardan haberi olmadığını söyler ısrarla. George'u inandıramaz. George, polise şikâyette bulunur. Daha sonra çocuğu bir gün eve gelmeyince, çocuğunun kaçırıldığı sonucuna vararak, polisle birlikte kardeşinin evini basar. Boşuna. Çocuğunun haber vermeksizin kız arkadışının evinde kaldığı çıkar ertesi sabah ortaya. Bir özür dileme ihtiyacı bile duymaz aydın, beyaz Fransız. Tersine bu kez de videoların üreticisi olarak sığınma kardeşinin oğlunu suçlamaya başlar. Nasıl yıllar önce Cezayirli kardeşini haksız yere suçladıysa, şimdi de yine aynı işi yapmaktadır. Cezayirli kardeşi, onun için rahatsız edici, yabancı bir unsurdur. Daha sonra Cezayirli kardeşi bir gün acil gelmesi çağrısıyla George'u arar. George gelince de, çok fazla konuşmadan bir usturayla kendi boğazını keserek intihar eder. Onun intihar etmesi bile George'un gözünde George'a karşı yapılmış, George'u mahvetmek için yapılmış bir eylemdir. Suçlu ve saldırgan olan Cezayirli kardeşidir! Aklına kendisinin rolünü sorgulamak hiç mi hiç gelmez. George'un kişisel "saklı"sı, geçmişinde büyük bir sömürgecilik suç ortaklığı bulunan ortalama beyaz Fransız aydınının normal paranoyasıdır yalnızca. Sömürge imparatorluğunun kendi ülkesinden koparıp Fransa'ya sürüklediği yeni "sığınma" Fransızlara karşı duyulan güvensizlik, yabancı düşmanlığı, aşağılama, kendini bu yeni Fransızların tehdidi altında his etme vb.

b) Haneke filmde fakat yalnızca Georges'un kişisel "Saklı"sını deşifre etmekle kalmıyor. Gayet ustaca, adeta geçerken değinerek bir bütün olarak beyaz Fransa toplumunun toplumsal "Saklı"sını da deşifre ediyor. Filmde geri dönüş / "rüya" sahnelerinde ve annesi ile George'un konuşmalarından sığınma evlatlık Cezayirli çocuğun ana-babasının zengin köylü ailesinin yanında çalıştıklarını, onların 1961 Ekiminde bir gün Paris'te yapılan bir gösteriye gittiklerini ve bir daha geri dönmediklerini, bunun üzerine George'un ana-babasının çocuğu sahiplendiklerini, onu evlat edindiklerini öğreniyoruz. Bu kadar. Haneke geçerken bu kadar anlatıp duruyor.

Haneke'nin burada anlattığı, beyaz Fransa toplumunun yüz karası "Saklı"larından biridir. Anlatılan 35 yıl öncesinin Paris'te yaşanan ve Fransız emperyalizminin kanlı yüzünü belgeleyen, beyaz Fransız tarihinde "unutulan", unutturulmaya çalışılan, üzeri örtülen bir katliamdır.

1961 yılı Fransız işgali altındaki Cezayir'de kurtuluş savaşının geliştiği, Fransız emperyalizminin iyice sıkıştığı, sonun yaklaştığı bir yıldır. Cezayir Kurtuluş Örgütü - FLN, Fransa'da yaşayan Cezayirliler arasında da büyük bir desteğe sahiptir. Paris'in o dönemdeki polis şefi Maruice Papo –şimdilerdeki moda deyimle "terörizme karşı mücadele" adına– 6 Ekim 1961'de Paris'teki tüm Cezayirlilere (o zamanlar bunlara "Fransız Müslümanları" deniyordu) akşam 20.30 ile sabah 5.30 arası sokağa çıkma yasağı koyar. Göçmenlerin buluşma ve sosyal yaşam merkezleri durumunda olan Arap kahveleri kapatılır. Keyfi tutuklamalar, insan kaybetmeler, "faili meçhul" cinayetler gündemin baş köşesine oturur. FLN'yi Fransada'ki desteğinden koparmak için faşist terör azgınca uygulanır. FLN 17 Ekim 1961'de bu durumu protesto etmek ve Cezayir Kurtuluş Hareketini desteklemek amacıyla barışçıl bir gösteriye çağrı yapar. 17 Ekim 1961'de Fransada yaşayan 30 bin Cezayirli (ki bu o dönemde Fransada yaşayan bütün Cezayirli nüfusun % 15'i idi!) bu çağrıya uyarak, saat 20.30'da yürüyüşün başlayacağı meydanda toplanır ve barışçıl yürüyüşe geçer. Yapılan yine bugünün moda deyimiyle konuşursak

bir "sivil itaatsizlik" eylemidir. Burjuva özgürlük hareketinin beşiği olmakla övünen Fransa'da, insan hakları, demokrasi vb. sözlerini dilinden düşürmeyen Fransız burjuvazisinin bu eyleme cevabı korkunç olur: Yürüyüşçülerin üzerine ateş açılır. Polis kayıtlarına göre "tahminen!" (tahminen çünkü ölülerin küçümsenmeyecek bir bölümü polis tarafından Sen Nehri'ne atılıyor ve saymak mümkün olmuyor!) 140 ölü, binlerce yaralı var. FLN 200 ölü, 400 "kayıp" bilgisini veriyor. Yine polis kayıtlarına göre 17 Ekim gecesi tutuklanan Cezayirli sayısı 11 bin 538! "Uygar" Avrupa'nın, "uygarlık beşiği" Paris'inin göbeğinde demokrasi isteklerini barışçıl bir yürüyüşle dile getirmek isteyen göçmenlere karşı uygulanan en büyük açık katliam. Beyaz Fransa'nın en önemli "Saklı"larından biri bu.

George'un kişisel "Saklı"sının gerisinde yatan toplumsal "saklı" bu. George'un evlatlık-sığınma Cezayirli kardeşinin ana-babası işte bu yürüyüşten geri dönmüyorlar.

c) Haneke filmde üzerinde fazla durmadan başka olası "saklı"lara da değiniyor filmde. Örneğin Anne'nin olası saklısı: Aile dostu ve aynı zamanda iş arkadaşı ve patronu durumunda olan erkekle olası aşk ilişkisi. Örneğin çocuğun annesini patronundan kıskanma ve fakat bunu ifade edememe "saklı"sı. vb. Sonuçta film her izleyiciye; "Senin saklın ne?" sorusunu, her topluma; "Senin gizin ne?" sorusunu soran bir film.

3. Sonuç:

Son sahne: Yine hareketsiz kamera, bu kez çocuğun gittiği okul izleniyor. Okulun önünde Georges'un çocuğu ile ölen Cezayirlinin çocuğu birşeyler konuşuyorlar. Film bu sabit sahne üzerinde kayan jenerikle kapanıyor. Kilit sahnelerden biri bence. Çünkü bu sahnede Haneke bir yandan ailenin izlenme olayının sürdüğünü gösterirken, diğer yandan izleme işini yapanın Cezayirli aile olmadığını da gösteriyor. Başlangıçta bu konuda şüpheli görünen baba intihar ederek ölmüştür, o halde video onun işi değildir. Daha sonra Georges'un kuşkularının üzerinde yoğunlaştığı Cezayirli oğul da izleme konusunda devre dışıdır. Çünkü son sahnede görüldüğü gibi bizzat o da gözlenen durumundadır. O halde gözleyen, saklıyı sorgulayan kimdir?

Vicdan olmasın? Büyük bir güçle bilinç üstüne çıkmak için mücadele eden bilinçaltı olmasın?

Haneke, bundan önceki filmlerinde de resmin gerçekliğini sorgulayan, resim ile gerçeklik arasındaki bağı sorgulayan, gerçekliğin subjektifliğini sorgulayan, resim gerçekliği ile gerçek gerçekliğin bazen iç içe geçmişliğini sorgulayan bir sinemacı. Burada da bütün film içinde bir film seyrettiğinizi biliyorsunuz. Ve yer yer şimdi gönderilen bir videoyu mu izlediğinizi, "gerçek" bir sahne içinde mi olduğunuzu, yoksa bir 'rüya'da mı olduğunuzu, ancak bir sonraki sahnede çıkarabiliyorsunuz. Böyle değişik anlatım düzeylerini iç içe geçirerek Haneke yalnızca anlattığı öykü ile değil, aynı zamanda nasıl anlattığı ile de "saklı" olanı, iç içe geçeni, altta kalanın ne olduğunu sorguluyor. Gerçekten keyifle izlediğim üst düzeyde bir sinema şöleni Haneke'nin Cache'si.

Filmde müzik ancak film içinde eğer birileri müzik dinliyorsa var. Gerçek hayattaki gibi. Haneke öyküsünü dümdüz, hiçbir yardımcı ögeye ihtiyaç duymadan ve sabit kamerayla anlatacak kadar güveniyor kendine. Ortaya çıkardığı yapıt eksiksiz bir "ders filmi".

Hollywood filmlerinin ve televizyonun eğittiği kitle görsel alışkanlıklarına ters, bunların yarattığı beğeniye uygun olmayan, geniş seyirci kitlesi açısından "sıkıcı" ve "anlaşılmaz" bulunabilecek bile olsa, lütfen görün bu filmi.

2006 "ALTIN AYI" ÖDÜLÜ

Cesur ve iyi bir film

Şimdiye kadar dokümanter filmleri ile tanınan Boşnak Kadın Yönetmen Jasmila Zbanic bu yılki Berlinale'nin yarışma bölümüne ilk uzun metrajlı sinema filmi olan Grbavica ile katıldı. Daha önce dokümanter filmlerinde Bosna Hersek'teki savaşın yarattığı maddi ve ruhsal yıkıntılar konularını işleyen yönetmen, Grbavica'da da bu konuyu işliyor. Anlatılan 12 yaşındaki bir genç kız (Sara) ile bir barda servis yaparak çocuğunu geçindirmeye çalışan genç bir annenin öyküsü.

Babasız büyüyen Sara, annesinin verdiği bilgi temelinde babasının "şehit" olduğunu düşünüyor. Bir okul gezisi öncesinde indirimden de yararlanmak için ve fakat bundan çok hiç tanımadığı babası hakkında bilgi edinmek için şehitlik belgesini istiyor annesinden. Giderek annenin kızına yalan söylediği, Sara'nın savaş sırasında yaygın olan ırza geçmelerin sonucunda ortaya çıkan

Grbavica

| Avusturya/Bosna Hersek 2005
Yönetmen: Jasmila Zbanic
Oyuncular: Mirjana Kranovic, Luna Mijovic, Leon Lucev vd.

bir gebelikle dünyaya gelen, annenin başlangıçta red ettiği, ve fakat bir kez emzirdikten sonra kendi çocuğu olarak sahiplendiği, onu korumak için bir ana-kız kavgasında söylediği gibi "Çetnik piçi" olmadığını anlattığı bir çocuk olduğunu öğreniyoruz.

Filmin akışı içinde Saraybosna'da, bir yandan savaşın maddi yıkıntılarını tamir etmeye çalışırken, diğer yanda savaşın ruhsal yıkıntı ve bunalımları içinde yaşayan bir toplumu izliyoruz. Küçük ailenin savaş gizi, şimdi her erkekte bir tacizci, ırz düşmanı hayvan gören annenin öyküsüdür. Anlatılan öykü aynı zamanda bir ırza geçme çocuğu olan Sara'nın da kendi gerçekliğini öğrenmesi, annesini anlamaya çalışması, bu gerçeklikle yaşamayı öğrenmeye başlamasının öyküsüdür.

Duyarlı, kadının savaş ganimeti olarak görüldüğü erkek toplumun bir kadın gözüyle sorgulanması olarak cesur ve iyi bir film Grbavica.

Anlatım ve film tekniği açısından yeni bir şey yok. Oyuncular inandırıcı.

Bu yılki Berlinale'de Altın Ayı ödülünü almış olması, umarım filmin daha fazla seyirciye ulaşmasında olumlu bir rol oynar. Görülerek ödüllendirilmesi doğru olan bir film.

ALIŞILMIŞIN DIŞINDA İKİ YÖNETMENİN ALIŞILMIŞA KATILMA DENEMELERİ...

Yeni ve alışılmamış bir Woody Allen

Woody Allen kendine özgü filmler yapan, bütün filmlerinde imzası kolaylıkla okunabilen bir yönetmen. Woody Allen filmlerinin temel özelliği bunların çok akıllıca ve esprili diyaloglara dayalı olması, filmlerde çoğunlukla Woody Allen'in içinde yaşadığı ve yakından tanıdığı New York'un bohem/sanatçı çevresinden olayların, kişilerin konu alınması, filmlerinin senaryolarının hemen hepsinin aynı zamanda tiyatro oyunları veya kısa öyküler olarak keyifle okunabilir eserler olmasıdır. Woody Allen kendi başına bir sinema ekolü yaratmıştır adeta: Woody Allen komedisi. Sinema anlatım dili –Purple Rose of Cairo ve Sturdust Memories dışında– gayet gelenekçi ve statiktir. Filmlerinde daha çok statik bir kamerayla filme alınmış tiyatro oyunları havası vardır. Son yıllara kadar filmlerinde kendi de oynuyordu. Kendisi ve yakın çevresinin, genelde büyük şehir insanının takıntılarını çok iyi gözlemleyen ve bunlarla sevecen bir şekilde alay eden, filmlerinin çoğunun öyküsünü ve senaryosunu kendi yazan, kimilerinde orijinal müziği kendi yapan bütünlüklü bir sanat eseridir Woody Allen'in kendisi.

Match Point
| Maç Sayısı | ABD 2005
Yönetmen: Woody Allen
Oyuncular: Jonathan Rhys Meyers, Scarlett Johansson, Brian Cox, Matthew Goode, Emily Mortimer vd.

Son filmi "Maç Sayısı" bugüne kadarki Woody Allen komedilerinden değişik bir film. Woody Allen bu yeni filmiyle kendi ekolünden çıkıyor, bambaşka bir alana, normal Holywood normlarında bir polisiye film alanına geçiyor. Eğer istenirse bugüne kadar kendisine kapıları kapatan ve kendisinin de kapılarını kapamış olduğu Hollywood'a bir film yolculuğu yapıyor. Adeta, Hollywood filmi mi istiyorsunuz, buyurun istersem âlâsını yapabilirim diyor bu filmle Woody Allen. Fakat Woody Allen, eğer normal bir Hollywood filmi yapmış olsa, Woody Allen olmazdı. Akıl dolu diyaloglar yanında, sınıflar arası farklılıkları, üst sınıfa dahil olmak isteyen bir alt/orta sınıf üyelerinin zorluklarını içeren öyküsü ile film yine de Hollywood normali dışında bir yönetmenin imzasını taşıdığını gösteriyor.

Filmin öyküsü kısaca şu: Tenis öğretmeni Chris Wilton (Jonathan Rhys Meyers), öğrencisi playboy Tom Hewett üzerinden "yüksek sosyete" ile tanışıyor. Bütün amacı bu yüksek sosyetenin bir parçası olmak. Bu bağlamda Tom Hewett'in kız kardeşi Chloe (Emily Mortimer) bu sosyeteye girmek için bilet işlevi görüyor. Chloe Chris Wilton'a aşıktır. Ve onun yüksek sosyeteye girmesinin aracıdır. Fakat arada Tim'in nişanlısı Amerikan artist adayı Nola (Scarlett Johansson) vardır.

Nola için de Tim yüksek sosyeteye girmenin bir aracı olabilir. Fakat Tim'in annesi Nola'ya karşıdır. Nola ile Chris arasında daha ilk karşılaşmalarında bir elektriklenme olur. Ve süreç içinde seyircinin en baştan bildiği (Nola ile Chris'in masa tenisinde ilk karşılaşmalarında yakınlaşmaları, aralarındaki diyalog yasak aşkın habercisidir) beklenen olur: Bu arada Chloe üzerinden ailenin bir parçası haline gelen, aile sayesinde zenginleşen, Chloe ile evlenen Chris, Nola'yla metres hayatı yaşamaya başlar. Bu arada Tim'in terk ettiği Nola'nın Londra'dan ayrılması ile biraz durulur gibi olan bu gizli ilişki, Nola'nın kısa bir Amerika se-

yahati ertesinde Londra'ya dönmesi sonrasında yeniden başlar. Kazandığı toplumsal mevki ile gizli aşkı arasında tercih yapamayan, ikisini bir arada sürdürmeye çalışan Chris bir yalan düzeni içinde yaşamaya başlar ve bu düzen içinde sürekli daha fazla yalan batağına batar. Bu arada gebe kalan Nola Chris'in "ayrılacağım, seninle birleşeceğim" yalanlarını ciddiye alarak, ondan söz verdiklerini yapmasını istemeye, bu yönde baskı yapmaya kalkar. Chris için çıkar yol yoktur. Ya Nola'yı kusursuz bir cinayetle ortadan kaldıracak, ya da yüksek sosyeteden kopacak yine eski yoksul "ortalama" tenis öğretmeni hayatına dönecektir. Hangisini yaptığı, nasıl yaptığı, insan hayatının teniste maç sayısında ağın üstündeki banta çarpan bir topun hangi sahaya düşeceği ne kadar hesaplanabilirse o kadar hesaplanabilir, o kadar tesadüflere bağlı bir şey.

Woody Allen'in bu Hollywood yolculuğu eleştirmenlerin büyük çoğunluğu tarafından sevinçle ve övgüyle karşılandı. Ben ise bildiğim Woody Allen'imi daha çok seviyorum.

Alışılmamış bir Egoyan

Atom Egoyan'da, Woody Allen gibi, filmlerinde imzası kolaylıkla okunabilir olan bir yönetmen. Onun filmlerinin temel özelliği filmlerinde çok değişik düzeylerin, hem zaman, hem mekân hem olaylar açısından, birbirine karıştırılması, ortaya seyirci açısından çözülmesi kolay olmayan bir "puzzle"ın (yap-boz oyununun) çıkmasıdır. Onun filmlerinde kurgu filmin temel ögesidir. Seyirci için keyif bu 'puzzle'ın çözümündedir. Egoyan alışılmış Hollywood sineması dışında kalan bir Kanadalı sinemacıdır.

Yeni filmi "Where the truth lies"'ta Atom Egoyan bu kez Hollywood'a gidip kulislerin arkasında "gerçeklerin yalan söylediği yer"den bir öykü anlatıyor. Bu kez de kurguda değişik zaman dilimlerinin, geri dönüşlerle iç içe kurgulanması var. Fakat önceki filmlerinden değişik olarak kurgu başrolde değil ve puzzle bu kez öncekilerdeki kadar karmaşık değil.

Where the truth lies
| ABD/Kanada/İngiltere 2005
Yönetmen: Atom Egoyan
Oyuncular: Kevin Bacon, Colin Firth, Alison Lohman, Rachel Blanchard

Anlatılan öykü 50'li yıllarda ünlü bir tv-sinema komedyen ikilisi, bir anlamda palyaçoyu oynayan Lanny (Kevin Bacon) ile onun kabalıklarını düzeltemeye çalışan, yakışıklıyı oynayan ortağı Vince'in (Colin Firth) öyküsü. Bu ikili yine 50'li yıllarda ünlenen Jery Lewis/Dean Martin ikilisini oldukça andırıyor. Bu ikili ününün doruğunda iken birden ayrılıyorlar. Ve tek tek hiçbir zaman ikilinin yakalamış olduğu başarı çizgisini yakalayamıyor, unutulup gidiyorlar. Neden ayrıldıkları bilinmiyor. Bilinen bir şey, ayrılmadan önce, kaldıkları ve bir basın toplantısına katılacakları bir otelde, bir banyo içinde ölü bulunan genç kadın olayının varlığı. Fakat bu olayın ayrılıkla bir bağı olup olmadığı vb. bilinmiyor. Çiftin ayrılığından 15 yıl sonra, Vince'in yayınlamak için bir yayınevine gönderdiği anıları üzerine onunla konuşma görevine sahip bir genç kadın gazeteci/yazar Karen O'connor (Alison Lohman) otobiyografinin gerçeklik derecesini araştırma içinde, otelde ölü bulunan genç kadın öyküsünün de peşine düşüyor.

Film ""gerçeklerin yalan söylediği yer"de, resmi gerçeklik (nedeni bilinmeyen bir intihar), Vince'in gerçekliği (Lanny genç kadını öldürmüştür, fakat bu bir giz olarak kalacaktır), Lanny'nin gerçekliği (Vince genç kadını öldürmüştür, fakat bu bir giz olarak kalacaktır) ve gerçek gerçekliği (genç kadını Vince ve Lanny'i koruma altına almak isteyen Vince'in yardımcısı öldürmüştür ve fakat bu giz olarak kalacaktır) karşı karşıya koyarak, aslında Egoyan'ın bütün filmlerinde etrafında döndüğü ana konuda konaklıyor: Gerçek var mı?

Bu anlamda film bir Egoyan filmi. Fakat biraz değişik, egemen anlatım tarzına biraz daha yakınlaşan tarzda 'yeni' bir Egoyan filmi.

"Eh işte..."ler / "Olmasa da olur"lar...

"Çukulata", "Tanrının eseri, şeytanın katkısı" gibi iyi roman uyarlaması güzel filmlere imza atmış, Hollywoodlu bir İsveç yönetmen Lasse Hallström. Yeni filmi "An unfi nished life"'da da kaliteli roman uyarlaması film çizgisini sürdürüyor.

Einar (Robert Redford) Wyoming'te, arkadaşı Mitch (Morgan Freeman) ile birlikte yaşayan yaşlı, hüzünlü, yalnız bir kovboy. Mitch bir süre önce bir ayının saldırısı sonucunda sakat kalmış, Einar'ın bakımına muhtaç durumda. Aralarında fazla söze gerek duymayan bir dostluk, arkadaşlık

ilişkisi var. Einar yetişkin oğlunu bir trafik kazasında kaybetmenin üzüntüsünü sürekli yaşayan, evin yakınındaki mezarı başında oturup oğluyla dertleşen bir hüzünlü baba.

Günün birinde Einar'ın oğlunun ölümünden dolaylı olarak sorumlu tuttuğu gelini Jean (Jennifer Lopez) 11 yaşındaki kızı Griff (Becca Gardner) çıkıp geliyorlar. Einar'ın hiç istemediği bir şey bu. Ve bunu başından itibaren gösteriyor. Son sevgilisinin şiddetinden kaçan Jean için Wyoming'teki ıssız çiftlik bir süreliğine sığıncak tek yerdir. Mecburen gelmiştir. Biraz çalışıp para biriktirdikten sonra çekip gidecektir.

Film gelinle, kayınbaba ve arkadaşının, bu arada annesi ile dedesi arasındaki sorunu anlamayan küçük kızın dedesi ve Mitch'le olan ilişkisinin nasıl geliştiğinin, bu mutsuz, hüzünlü insanların sonunda nasıl yeniden bir "aile" haline geldiklerinin öyküsünü anlatıyor. Oyuncuların hepsi mükemmel. Özellikle Becca Gardner Robert Redford, Morgan Freemann gibi Hollywood devlerinin yanında "ben de varım" diyen oyunuyla göze batıyor.

Keyifle seyredip, duygulanabileceğiniz, sonra unutabileceğiniz bir film.

An unfi nished life
| ABD 2005
Yönetmen: Lasse Hallström
Oyuncular: Robert Redford, Jennifer Lopez, Morgan Freeman, Josh Lucas, Damian Lewis, Becca Gardner vd.

Mike Barker, Oscar Wilde'ın İngiltere'de 19. yüzyıl sonlarındaki Viktoryen ikiyüzlü ahlakı teşhir eden oyununu, aslında çevirisi "iyi bir kadın" olması gereken, nedense Türkiye'deki dağıtımcının "Gizemli Kadın" ismiyle piyasaya soktuğu –çeşitli Avrupa ülkelerinde de "Amalfi'de bir Yaz" ismi altında gösterildi– filminde, 1930'lu yılların ABD'sine, sonra da 1930'lu yılların İtalyasında, zenginlerin tatil cenneti Amalfi'ye taşımış.

Başta ABD'de bir lüks restoranda Bayan Erlynne (Helen Hunt) ile tanışıyoruz. Onu çeşitli evli zengin erkeklerle ilişkilerle lüks içinde yaşayan, fakat bu ilişkilerin açığa çıkması ile ABD'yi terk etmek zorunda kalan orta yaşlarda bir kadın olarak tanıyoruz. Bayan Erlynne'in İtalya seyahati sırasında okuduğu bir sosyete/dedikodu dergisi üzerinden, yeni evli çok zengin, genç bir çiftin –Meg Windermere (Scartlett Johansson) ve Robert Windermere (Mark Umbers)– varlığını öğreniyoruz.

Bayan Erlynne, İngiliz üst sınıfından sıkılan bir sürü insanın tatilini geçirdiği Amalfi'de bir villaya yerleşiyor.

Daha sonra Mark'ın yakın dostu ve arkadaşı playboy Tuppy'nin (Tom Wilkinson) Meg'i kazanma çabalarını, Bayan Erlynne ile Robert arasında, içinde para da olan gizemli bir ilişkisini, çürüyen aristokrasi içinde aşk, ihanet, entrika, dedikodu dolu gelişmeler izliyoruz. Hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığı bir sonla bitiyor film. Özellikle Helen Hunt'ın mükemmel oyunuyla, ve Oscar Wilde'ın diyalogları ile keyif veren bir film. Amu bunu da gördükten sonra unutabilirsiniz.

A good women | Gizemli Kadın | İngiltere/İtalya/İspanya 2004 **Yönetmen:** Mike Barker **Oyuncular:** Helen Hunt, Scarlett Johansson, Tom Wilkinson, Mark Umbers, Robert Windermere, Stephen Campbell Moore **Senaryo:** Oscar Wilde'ın "Lady Windermere's Fan" adlı oyunundan uyarlayan Howard Himmelstein

SAW II
| Testere II | Avustralya 2004
Yönetmen: Darren Lyn Bousman
Oyuncular: Donie Wahlberg, Shawne Smith, Tobin Ball vd.

Senaryo birinci filmin senaryosunu da yazan ve oyuncusu olan Legih Wannell ile bu kez yönetmenliği üzerlenen Darren Lyn Bousman'a ait.

Psikopat seri katil Jigshaw yine işbaşında.

Yine tuzaklarla dolu bir mekânda, bu kez iki kişi yerine dokuz kişiyi birbirinin üzerine salıyor. Bir insan kafasının ne kadar psikopatik şiddet üretebileceğini görmek isteyenler için ilginç olabilir.

Gerçek hayattan çıkmış, abartısız gerçekçi "küçük" filmler Alman sinemasında genç kuşak filmcilerin markası oluyor giderek. Daha önce "Halbe Treppe"si (2002) üzerine yazdığım Dresen bu genç kuşak sinemacılardan biri. Yeni filminde Berlin'de iki kadın arkadaşın öyküsünü anlatıyor. Biri 30-40 yaş arası, ergenlik çağına giren bir oğ-

Sommer vom Balkon

| Balkonda Yaz | Almanya 2005
Yönetmen: Andreas Dresen
Oyuncular: Inka Friedrich, Nadja Uhl, Andreas Schmidt, Stefanie Schönfeld, Christel Peters

lu olan ve onunla birlikte "yalnız" yaşayan bir genç kadın, Katrin, (Inka Friedrich) diğeri ondan daha genç, yaşlı bakıcısı bir genç kadın: Nike (Nadja Uhl). Nike'nin tam bir bebek, fakat kendine laf ettirmeyen bir bebek. O da yalnız yaşıyor.

Mekân: Berlin'in göçmenlerin yoğun olduğu semtlerinden Kreuzberg'te, eski bir ev. Dördüncü katta Nike oturuyor. Evin bir de balkonu var. Evin zemin katında oğluyla oturan Katrin ile Nike akşamları balkonda buluşup, dertleşip, eğleniyorlar. Yazı balkonda geçiriyorlar. Yalnız yaşayan genç kadınlar olarak erkekler önemli sohbet konularından biri. Erkekler olabilir, fakat bağımsızlık daha önemlidir temel felsefeleri.

Günün birinde bir kamyon şoförü giriyor hayatlarına. Roland mı /yoksa Ronald mı? diye sürekli sordukları (Andreas Schmidt) kendini beğenmiş, sevimli proleter bir tip bu. Inka ile yaşamaya başlıyor. Inka ile Roland mı yoksa Ronald mı neyse, şoförün ilişkisi iki kadın arkadaşın arasına bir kara kedi gibi giriyor. Bu arada kadınların arada bir uğradıkları Köşe Meyhanesi'nde garsonluk yapan kadın; Tina (Stefanie Schönfeld) Nike'a Ronald mı, Roland mı neyse kamyon şoförünün daha bir çok ilişkisi olduğu bilgisini aktarıyor. Nike önce Tina'nın Ronald'a göz koymasına yorup, ciddiye almadığı bu dedikodunun doğru olduğunu öğreniyor. Kimi maço tavırları ile de Nike'ı sıkan kamyon şoförüne kapıyı gösteriyor Nike sonunda.

Arada ergenlik çağındaki oğulun da ilk aşk ilişkisini ve yaşadığı korkunç hayal kırıklığını, ilişkilerde çıkarcılığı ve yalanı izliyoruz. Katrin'e karşı bir tecavüz girişimini, "yalnız" genç kadınların erkeklerin gözündeki "av" rolünü izliyoruz.

Sonunda iki arkadaş yine en önemlisinin arkadaşlıkları olduğunu kavrıyor. "Balkonda Yaz" sürüyor. Güzel, insancıl, gerçekçi, "küçük" bir film.

New York. 50 yaş civarında bir Yahudi kadın psikoterapist, Dr. Lisa Metzger (Meryl Streep). Çok (yetişkin) çocuklu, üç, kısa süre önceye dek dört kuşak bir arada yaşayan tipik tutucu bir Yahudi aile. Ailenin 23 yaşındaki, hâlâ büyükanne/büyükbabayla birlikte oturan, resim yapan, ressam olarak yaşamak isteyen ve fakat ailesinin sanatkârlığına inanmadığı, yakışıklı, çocuksu büyük oğlu David (Bryan Greenberg). Eşinden henüz ayrılmış çocuksuz, otuzlu yaşların ikinci yarısında genç başarılı bir iş kadını, Raffi (Uma Thurman). Dr. Lisa, Raffi'nin çok güvendiği bütün dertlerini paylaştığı terapisti.

Ayrılığından kısa süre sonra Raffi tesadüfen – psikoterapistinin oğlu olduğundan habersiz– David ile karşılaşır. Vurulurlar birbirlerine. Önce cinselliktir birbirinde çekici buldukları. Deneyimsiz David kendinden 14 yaş büyük sevgilisinden öğrenir sevişme inceliklerini. Mutludurlar. Fakat arada 14 yaş, David'in ailesinin onun mutlaka kendi "kültür çevresi"nden bir genç kadınla evlenip çoluk çocuğa karışması isteği, Raffi'nin kendine sorup durduğu "acaba" soruları vardır. Raffi her zaman yaptığı gibi dertlerini terapisti ile paylaşır. Başlangıçta genç sevgilinin kendi oğlu olduğunu bilmeyen Dr. Lisa Raffi'yi her zaman yaptığı gibi, kendi hayatını yaşaması için güçlendirir. Aradaki yaş farkının, kültür farkının vb. vb. önemi yoktur, önemli olan mutluluktur. Mutlu ise o mutluluğu yaşamalıdır Raffi. Süreç içinde anlatımlardan Dr. Lisa yavaş yavaş "hastası" ile hakkında konuştuğu genç sevgilinin kendi oğlu olduğunu anlar. Bu noktadan itibaren bir süre terapist yerine anne, bu ilişkinin sonu olmayacağını bilen ve söyleyen anne konuşmaya başlar Raffi ile. Dr. Lisa yaptığının mesleğine ihanet olduğunun bilincinde ikircikli bir haldedir. Kendisinin terapiye ihtiyacı vardır. Sonunda Raffi'ye durumu açıklayarak onun terapistliğinden çekilir. Raffi haklı olarak kendini ihanete uğramış his etmektedir. Bu arada David işini kaybeder, bir süre Raffi'ye taşınır, fakat bu birlikte yaşama, cinsellik dışında her ikisinin yaşam beklentilerinin değişik olduğunu gösterir onlara. Kavgayla ayrılırlar. Sonra yeniden birleşirler. Hatta David ailesi ile bile tanıştırır Raffi'yi. Hatta o naif yaklaşımı içinde Raffi'yle birlikte Raffi'nin çok istedigi çocuğu da birlikte yapıp birlikte yaşamaya bile hazır olduğunu açıklar. Raffi bunun kendisi için en büyük aşk ilanı olduğunu ve fakat uzun süreli birlikte-

Prime

| İlk | ABD 2005
Yönetmen: Ben Younger
Oyuncular: Meryl Streep, Uma Thurman, Bryan Greenberg vd.

liğin yürümeyeceğini açıklayarak, dostça bitirir ilişkiyi. İmkânsız bir aşktır bu. Evet aşıktırlar birbirlerine fakat Raffi bunun geçici olacağının bilincinde bitirir ilişkiyi. David için bu ilişki bir "Prime"; bir ilktir. Çok şey öğrendiği, kendini bulduğu, gideceği yolun sanatçılık olduğunu gördüğü bir deneyim. Film bir kış günü birbirine aşık iki imkânsız aşığın birbirlerine sessizce buzlu bir camdan sevgiyle veda ettikleri bir sahneyle sonlanır. Keyifli bir New York öyküsü. Meryl Streep'in usta oyunu, Uma Thurman'ın Meryl Streep yanında ezilmeyen mükemmel oyunuyla keyifle izlenebilir, akıllı diyaloglar, sakin bir kamera ile sevilecek bir film.

Seyri güzel bir İstanbul propaganda filmi Organize İşler öncelikle. Gerçekten sinemada eşini arayan güzellikte İstanbul resimleri var bu filmde. İstanbul'u seviyorsanız daha da seveceğiniz, tanımıyorsanız sizi İstanbulsever yapacak bir film. Bu açıdan öncelik görüntü yönetmenini ve montajı kutlamak lazım.

Organize İşler
Yönetmen / Senaryo: Yılmaz Erdoğan
Oyuncular: Erdoğan, Tolga Çevik, Özgü Namal, Demet Akbağ, Cem Yılmaz
Görüntü: Uğur İçbak **Müzik:** Ozan Çolakoğlu

Gerisi: Tesadüfen karşılaşan ve birbirlerini dayaktan/ölümden kurtaran iki kökten değişik tipin –biri saf mı saf, namuslu mu namuslu Süpermen / Samet (Tolga Çevik); diğeri aslında Samet gibi olan ama hayatın içinde hırsızlıkla, ustaca yapılan 'organize işler'le uğraşmayı meslek edinme durumunda kalan Asım'ın (Yılmaz Erdoğan)– birkaç haftalık ortak maceraları, bu arada mafyalaşmış bir bir hayat. "Organize İşler"in her tarafı sarmış olduğu bir hayat tarzında, "adalet"in de daha küçüğüne karşı daha büyük mafya tarafından, keyifli bir iş gibi gösterilen, seyirciyi güldüren bir işkence seansı ile tesis edildiği bir gerçeklik sergileniyor filmde. "Küçük organize iş"lerin, bunları yapanların tümünün olumlu ve sevimli tipler olarak çizilmesi ile propagandası olarak da görülebilir bir film.

Müzik iyi, oyuncular iyi, fakat çok fazla Yılmaz Erdoğan olan bir film. Teknik açıdan "Türk filmi"nin Hollywoodlaştığını gösteren bir film.

Sonuçta, görüp, unutabileceğiniz, görmeseniz de olur bir film.

Oscar'lılardan!

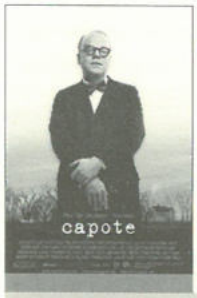

'06 Oscar'ında "En iyi Erkek Oyuncu" Ödülünü Truman Capote'yi oynayan Philip Seymour Hofman aldı.

Film, ABD'li ünlü yazar Truman Capote'nin hayatında bir dönüm noktası olan bir kesiti anlatıyor. 1959 Kasımında Truman Capote, New York Times'te Cansas'ta zengin bir çiftçi ailesinin dört ferdinin cinayete kurban gitme haberini okur ve bu cinayetin öyküsünü araştırıp yazma kararı verir. Truman Capote, o zamana dek, cinsel tercihi konusunda açık konuşan bir eşcinsel olarak özellikle sosyetenin aydın kesimi içinde merakla izlenen, girdiği her toplumda merkezde duran, ilgi çekici bir yazardır. Yazdığı bir çok senaryo filme çekilmiştir. "Tiffanyde Kahvaltı" –Stanley Donen'in çektiği Audrey Hepburn'un ününe ün katan film–onu sosyete toplantılarındaki Hollywood dedikodularıyla aranan kişi yapmıştır. Para sorunu vb. yoktur. Artık yeni bir şeyler yapmak istemektedir. Yapmak istediği bir cürümün anatomisini çıkarmak, belgesel bir roman yazmaktır.

Capote
| ABD 2005
Yönetmen / Senaryo: Bennett Miller
Oyuncular: Phlip Seymour Hoffman, Catherine Keener, Clifton Collins Jr., Chris Cooper, Bruce Greenwood, Bob Balaban, Mark Pelegrino, Amy Ryan vd.

Gençlik arkadaşı, gazeteci yazar Lee Harper'le birlikte bir yayınevinin görevlisi olarak yola çıkarlar. Yakalanan cinayet zanlılarının duruşmalarını izler, ölüm cezasına çarptırılmalarına tanık olur, olayın tanıkları ile görüşmeler yürütürler. Fakat Capote'nin istediği daha fazladır. O bizzat katillerle görüşüp, olayı gerçekleştirenlerin kendisinden bilgi almak, romanını bu temelde yazmak istemektedir. Biraz da rüşvet sayesinde sonunda görüşme izni çıkar. Truman Capote'nin başlangıçta kısa bir süre olarak hesapladığı, sonuçta bizzat Capote'nin avukatlar tutup, hukuki yolları tüketmesi sonucu 6 yıl süren bir süreç başlar. Bu süreçte Capote ile katillerin biri arasında, bir yandan sanatçı ile objesi, diğer yandan ruhen birbirine çok benzeyen, Capote'nin deyimiyle "aynı evde doğup büyüyen, sonra biri arka kapıdan, diğeri ön kapıdan çıkarak hayata katılan iki insan" arasında bir ilişki, erotik yanı da olan ve Capote'nin hayatını derinden etkileyen, değiştiren bir ilişki geli-

şir. Film bu ilişkiyi anlatıyor.

Gerald Clarke'in Capote biyografisinden yola çıkılarak yapılmış bir film. Bennet'in ilk uzun metraj sinema filmi. Film adeta Capote'yi mükemmel oynayan Philip Seymour Hofman için yapılmış gibi görünen, baş oyuncunun çok önemli olduğu bir oyuncu filmi.

Reese Whiterspoon bu filmdeki oyunuyla 2006'nın "En İyi Kadın Oyuncu" Oscarını aldı. Film, Johnny Cash'in hayatının anlatıldığı bir film. Muhteşem bir başlangıç bölümü var. Bir hapishane duvarını izleyen, sonra içeri giren ve mavi hapishane elbiseleri ile demir parmaklıklarla çevrili, dışında silahlı hapishane görevlilerinin beklediği büyük bir salonda alkışlayan ellere, ritmik olarak yere vurulan ayaklara kitlenen, sonra sahneye dönen bir kamera. Arka planda sürekli ritmik bir alkış ve ayak vurma gürültüsü. Sahne gerisinde siyah giysileri içinde bir elektrikli testere önünde dalıp giden Johny Cash (Joaquın Phoenix) ve onun yüzünden geri dönüş.

Walk the Line
| ABD 2005
Yönetmen: James Mangold
Oyuncular: Joaquin Phoenix, Reese Witherspoon, Shelby Lynne, Robert Patrick

Johny Cash'in çocukluğu. Yoksul bir çiftçi ailesi. Johny'den en fazla iki yaş filan büyük olan büyük ağabey papaz eğitimi almak istiyor. Johny'nin özendiği, sevdiği, birlikte müzik dinlediği tek dostu. Bir gün birlikte çalışmaya gittiklerinde, ağabeyinin de isteğiyle, onu hızar başında yalnız bırakarak balık tutmaya gidiyor. Balıktan dönerken babası bir araba içinde rastlıyor ona, kızgınlıkla "Nerdeydin?" diye soruyor. Olağanüstü bir durum vardır. Arabanın içinde kanlı bir elbise vardır. Eve gittiklerinde ölüm yatağında ağabeyi ile karşılaşırlar. Kaza olmuştur. Ağabeyi ölür.

Bütün hayatı boyunca gelen "Nerdeydin?" sorusu izleyecektir artık Johny'i.

Sonra evlilik, Almanya'da yapılan askerlik ve burada ilk müzik denemeleri. Şarkı sözü yazma ve besteleme denemeleri. Dönem rock'n roll'ün yavaş yavaş zafer yürüyüşüne çıktığı bir dönemdir.

Dönüşte zengin bir hayat sürmek isteyen eş beklemektedir yolunu. Doğan çocuk, sorumluluk onu kapı kapı dolaşıp satıcılık yapmaya iter. Hiç istemedeği bir iştir.

Sonra bir grup kurar. Plak doldurmak için parayı yan yana getirebildiği ilk anda, bir plak doldurmaya yönelir. Burada plak prodüktörü ona bütün hayatı boyunca yol gösteren dersi verir: "Neysen öyle oku... İçinden nasıl geliyorsa onu oku. Kimseyi taklit etme. İnandırıcı ol. Yaşadığının müziğini yap. Müziği yaşa!" Öyle de yapar Johny Cash ve müziği sevilmeye, dinlenmeye başlanır.

İlk konserde hayatının aşkı ile karşılaşır: June Carter (Reese Witherspoon) çocukken ağabeyi ile dinleyip, Carter kardeşler içinde en sevdiği sesin sahibidir aşık olduğu kadın.

Turneler gelir. Turnelerle birlikte uyuşturucu, alkol, evde mutsuzluk, başkaları ile evlenen aşık olunan kadın ve çöküş gelir.

Çöküş ertesi, aşık olunan kadının yardımıyla yeniden kendine gelme. Kendine, özüne geri dönüş, filmde baştaki sahneye, başa dönüşle sonuçlanır: Baştaki konsere, Johny Cash'ın hayatında dönüm noktalarından biri olan ve kariyerinin ikinci dönemini başlatan Folsom Hapishanesindeki mahkumalara verilen konsere dönülür.

Bu konserin canlı kayıtlarından yapılan plak müzik tarihinin o döneme dek en başarılı, en çok satan plaklarından biridir.

Johny Cash Folsom konserinden sonra da başarısını sürdürmüş, bu arada Jurne Carter'le evlenmiş ve hayatının sonuna dek bu iki sanatçı birbirini sahnede olduğu gibi, gerçek hayatta da tamamlamıştır.

"Walk the line" Johny Cash'ı tanımayanlara tanıtacak, sevmeyenlere sevdirecek başarılı bir film. Oyuncular bütün şarkıları kendileri söylüyor. Şarkıcı olarak da gayet başarılılar.

King Kong 2006 da "Ses Efektleri" " Ses Montajı" ve " Görsel Efektler" dallarında üç Oscar kazandı. King Kong'un 2005'deki yeniden yapımındaki öykünün kişileri 1933 yapımı orijinal filmdeki kişiler: En azından isimleri aynı, meslekleri benzer:

İşiz bir güzel kadın artist adayı Ann Darrow (Naomi Watts), maceracı bir gösteri menajeri (burada aynı zaman-

King Kong
| Yeni Zelanda / ABD 2005
Yönetmen: Peter Jackson
Oyuncular: Naomi Watts, Adrien Brody, Jack Black, Thomas Kretschmann, Colin Hanks, Jamie Bell

da sinemacı) Carl Denham (Jack Black), yakışıklı ve entel (yazar) Jack Dirscoll (Adrian Brody), Kaptan Engelhorn (Thomas Kretschmann)...

Peter Jackson, "çocukluk rüyam" dediği King Kong'un yeni versiyonuna sokuşturulabilecek her şeyi sokuşturarak, ortaya bir "film türlüsü" çıkarmış.

Film önce bir "dönem filmi" olarak başlıyor. Büyük kriz dönemini, kapanan tiyatro ve işsiz kalan kadın artist adayı Ann Darrow'un çaresizliiğinde yaşıyoruz

Sonra bir "film içinde film" filmi. Ekip film çekimi için çıkıyor yola. Ve yolda da, daha sonra da film çekimi yapılıyor.

Sonra bir "yolculuk/macera" filmi. ABD'den başlayan, bilinmeyen bir adaya süren bir gemi yolculuğu, yolculuk sırasında ve varılan gizemli adada yaşanan maceralar. Sonra ABD'ye geri dönüş ve orda yaşanan macarelar.

Sonra korkunun her türünün varolduğu bir "korku filmi" Dev yaratıklar. Özellikle örümcek korkusunu kışkırtıcı korku sahneleri, acayip vahşiler, onlarla mücadele, bol iskelet vb.

Sonra, sosyal içerikli "eleştiri filmi". Dev King Kong'u para kazanma aracı olarak kullanmaya kalkan, bunun için insan hayatını da hiçe sayan gösteri, eğlence dünyasına yönelen "medya" eleştirisi.

Sonra "imkânsız aşk filmi". Ann'a aşık, çok güçlü, fakat aşkı karşısında güçsüz King Kong.

Sonra sonu mutlu "büyük aşk filmi". Ann ile Jack'in aşkı.

Peter Jackson, bir sürü oyuncağa bir anda kavuşmuş, hangisi oynayacağını bilemeyen bir çocuk gibi film yapmış. Ortaya çıkan "eser"in hiçbir özelliği yok, tekniğin iyi kullanılmasından başka. Fakat onu bugün bilgisayar oyunlarında bile yapıyorlar.

Brokeback Mountain 2006 yılının Oscar'a en fazla dalda aday gösterilen ve "En İyi Film" ödülünü alması beklenen filmi idi. Beklenen olmadı. En iyi film ödülünü La Crash (bunun üzerine daha sonra yazacağım) aldı.

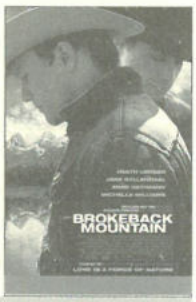

Brokeback Mountain de ama Oscar'dan eli boş dönmedi.

Brokeback Mountain
| ABD 2005
Yönetmen: Ang Lee
Oyuncular: Heath Ledger, Jake Gyllenhaal, Randy Quaid, Anne Hathaway, Michelle Williams vd.

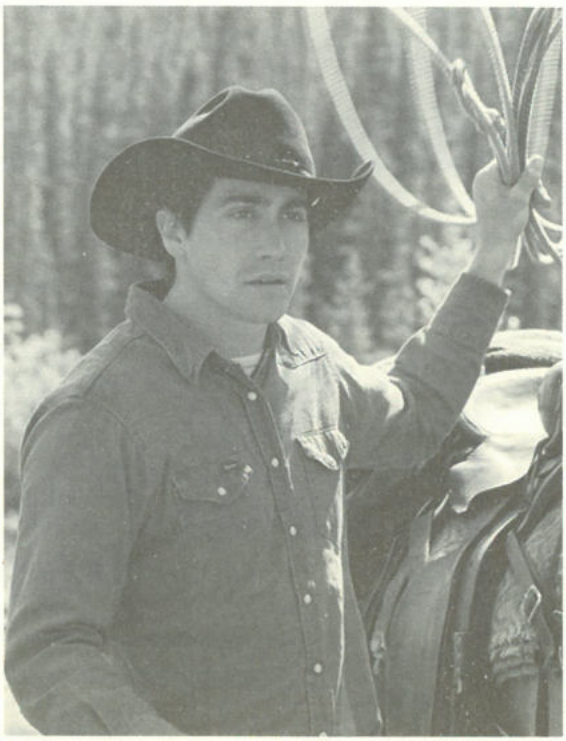

Ang Lee'nin aldığı "En İyi Yönetmen", ve "En İyi Uyarlama Senaryo" ve "En İyi Film Müziği" ödülleriyle, Brokeback Mountain 2006'nın üç Oscar ödüllü filmi oldu.

Ang Lee, dingin bir anlatımla ve olağanüstü güzel doğa resimleriyle bir western formatında iki genç erkek arasındaki bir eşcinsel tutku öyküsünü, en azından anlatılan dönem açısından imkânsız bir aşk öyküsünü anlatıyor.

O bu öyküyü anlatırken ilişkiyi, herhangi bir bayağılığa kaçmadan, öyküsünü anlattığı insanlara duyduğu sempatiyi gizlemeden, fakat böyle bir ilişkinin toplumda nasıl karşılandığını da açıkça göstererek, sorunları küçültmeden bütün doğallığı içinde göstermeye çabalıyor. Bunu başarıyor da.

"Western" aslında maço erkeklerin cirit attığı bir film dalı. Kadınlar –birkaç istisna dışında– ya yoktur, ya da hizmet sunan orospular, ya da evinin kadını, erkeğinin bir dediğini iki etmeyen süs olarak vardırlar. Kovboyluk en zor, en ağır mesleklerden biridir. Ve kovboylar genelde "yalnız" erkeklerdir. Bu geç westernde Ang Lee, aynı zamanda doğa içinde kadınsız hep erkeklerle bir arada yaşayan genç erkeklerin cinselliklerini nasıl yaşadıklarını sorgulayan bir filmle, filmin en "erkek" dalında eşcinselliği sorgulayan bir filmle bir tabuyu da yıkıyor. Aslında bu gözle şimdiye kadarki westernlerdeki erkek dostluklarına dönüp bir göz atmak ilginç olabilir.

Herhalde Oscar töreni sırasında şakayla karışık gösterilen bir "geri bakış" bayağı ilginçti.

MERAY ÜLGEN

GÜNEY

Kültür Sanat Edebiyat Dergisi

"Sorunun esası şudur: Ya devrim yolunu seçeceğiz... ya da, bu düzenin baskılarına, haksızlıklarına boğun eğerek, şu ya da bu biçimde teslim olarak yaşamayı seçeceğiz. Bu çeşit bir seçiş, yok olmanın bir biçimidir."

• Anasayfa • Dergi Arşivi • Konular • Linkler • Sitede ara • Forum •

30. Sayı Kapak

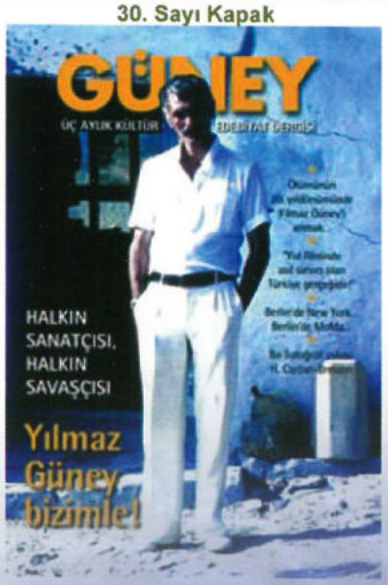

Haberler - Duyurular

** *Barikat: HAVA SU TOPRAK VE ATEŞ (klipler ve müzik için tıklayın)*

** *GKM (Güney Kültür Merkezi) 9 Ocak 2005 Pazar günü düzenlediği **2. Yıldönümü Gecesi**'ne tüm dostları davet ediyor.*

** *meksikalı kitap ve sanatevi: **"İNSAN PORTRELERİ - KARMA RESİM SERGİSİ"** , Ressamlar: Çiğdem İSTANBULLU, Hüseyin TANRIKULU; Tarih: 18 Aralık 2004 Cumartesi, Saat: 14.00, Sancaktepe Mh. 2. Sk. No: 26, Bağcılar/İST.- (212) 435 11 21, Süresi 18 Aralık 2004 - 15 Ocak 2005, Her gün saat 10.00 - 22.00 arası gezilebilir*

◇ İçindekiler
◇ Merhaba
◇ Sizlerden

internetteyiz!

Artık internet üzerinden de proleter kültüre açılan bir pencere var...

Bundan böyle eski sayılarımıza daha kolay ulaşabilir; eleştiri, öneri ve ürünlerinizi internet üzerinden de gönderebilirsiniz...

Ziyaretinizi bekliyoruz!

www.guneydergisi.com

Yeni e-posta adresimiz: mail@guneydergisi.com

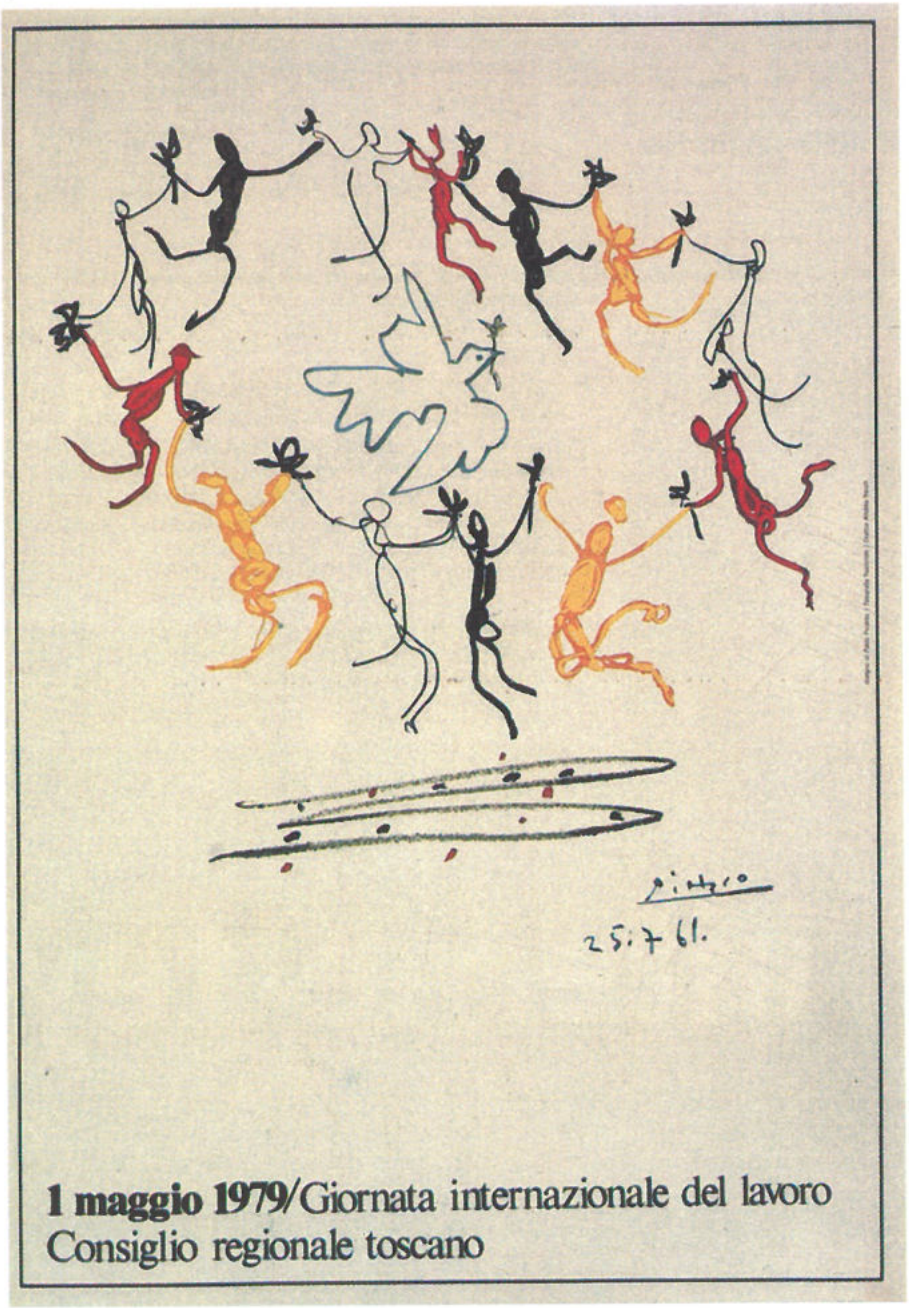

Pablo Picasso · *1 Mayıs afişi, 1979*

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ